

TRIBUNIN RAZGLAS! 9/2010

Dragi podiplomski in dodiplomski študentje! (Bi napisali še in *dobrodošli v novem študijskem letu*, a se začne šele čez dva tedna. Za nekatere pa se po zaslugi ukinitve sofinanciranja podiplomskega študija sploh ne bo začelo.)

Tik pred rokom za vpis na doktorski študij (3. bolonjska stopnja) je Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo na novinarski konferenci obelodanilo svojo vizijo doktorskega študija, nad katero je tako navdušeno, da se jo je odločilo udejanjiti kar v prihajajočem študijskem letu. Prav gotovo bi bili lahko malenkostni in od povedi do povedi razcefrali dokumente, ki nam jih ponuja ministrstvo, se spotaknili ob novorek, ki ga uporabljajo za inovativno prilagajanje podatkov, in jezno dokazovali nasprotno. A tukaj (še) ni prostor za takšen diskurz.

Družba znanja ali Dr-zna Slovenija je tisto, kar ministrstvo želi, da mislimo, da nam ponujajo. Razmislimo, kaj nam v resnici prodajajo ali, iskreno, vsiljujejo. Na spletni strani so zapisali, da je shema namenjena »*tako tistim, ki raziskujejo na področju povezovanja z gospodarstvom, kot tudi tistim, ki raziskujejo v okviru širših družbenih problemov.*«, ki pa se kasneje v shemi, zelo trendovsko, preobrazijo v aktualne družbene izzive. Študentje, ničesar se ne bojte, vsi motivirani posamezniki bodo financirani, če se bodo v svojem raziskovalnem delu le ukvarjali z zgoraj naštetim, in to »*ne glede na znanstveno vedo*«. Olajšanje! Kajti za trenutek se je humanistom in družboslovcem že ustavilo srce ob misli, da se določene stroke diskriminirajo. Ne ne, na ministrstvu, ne samo da nikogar ne izpuščajo iz svoje sheme, za vsak slučaj so tematska področja za te aktualne družbene izzive kar napisali. Je kdo rekel avtonomija univerze? Vse seveda zgolj zato, da ne bi preveč obremenjevali univerz ali fakultet ali bognedaj mentorjev in študentov z pretiranim razmišljanjem o temi doktorata. Vsaj ne tisti, ki jih bo sofinancirala država. Ostali pa mislite, kolikor vas je volja! Glede na zapeljiv nabor tematskih področij, med katerimi so na prvem mestu navedeni: inovativni pristopi v gospodarstvu in negospodarstvu za večjo gospodarsko rast, kakovost izobraževanja, trajnost znanja... (še kdo drug voha ironijo?), samoplačnikov najbrž ne bo manjkalo. Tiste, ki imajo teme že potrjene in niso razmišljali, kako in koliko bo naloga prispevala k višjemu BDP-ju, pa je ministrstvo pravkar naučilo eno najpomembnejših lekcij: »*Money money money ... All the things I could do, if I had a little money, it's a rich man's world.*«

Verjetno ni treba posebno poudarjati, da je ta neetična odločitev za ukinitve sofinanciranja že završala med študenti in profesorji. Odbor za obrambo visokošolskega in znanstvenega dela je pripravil peticijo, objavljeno na spletnem naslovu dr-studij.blogspot.com. Zaenkrat sramežljivo se je oglasila Študentska organizacija Univerze v Ljubljani. So se pa poigrali s številkami in dokazali, da ministrstvo nekatere podatke preveč svobodno interpretira, na primer, ko trdi, da je magistrski študij sedaj v celoti financiran, medtem ko je bil prej sofinanciran. Kar je zavajanje *par excellence*, saj je bil znanstveni magisterij ukinjen in kot tak, vsaj v tej realnosti, ne more biti več financiran, bolonjski magisterij (2. stopnja) pa je po stopnji izobrazbe izenačen s stopnjo stare diplome. Kakor da že ni dovolj, da sploh imamo bolonjski študij? Na Univerzi v Ljubljani so na shemo dali pripombe, a so se zapletli v njihov diskurz o gospodarstvu, namesto da bi rekli odločen ne. Hkrati je ministrstvo pripravilo izhodišča *Nacionalnega programa visokega šolstva za obdobje od 2011 do 2020*, z enako dr-znimi idejami. Vse to razmišljanje o (ne) financiranju študija bi lahko črnogledega opazovalca speljalo na misel, da lahko v roku nekaj let pričakujemo plačljiv celoten visokošolski študij. Nekje je šlo nekaj hudo narobe! Kdaj smo začeli živeti v državi, ki si prizadeva za elitizacijo visokega šolstva? Na Hrvaškem so se takšnim poskusom študentje odločno uprli in tudi uspeli. V zgodbi o nestrpno pričakovani družbi znanja, kamor nas bo popeljala dr-zna Slovenija, je najbolj dr-zno ministrstvo, saj je s to shemo študentom zares inovativno povedalo, kaj si misli o ne družbeno aktualnih temah. Minister Golobič je, kako klišejsko slovensko, zatajil svojo *mater studiorum*, saj je ob teh parametrih neizbežno, da bo humanistika utrpela največ škode.

Dragi študentje, ne obupajte! Vaš študij ima smisel! Sedaj moramo strniti vrste, umestiti to dogajanje v kontekst celotne problematike visokega šolstva in temeljito premisliti o družbi, v kateri živimo. Za napredek se mora vsaka generacija na neki točki upreti in za seboj pustiti boljše izhodišče za naslednje. To je naš boj!

Kolofon

Zapis v razvidu medijev Ministrstva za kulturo:
zaporedna številka 1492
ISSN (International Standard Serial Number):
0041-2724

Izdajatelj:
Šou v Ljubljani
Kersnikova 4
1000 Ljubljana
Slovenija
Telefon: +38614380200
Faks: +38614380202
Elektronski naslov: info@sou-lj.si
Spletni naslov: sou-lj.si
Matična številka: 5133734
ID za DDV: SI55049745
TRR: SI56 02010-0018933202

Za izdajatelja:
Roman Didovič, direktor
Aljoša Krdžič, predsednik

Uredništvo:
Kersnikova 4
1000 Ljubljana
Slovenija
Telefon: +38614380263
Faks: +38614380264
Elektronski naslov: urednistvo@tribuna.si
Spletni naslov: tribuna.si
Twitter: twitter.com/Trobilo
Facebook: facebook.com/pages/Tribuna

Člani uredništva:
Anej Korsika, neodgovorni urednik
Aleš Guid, namestnik neodgovornega urednika
Tanja Peček, članica uredništva
Robert Bobnič, član uredništva
Aljaž Vindiš, likovni urednik
Miha Erjavec, urednik fotografije
Aljaž Košir – Fejzo, urednik ilustracije
Alen Kirn, tehnični urednik

Programski svet:
Igor Brlek, direktor Študentske založbe
Tomaž Zaniuk, odgovorni urednik Radia Študent
Miha Lobnik, višji svetovalec na šou v Ljubljani
Zala Primic, vodja Civilno-družbene iniciative
Anej Korsika, neodgovorni urednik Tribune

Lektura:
Anita Jurič

Priprava za tisk:
Luxuria

Tisk:
SET, 10.000 izvodov

Članki, objavljeni v Tirubni, se v raziskovalne namene beležijo v Korpusu slovenskega jezika.

Prelom je stavljen v unikatni črkovni vrsti Tribunal, izdelani specifično za potrebe časopisa Tribuna.

.....

Distribucija Tribune

Elektronski naslov: distribucija@tribuna.si

Obseg naše fizične distribucijske mreže lahko spremljaš na zemljevidu na naši spletni strani. Vzpostavili smo jo v sodelovanju z Društvom za promocijo glasbe (dpg.si) in lokalnimi prostovoljci. Vzpostavili smo tudi elektronsko distribucijsko mrežo, v sodelovanju z Digitalno knjižnico Slovenije (dlib.si). V kratkem bomo uvedli elektronske naročniške račune za direktno distribucijo, ki si jih boste lahko ustvarili na naši spletni strani. V skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov, se zavezujemo, da bodo vaši podatki uporabljeni le za potrebe distribucije in interne statistike. Kadarkoli ga boste lahko spremenili ali preklicali; kadarkoli ga boste lahko spet ustvarili.

.....

Izjava o avtorstvu

Tribuna je izključno avtorsko delo slovenskih študentov oziroma študentov, ki so na študiju v Sloveniji, če ni drugače navedeno. Tribuno izdajamo kot brezplačnik in sicer pod licenco Creative Commons, ki nas avtorsko zaščiti, hkrati pa omogoča, da določimo pogoje, pod katerimi dovolimo uporabo naših del. Uporabo del dovoljujemo ob priznanju avtorstva po principu Ime Priimek / Tribuna, za nekomercialno rabo in v nespremenjeni obliki. Podrobnosti licence so dostopne na creativecommons.org ali na Inštitutu za intelektualno lastnino, Streliška 1, 1000 Ljubljana.

Nekoč so bile dovoljene sanje

»*Dragi starši, bodite pozorni do svojih otrok, spoštujte njihovo znanje in samostojnost, spodbujajte njihovo ustvarjalnost*«. Politični (na)govori so posebna pasma diskurza, ki morajo biti v svojem bistvu splošni in apelirati na kar se le da širok krog ljudi. Hkrati morajo biti všečni in zagotavljati vizijo skupnega dobrega ter vesplošnega soglasja. Višja kategorija govorov posega po bolj mojstrskih stilističnih prijemih in bravurah. Eden takšnih mojstrov je bil Winston Churchill, izumitelj železne zaves, hardcore realist, ki je obljubljal zgolj kri, solze in pot, sicer pa sod, ki se je nalival z viskijem, imel neprikrita rasistična nagnjenja in verjel v superiornost bele rase. Resnici na ljubo se ob analizi pokaže, da so tudi najboljši politični govori prazne geste, nekaj, kar predstavlja določeno družbeno vez, ki je v danem trenutku nujno potrebna, a nič več kot to. Na predvečer razglasitve slovenske samostojnosti in razpada Jugoslavije je Kučan izvrigel krilatico: »... *danes so dovoljene sanje, jutri pa je nov dan*«. Kaj naj bi to v resnici pomenilo? Gre za cinizem zakrknjenega komunista, ki opozarja, da se izteka še zadnji dan sanjskega socializma, jutri pa se bomo že prebudili v nov dan tržnega gospodarstva? Gre za to, da smo si z osamosvojitvijo zadali tako ambiciozen projekt, o katerem danes še lahko sanjamo, jutri pa nas že čaka kruta streznitev? Ne vem. Čar takšnih krilatic je prav v tem, da se dejansko dobro slišijo, v praksi pa jih nihče ne jemlje pretirano resno in tudi ni nujno, da dejansko kaj pomenijo. Zato je toliko bolj presenetljivo zgražanje levice nad brikolažem, ki si ga je nekaj let nazaj privoščil Janez Janša, ko je svoj govor prepisal od Tonyja Blaira. Le čemu takšno razburjenje? Mar ni Janša s tem zgolj potrdil Barthesovo tezo o smrti avtorja? Mar ni leвица s kritiko tega še enkrat ponosno pokazala na to, da nima absolutno nikakršne vsebine in da se v slovenskem prostoru definira zgolj negativno, torej preko kritike Janeza Janše. Vse skupaj je obupno dolgočasen cirkus, ki ga zganjajo dvorni norci naše parlamentarne levice. Nedvomno v dobri veri tega, da so s tem na barikadah prihajajoče revolucije. Zato si raje oglejmo zgornji citat, ki ga je ob prvem šolskem dnevu izrekel radoživi predsednik republike Danilo Türk. Načeloma gre za izviren stavek, ampak tudi ko nekomu rečemo dober dan, nas najbrž ne bodo obsodili plagiatorstva, pa zato nismo nič bolj izvirni. Vsebinsko gledano je stavek votel in ustvarja simfoničnost, katere mojstrstva se lahko priučimo v organizacijah, kot so Združeni narodi. Po drugi strani je absolutno univerzalen, lahko si predstavljamo, da ga izreče tako Stalin kot Franco ali pa naš Danilo. Kaj pa če stavek vzamemo zares? Upam, da predsednikovega stavka ne posiljujemo preveč, če pod besedo starši simbolno razumemo vse starejše pripadnike naše družbe in pod otroke vso šolajočo se mladino. Kako torej naša družba spodbuja našo ustvarjalnost, kako spoštuje naše znanje in samostojnost? Ustvarjalnost. Dejstvo, da se v našem izobraževalnem procesu ni priporočljivo izpostavlјati, da so učenci, ki preveč sprašujejo, problematični, je postalo že pregovorna resnica. Brez skrbi, tudi, ko pridete na faks, ne bo drugače. Občo politiko v tem pogledu izžareva japonski pregovor: »*Žebelj, ki štrli, je potrebno zabiti!*« Znanje. Seveda znanje je pomembno, ampak pazite, da ne postanete kolateralna škoda kakšne izmed izobraževalnih (recimo bolonjske) reform, ki vas lahko doletijo. Znanje pa danes niti ni več zastoj in dobrodošlica, ki jo je ob vpisu v novo študijsko leto doktorskim študentom pripravil minister Gregor, gre prav v tej smeri. Dobro znanje se od letos naprej dobro plača in to iz lastnega žepa, saj je sheme sofinanciranja, ki jo je ministrstvo izvajalo zadnjih deset let, konec. Ni kaj, Platon si najbrž ni predstavljal Gregorja, ko je govoril o vladarjih filozofih, bržkone bi ga uvrstil v družčino sofistov, ki jih je že v svojem času kritiziral zaradi mastnega zaračunavanja lastnih pradevanj. In naposled samostojnost! Kako lepo je biti samostojen, kaj je lepšega kot to, da se staršem na neki točki upremo, najprej pobalinsko, potem pubertetniško, naposled pa že vsi zreli in diplomirani zapustimo domače gnezdo in se odselimo na svoje in živimo s svojo plačo. Figo! Ne v Sloveniji! Pri nas je samostojnost abstrakten koncept, nekakšen nejasen oblak na koncu obzorja, ki se ob našem približevanju zmeraj bolj odmakne. Redna služba in stanovanje? Nekoč so bile dovoljene sanje. Khm, oprostite, ampak danes je ostalo samo še sranje. Zato je bolje opustiti vse uporniške sanje, ki so jih imeli naši starši, in se z njimi enostavno dobro razumeti. Skratka, stisnimo zobe in verjemimo v družinsko idilo! Vendar je številka, ki jo držite v rokah, tem temam posvečena zgolj v manjši meri, z vso srditostjo bomo vanje zagrizli v prihodnjih. V duhu Tribune, ki je že v petdesetih poročala o dogajanju v Burkini Faso, Bangladešu in drugih državah, ki niso vsak dan na medijskih naslovnica, smo si tudi sami zadali globalno obarvano cifro.

04 **Trobilo**

06 **Intervju**

06 **Boštjan Videmšek**

Gregor Inkret, fotomontaža Miha Erjavec

08 **FC Apatride UTD**

Rok Kovač, fotografija Jaka Erjavec

10 **Rdeča nit**

10 **Pogovor z Esadom Kapićem**

Andrej Škufca, Nika Autor, fotografije Andrej Škufca

11 **Ta lepi novi svet**

Katja Šircelj

12 **Evropski socialni forum**

Mihailo Terzić, ilustracija Dejan Kralj

13 **Nasprotja znotraj latinsko-ameriške levice**

Immanuel Wallerstein, prevod Tomaž Iršič

14 **Širitev vala za obrambo javnega šolstva?**

Jurij Smrke, fotografije Themis Chrysagis

16 **Vojna in mir?**

Sandra Ocepek, ilustracija Luka Seme

18 **Rusija med vladavino Jelcina, Putina in medijske svoboščine**

Goran Majstorović, ilustracija Aljaž Košir – Fejzo

20 **Spopad Iluzij**

Anej Korsika, ilustracija Istvan David

22 **Severna Koreja**

Robert Bobnič, ilustracija Matjaž Komel

24 **Pomanjkanje masovnega študentskega gibanja v Ugandi**

David Tumusiime, prevod Tomaž Iršič, ilustracija in grba Miha Kosmač

26 **Uganda**

Simona Sušec, ilustracija Đuliano Praznikić

28 **Inception (Izvor)**

Gal Kirn

29 **Ljud na La Stradi**

Eva Kraševc

30 **Reportaža**

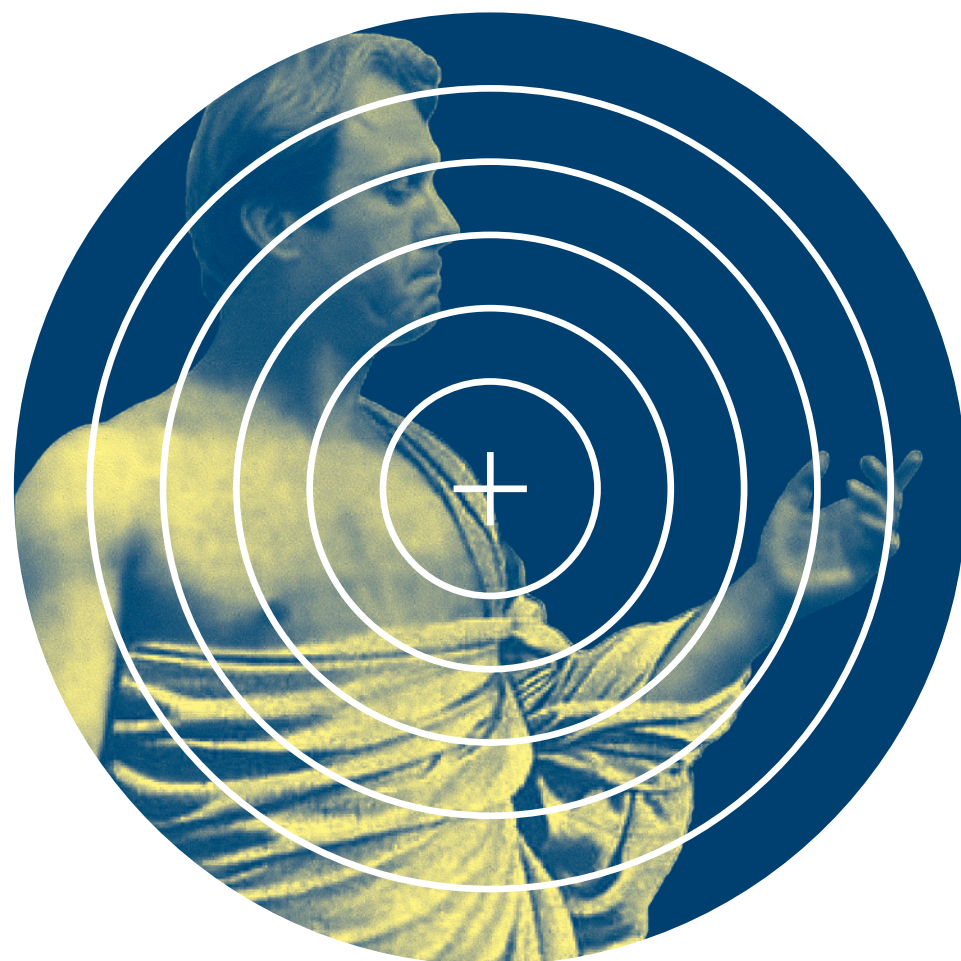
30 **Ravnokar se je končal Iz-hod.**

Vito Flaker, fotografije Marko Pirc, Oskar Marko Musić

— **prelom naslovnice Aljaž Vindiš**

— **ilustracija Tribunala Istvan David**

Ob začetku novega študijskega leta smo pripravili nov sistem rubrik in prenovljen prelom. Dodali smo kazalo in dve strani posvetili aktualnim odzivom. Vabljeni tudi na našo spletno stran, ki je zdaj končno zadihala s polnimi pljuči, z elektronsko distribucijsko mrežo, ki vam ponuja PDF časopisa, plakata in Tribunala.

Tribunal

Gregor Golobič

Ljudsko sodišče Tribunal razglaša sodbo v imenu ljudstva! Obtožujemo vladarja filozofa, Gregorja Golobiča, ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo! Spoznavamo vas za krivega v naslednjih točkah obtožnice:

1. Zares inovativnega reformiranja sheme sofinanciranja podiplomskih študentov, ki pokaže sredinec vsem, ki se ne ukvarjajo z gospodarstvom ali aktualnimi družbenimi izzivi.
2. Zares velikega cinizma pri razumevanju družbe znanja. Z ukinitvijo sheme sofinanciranja za podiplomski študij se uvaja diskriminacija študentov, ki se ne bodo ukvarjali z gospodarsko zanimivimi temami, in vseh tistih »motiviranih posameznikov«, kot jih v svojih propagandnih sporočilih imenujete, ki si študija ne bodo mogli plačati.
3. Zares doslednega norčevanja iz levice kot potencialne politične sile. Po dobrih dveh letih obstoja vaše politične stranke, ki se ima za t. i. levo, je jasno, da ste ustvarili Zares dobro skupino vaših političnih podpornikov, od nove politike pa so ostale le še besede in zbledele obljube ter vanje v osnovi vpisan politični oportunistem.

Ker ste študirali filozofijo, veste, da je Platon utopično razmišljal o vladarjih filozofih, a smo milo rečeno skeptični, da bi vi lahko spadali v to kategorijo, saj s tem gotovo ni imel v mislih tistih filozofov, ki bodo svojo lastno vedo in, širše rečeno, humanistiko ter družboslovje želeli prignati na rob izumrtja!

Obsodi tudi ti! Izreži in nalepi na drog ali steno!

Peticija oovzd

Za kvaliteten in socialno pravičen doktorski študij – proti privatizaciji in komercializaciji znanosti.

Rektorjem, dekanom in dekanjam javnih visokošolskih zavodov. Vladi Republike Slovenije.

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo tik pred začetkom študijskega leta korenito spreminja sistem sofinanciranja doktorskega študija. Sofinanciranje bodo izgubili tudi študenti in študentke, ki so se vpisali že v prejšnjih letih in z drugačnimi podmenami. Prva informacija o spremembah je bila objavljena 19.7.2010 pod rubriko »Pogosta vprašanja« na spletni strani ministrstva, prve konkretne informacije o novih shemah pa šele po poteku roka za vpis. To kaže na skrajno aroganten in prezirljiv odnos do študentov in študentk, celo do tistih, ki so že nekaj časa del akademske skupnosti.

Ministrstvo uvaja »inovativno shemo« financiranja, shema mladih raziskovalcev pa v gradivu, ki so ga 31. 8. 2010 predstavili javnosti, omenja mimogrede in brez jasnih zagotovil glede prihodnjega obsega. Poleg tega priložene statistike zavajajo: ministrstvo z navedbo o povečevanju števila sofinanciranih doktorskih študentov prikriva dejstvo, da je bil znanstveni magisterij medtem ukinjen. Obseg sofinanciranja realno upada, nove sheme pa so časovno omejene do leta 2013 in ne predvidevajo nikakršne stabilnosti.

Z novo shemo financiranja, ki so jo avtorji poimenovali »inovativna« (in sploh ne »inovacijska«!), država nesprejemljivo posega v 1) vsebino in 2) organizacijo univerzitetnega študija na najvišji ravni. V obeh razsežnostih je sklicevanje na »večjo avtonomijo univerz« dvolično:

1. Shema priznava samo dve študijski panogi: »gospodarstvo« in »reševanje aktualnih družbenih izzivov«, pri čemer si država dovoljuje univerzam neposredno narekovati seznam študijskih tem, ki so po njenem prepričanju aktualne. S tem država odpravlja znanost kot avtonomen javni proces; na podlagi arbitrarnih političnih ocen o »aktualnosti« izloča neaplikativne znanosti, tudi temeljne naravoslovne raziskave, zlasti pa humanistiko ter teoretsko družboslovje in družbeno kritično refleksijo. To so področja, katerih razvojni in civilizacijski pomen ni merljiv z vsečnostjo vsakokratni politiki. »Neaktualnost« teh področij je pogosto ravno v tem, da ovirajo in omejujejo »aktualne« interese političnih in ekonomskih grupacij.
2. Država z omejevanjem števila mentorstev posega tudi v notranjo organizacijo doktorskega študija (delež študijskih stopenj v okviru pedagoške obremenitve mentorja), poleg tega pa s tem študente in študentke omejuje pri izbiri ožjega področja. To je še posebno krivično na področjih, ki so kadrovske podhranjene.

Od vlade RS odločno zahtevamo, da umakne »Inovativno shemo«, opusti politično podprejanje vsebine akademskega študija aktualnopolitičnim in kratkoročnim ekonomskim interesom in vključi financiranje vseh stopenj študija in vseh disciplin v stabilno in enotno financiranje univerz. Od javnih visokošolskih zavodov pa pričakujemo, da ne bodo popuščali političnim pritiskom in socialno neobčutljivemu koristoljubju. Primer koprške Fakultete za menedžment je nazoren dokaz, da trženje univerzitetnih nazivov vodi v degradacijo študija. V kriznih razmerah bi bilo prav, da bi fakultete večino sredstev za promocijo programov in reprezentanco preusmerile v štipendiranje študentov in študentk, ki imajo slab socialni položaj in nadpovprečen študijski uspeh. Načrtno prenašanje bremena krize na najšibkejši in najobetavnejši del prebivalstva je kratkovidno in neodgovorno.

Visoko šolstvo potrebuje vsebinsko in organizacijsko avtonomijo ter dolgoročno stabilna

sredstva, saj se samo tako lahko posveti svojemu bistvenemu poslanstvu, ustvarjanju in posredovanju znanja. Če drži domneva MVZT, da je doktorski študij preveč množičen, bodo odgovor na to našli visokošolski zavodi sami. Pri tem naj za temeljni kriterij postavijo kvaliteto in ravnotežje med disciplinami, ne pa premoženjskega stanja študentov in študentk.

Podpisani zahtevamo takojšnji umik »Inovativne sheme« in začetek najširše nove razprave, v katero bodo vključeni tudi neposredno delujoči v univerzitetnem in raziskovalnem prostoru.

V Ljubljani, 5. septembra 2010

Odbor za obrambo visokošolskega in raziskovalnega dela lahko ali spremljate na oovzd.com (novice in včlanitev) ali se vpišete v diskusijsko skupino: anej.korsika@gmail.com.

Podpise zbiramo na naslovu: peticija.studij@gmail.com. Zaposlene na visokošolskih in znanstvenih ustanovah prosimo, da navedejo ustanovo in akademski naziv, vse druge pa, da navedejo naslov. Podatkov ne bomo posredovali. Veseli bomo tudi komentarjev; izbrane komentarje bomo brez imen avtorjev objavili.

Vir: oovzd.com

Študentom z Vrhnike je končno prekipelo. Zasnovali so 25 mm značke, ki jih delijo z enako mislečimi. Zastonj jih dobiš na uradništvu Tribune, večje količine za lastno distribucijo pa lahko naročiš na kvs-klub.si. Cena značk znaša 0,25 EUR na kos, kar pokrije stroške materiala in njihove izdelave. Izdelali so že več kot 6.000 značk!

Exponto

17. Mednarodni festival uprizoritvenih umetnosti Ex Ponto je tokrat koncipiran na teme tabuja. Skrbno izbrani mednarodni program, ki zajema predstave uprizoritvenih umetnosti različnih evropskih držav razbija tako družbene kot tudi gledališke tabuje. Družbeni se kažejo skozi prizpraševanje ranljivosti posameznika v sodobni družbi (plesno-gledališka predstava *Fragile*), razmerja med sodobnostjo in tradicijo (*Rdeče*, uprizoritev po motivih romana Orhana Pamuka *Ime mi je rdeča*), odnos sodobnega človeka do religije in cerkve (uprizoritev pod režijskim vodstvom Oliverja Frličja *Pomladno prebujenje*), gledališki pa predvsem v iskanju meje med zasebnostjo in odrsko intimo (*Libido sciendi*), ter ustvarjanju predstave brez igralcev (*Controllo remoto*). Ex Ponto tokrat med 15. in 22. septembrom ponuja petnajst dogodkov domačih gledaliških premier in mednarodnega programa z dvema festivalskima koprodukcijama. Vabljeni!

Vir: exponto.net

Filofest

Mednarodni festival študentske filmske in video projekcije Filofest se med 6. in 10. decembrom 2010 vrača med ljubitelje svežih in zanimivih filmskih idej. Po zelo uspešnih začetnih letih 2006 in 2007, ko je festival Sloveniji in svetu ponudil na ogled najboljše filme študentske produkcije in bogat spremljevalni program, se festival po krajšem predahu ponovno vrača na Filozofsko fakulteto. Decembra bomo tako sive oblake in meglo skozi filmske projekcije in številne spremljevalne dogodke s svojo mladostno iniciativnostjo, angažiranostjo in neusahljivo ustvarjalnostjo preganjali študentje. Filofest združuje filmsko umetnost, zabavo in izobraževanje. Tako ljubitelji filmske umetnosti, kot tisti ki so v »kinopredavalnici« pristali zato, ker se jim ni dalo iti na dolgočasno predavanje, bodo našli nekaj zase.

Rdečo nit festivala predstavljajo projekcije študentskih filmov, ki jih bo izbrala selekcijska komisija iz vrst strokovnjakov in poznavalcev sveta filma. V veliki predavalnici Filozofske fakultete se bodo vrstile projekcije kratkih, srednjemetražnih in celovečernih dokumentarnih, igranih, animiranih ter eksperimentalnih filmov izpod režiserskih taktirk nadarjenih ustvarjalcev z vsega sveta. Program bo razdeljen na Tekmovalni del, ki je namenjen neodvisnim študentskim filmom, katerih režiserji so brez akademske filmske izobrazbe in ki so posneti v lastni produkciji, brez pomoči profesionalnih produkcijskih hiš in filmskih akademij. Netekmovalni del je namenjen filmom, katerih režiserji so študentje filmskih šol ali akademij in ki so nastali v produkciji ali koprodukciji filmskih šol oz. akademij. Strokovna žirija bo podelila nagrade najboljšim ustvarjalcem. Glavna nagrada festivala, nagrada za najboljši film, je tudi denarna, letos pa smo jo premierno poimenovali Filofest Filip.

Poleg projekcij želimo vsem obiskovalcem Filofesta ponuditi tudi širše filmsko doživetje, zato bomo dogajanje obogatili z intenzivnim spremljevalnim programom skozi celotni teden trajanja festivala. Spremljevalni program, ki bo na različne načine filmsko obarvan, se bo odvijal v obliki predavanj priznanih poznavalcev filmske umetnosti, tematskih okroglih miz, delavnic režije in pisanja scenarijev, diskusij, razstav, koncertov, družabnih dogodkov in drugih prireditvev.

Filofest 2010 študentske ustvarjalce vabi k čimprejšnji prijavi na razpis, vse ljubitelje filmske umetnosti pa na ogled filmov in družjenje na Filozofsko fakulteto!

Rok za oddajo filmov je od 1. septembra do 15. oktobra 2010. Omejitev glede dolžine ni. Prijavni obrazec in pravila festivala se nahajajo na uradni spletni strani

Vir: filofest.com

Stripburgerjevih 18 svinjsko dobrih

Stripburger ob 18. rojstnem dnevu prireja serijo dogodkov z avtorji iz mednarodnega področja, 3 nove izdaje, predavanje, delavnice, jam session in za zaključek še premiero animiranega omnibusa s filmi po stripih objavljenih v Stripburgerju. V septembru pripravljajo:

Pod zemljo in nad oblaki – razstava torek, 21. sept. 2010, ob 21.00 (do 10. okt.) Galerija Vžigalica, Ljubljana
Stripburger, Le Dernier Cri, Max Andersson, Gunnar Lundkvist, Matthias Lehmann, Marcel Ruijters

Max Andersson: Geneza bolnih idej – predavanje sredo, 22. sept. 2010, ob 18.00 Galerija Vžigalica, Ljubljana

Stripovski jam session sredo, 22. sept. 2010, ob 20.00 (do 22.00) Mestna galerija 1, Ljubljana

Stripburgerjeva stripdelavnica petek, 24. in sobota, 25. sept. 2010 Mestni muzej, Ljubljana

Martes Bathori: Utopia Porcina – razstava torek, 5. okt. 2010 ob 20.00 Galerija Kresija, Ljubljana (do 23. okt.)
vodstva prof. Jevgenij Skavčenko, četrtek, 7. okt., ob 17.00, sobota, 16. okt. ob 13.00 in sedita, 20. okt., ob 17.00

V poduk in razvedrilo - razstava torek, 12. okt. 2010 ob 21.00 KUD France Prešeren, Ljubljana
Kaja Avberšek, Marko Kociper in Saša Kerkoš Striptribuna
Stripburger in sodobni avtorski strip četrtek, 14. okt. ob 18.00 KUD France Prešeren, Ljubljana

Stripburgerjeva stripdelavnica Sobota, 16. in sobota, 23. okt. 2010, 10.00-18.00 KD Cerknica; Cerknica

Stripburger v gibanju – animirani film Torek, 19. okt. 2010, 19.30, Kinodvor, Ljubljana

Vir: ljudmila.org/stripcore/18

Konec finske pravljice

Konec prejšnjega meseca je v Helsinkih, glavnem mestu Finske, pred vladnim poslopjem potekal protest tamkajšnjih študentk in študentov zoper vladno krčenje proračunskih sredstev za študijske namene. Protestniki so vlado opozorili na vse večjo nedostopnost študija in slabšanje socialnega položaja. Mnogi mladi so namreč primorani delati, da sploh lahko študirajo in krijejo vse ostale (pre)visoke stroške.

Vir: edu-factory.com

Vroči New Orleans

Univerzo v New Orleansu je v pričetku septembra 2010 zaznamoval protest študentk in študentov, ki so z bojkotom predavanj in zasedbo predavalnic izrazili jasno nasprotovanje krčenju proračunskih sredstev zvezne države Louisiane za tamkajšnje visoko šolstvo. Omenjena univerza se namreč zadnja leta srečuje z vse večjim pomanjkanjem denarja, to pa vodi v redna odpuščanja profesorjev in ukinjanje študijskih programov.

Vir: edu-factory.com

Nemirna Nigerija

Predstavniki sindikatov visokega šolstva so 6. septembra 2010 v mestu Enugu v Nigeriji organizirali mirne demonstracije proti seriji vladnih reform visokega šolstva. Sindikati so namreč prepričani, da bodo reforme omejile financiranje univerz ter načele njihovo avtonomijo.

Vir: universityworldnews.com

Mednarodni študentski boj

7. oktobra 2010 bo mednarodno študentsko sceno tesno povezala akcija z naslovom »Global Wave of Action for Education«. Na ta dan naj bi v ZDA in v številnih drugih državah po svetu potekale množične manifestacije študentk in študentov proti vse večjim neoliberalnim pritiskom na javno visoko šolstvo. Kvaliteta in dostopnost slednjega sta namreč vse bolj na udaru zaradi divje privatizacije, ukinjanja študijskih programov in vsiljevanja dragih šolnin.

Vir: defendededucation.org & emancipating-education-for-all.org

Bitka za kruh v Mozambiku

V začetku septembra je protestnikom v Mozambiku uspel velik met. Vlado so namreč prisilili k nižanju cen kruha, vode in elektrike, ki so pred nasilnimi demonstracijami vrto-glavo narasle. Podražitvi kruha je po besedah vladnih predstavnikov botrovala podražitev uvožene pšenice – cene slednje pa so v nebo pognali poletni požari v Rusiji.

Vir: vastminority.blogspot.com

Nemčija malo drugače

»Na teh športnih igrah nimam nobenih nasprotnikov, le prijatelje, združene v enotnost. Pomembni so sodelovanje, vključenost in osebni dosežki.« S temi besedami je razkrit gej Matthew Mitcham, dobitnik zlate medalje na olimpijadi v Pekingu leta 2008, slavnostno prisegel v imenu lezbijk, gejev, biseksualcev in transseksualcev na ob otvoritveni slovesnosti na osmih svetovnih glbt-športnih igrah Gay Games, ki so potekale v Koelnu v Nemčiji. Na igrah je sodelovalo nekaj več kot 9000 udeleženk in udeležencev iz 65 držav, ki so se pomerili v 26-ih različnih športnih panogah.

Udeležence iger - najstarejši tekmovalac je star 91, najstarejša tekmovalka pa 86 let, oba iz ZDA - sta pozdravila tudi koelnski župan Juergen Roters in nemški zunanji minister Guido Westerwelle. Župan je svojo dolžnost opravil v Jankovičevem stilu (»Koeln je najlepše mesto na svetu. Dobrodošli!«), stoječe ovacije pa je doživel nemški zunanji minister, razkrit gej, ki se je slovesnosti udeležil skupaj s svojim partnerjem Michaelom Mronzom.

Vir: narobe.si

Angola

Mednarodna federacija novinarjev (International Federation of Journalists) je pred dnevi strogo obsodila umor angolskega novinarja. Alberta Graves Chakussanga so neznanci ustrelili v njegovem domu v Luandi, glavnem mestu Angole. Predstavniki IFJ so zato angolske oblasti pozvali k takojšnji neodvisni preiskavi uboja in brezpogojni zaščiti novinarjev. Omenjeni novinar je bil znan po svojih kritikah aktualne vladajoče oblasti.

Vir: ifj.org

Kupite svoj košček Afrike

»Razprodaja, razprodaja!!! Česa? Milijonov in milijonov kvadratnih metrov rodovitnih površin. Aja? Zakaj pa? Zato, ker je zemlja podcenjena, ker investicije vanjo prinašajo velikanske dobičke, ker je postopek nakupa zelo enostaven... Res? Kje pa? Ja v Ugandi, Sudanu, Sierra Leone, Tanzaniji, Etiopiji... Le kje pa misliš!«

Govora je o eni najboljšežnejših privatizacij rodovitne zemlje v človeški zgodovini, ki smo ji lahko pričala zadnja leta v Afriki. Številne države kot so na primer Savdska Arabija, Japonska, Kitajska, Indija, Južna Koreja, Libija, Egipt ter seveda evropske države in ZDA, so po podatkih IFPPI (International Food Policy Research Institute) samo od leta 2006 naprej porabile okrog 30 milijard dolarjev za nabavo milijonov kvadratnih metrov obdelovalnih površin. S tem naj bi si zagotovile dostop do poceni prehrabnih izdelkov in garantirale lastno prehrabno varnost.

Aktualen proces privatizacije, ki ima korenine v časih (neo)kolonializma, tako še dodatno zaostre prehrabno varnost številnih (pre)zadolženih afriških držav.

Vir: socialistworker.org

Somaliland – v pričakovanju prihodnosti

Samooklicana država, ki si je svojo »neodvisnost« izbrila v državljanski vojni s Somalijo, se je v preteklih letih lotila obnove v vojni skoraj v celoti porušene visokošolske infrastrukture. Čeprav se razmere izboljšujejo, se univerzitetno okolje še vedno sooča s pomanjkanjem finančnih sredstev, pomanjkanjem literature, omejenim dostopom do interneta.

Vir: universityworldnews.com

Boštjan Videmšek

— Gregor Inkret

— fotomontaža Miha Erjavec

Boštjan Videmšek (1975) je eden najbolj pronicljivih novinarjev pri nas in eno najizrazitejših Delovih peres. Njegovo delo pa je, predvsem prek objav v časnikih New York Times, International Herald Tribune, na spletni strani BBC World ter v številnih drugih tiskanih in elektronskih medijih, prepoznano tudi v tujini. Nekdanji študent sociologije kulture in filozofije zadnja leta deluje v zunanje-politični redakciji Dela. Kot nekakšen (proti) vojni poročevalec – najpogosteje v tandemu s fotografom Juretom Erženom, ki skrbi za vizualno plat njunih zgodb – potuje po kriznih območjih in vojnih žariščih sodobnega sveta. Od Kosova, Iraka, Afganistana, Pakistana do Palestine, Libanona, Somalije, Konga ter vestno in brez olepševanja popisuje tamkajšnje stanje.

Kalil se je pri Mladini, Ekipi in v različnih Delovih edicijah, pisal pa je o nogometu, navijačih, o zgodbah beguncev iz držav nekdanje Jugoslavije, ki so prišli k nam med krvavim razpadom bivše države. O različnih socialnih temah. Z njim smo se pogovarjali o podobah prihodnosti, evropskem tretjem svetu, o slovenskem neofeudalizmu. O bližnjih in oddaljenih vojnah. O stranpoteh sodobnega žurnalizma.

Evropa

GREGOR: Nedo dolgo zatem, ko si v svojih reportažah iz obubožane in ranjene Grčije pisal o tem, da bodo grške podobe nezadovoljstva in jeze kmalu prišle tudi v Slovenijo, so proti parlamentu poletele granitne kocke. Kako danes, po nekaj mesecih, gledaš na ta incident, eksces?

BOŠTJAN: Definitivno ne gre za unikatno stvar, za eksces, ki se ne bo več ponovil, ampak za napoved nečesa, kar prihaja. Ne nujno zgolj prek študentov in dijakov, ampak v obliki širšega družbenega nezadovoljstva, ki ga je treba

še definirati. To, kar se je dogajalo pred parlamentom, sem z zanimanjem spremljal v živo in skušal iskati podobnosti tako med situacijo v Grčiji kot tudi nemiri v francoskih predmestjih, z imigrantskimi zgodbami, s tem propadanjem Evrope, ki ga intenzivno spremljam zadnja leta. Želel sem videti, kako vse skupaj deluje na domačih tleh v kombinaciji z usodo bošnjaških delavcev v Sloveniji, z odnosi med delodajalci in delojemalci ...

Opažam, da tisto, kar sem nekoč hodil iskat v tretji svet, v Afriko, srednjo Azijo, Latinsko Ameriko prihaja k nam. Nasilje, trpljenje, izkoriščanje ni več nekaj eksotičnega ali zgolj eksces, ampak postaja stanje.

Jasno je, da je bilo to, kar se je dogajalo pred parlamentom, zapakirano v nekakšen popkulturni koncept, ki pa je deloval samo kot alibi za to, da si ne postavljaš resnih vprašanj. Da se lahko norčuješ iz njega. Da lahko napišeš »Kockanje pred parlamentom« in tako naprej. Ampak glavni problem tega, kar se je zgodilo, je nastopil dva dni po obmetavanju. Delo in Dnevnik sta na svojih naslovnih objavila fotografijo predsednika državnega zbora, Pavla Gantarja, pred razbitim oknom, kako z žalostnim pogledom opazuje obtočen parlament. Oba glavna časopisa, ki diktirata javno mnenje, sta Gantarja pred razbitim pročeljem parlamenta izpostavila kot žrtev. To me je spomnilo na grozljivo nagnusne agencijske posnetke po potresu na Haitiju, ko se je v prvih dneh poročalo večinoma izpred porušene predsedniške palače. Kot da je to tisto, kar simbolizira ljudstvo, trpljenje in resnične žrtve.

GREGOR: Žrtve so bile na drugi strani.

BOŠTJAN: Tako. V parlamentu so vedno in povsod izključno samo krivci. Politika sama po sebi je popolna perverzija, definicija zla. Vsaka želja po vladanju je zlo.

GREGOR: Ob dogodkih okoli devetnajstega maja si omenil, da živimo v državi »z danskimi davki in moldavskim zdravstvom«.

BOŠTJAN: To pomeni, da državi neskončno veliko dajemo, ona pa nam nazaj skoraj nič. In če hočemo biti »zdravi«, moramo nujno pristati na korupcijo, zveze in poznanstva. To je Moldavija. Ob tem, da državi plačujemo izjemno visoke prispevke, ta pa jih želi ves čas še dodatno zviševati. Slovenija ni niti približno socialna država, ne glede na to, da to skuša uveljavljati preko javnega diskurza. Ne samo zaradi Vegradovih delavcev, ampak predvsem zaradi ljudi v dolgih čakalnih vrstah, ki čakajo na pomembne operacije. Resnica o državi so vedno njeni najšibkejši členi. In ti so pri nas vedno bolj šibki.

Gotovo bo čedalje slabše. Lepi časi so mimo. Države, v kateri živim, ne dojemam kot kapitalistične države, niti kot socialne, ampak kot nekakšen neofeudalizem. Razdeljena je na nekaj fevdov, kjer vladajo lokalni mogotci, kot sta denimo Boris Popovič ali Zoran Jankovič. Prestižni prostor politike je zasedlo še večje zlo od politike same, to so menedžerji. Politika je prisiljena v kompromise, medtem ko menedžerji niso. In tisti, ki pojma kompromis sploh ne poznajo, vse bolj vladajo državi. To je najbolj vidno v Ljubljani.

GREGOR: Zadnje čase je na širšem delu stare celine moč opaziti bolj množične izbruhe nezadovoljstva, ki se manifestirajo v uličnih protestih in nemirih. Kaj to pomeni za t. i. evropsko zgodbo o uspehu?

BOŠTJAN: Evropa je ksenofobičen zapor, nič več kot to. Evropska ideja je mrtva ...

GREGOR: Jo taki protesti razkrinkavajo?

BOŠTJAN: Ne, taki protesti kažejo na to, da ni nihče še zares najebal. Razen priseljencev. Pravi protesti se bodo zgodili takrat, ko bodo tudi žrtve prave. Ko bodo na ulicah ljudje, ki so jih dejansko že dobili po glavi.

GREGOR: Kako je prišlo do tega, da Evropa postaja tretji svet?

BOŠTJAN: To je absolutna posledica arogance vladajočih razredov. Evropska unija se je zadnjih dvajset let obnašala kot LDS med svojo dolgotrajno vladavino. Ni se spraševala o prihodnosti ali razmišljala o posledicah, ampak se je neomejeno zapravljalo, živelo v balonu in gradilo na hrbtu

FC Apatride UTD

— Rok Kovač

— fotografija Jaka Erjavec

Iz globin podzemlja, nebrušeni in brez olepšav že več let rušijo temeljne koncepte sodobne glasbene industrije. Recept je preprost. Roots reggae je sestavljen izključno iz zvokov kitar, basa, bobnov in vokala. Ime prav tako. »To je nogometni klub ljudi brez države in izhaja iz tistega občutka, ki ga doživiš ob igranju nogometa, kjer ni narodov in ni barv. Samo tisti, ki znajo igrati – in tisti, ki ne znajo,« pojasni moj sogovorec, vokalist in idejni vodja skupine s koreninami v daljnem Sudanu – Abdelraheem Kheirawi. Vsi člani živijo in ustvarjajo v Beogradu, njihov glas pa je slišati na vseh koncih zemeljske krogle. Močna in brezkompromisna besedila, ki med drugim črpajo navdih iz idej Karla Marxa, Fidela Castra, Patrisa Lumumbe, Malcolma X-a, Sartra in Korana, v kombinaciji s surovim zvokom undergrounda razbijajo kalup v postfordizem užete masovne glasbene produkcije.

ROK: Od najinega zadnjega pogovora mineva dobro leto. Pred nama je nov album s še tršim in bolj militantnim zvokom. Kakšni so tvoji občutki? Kje ste snemali tokrat?

ABDELRAHEEM: Zvok je res trd in militanten in temu se nikakor ne mislimo odreči. Napredek je očitno na vseh področjih, tako v sami glasbi in besedilih kot tudi pri snemanju in produkciji zvoka. Snemali smo lansko poletje v hribih osrednje Srbije. Tja smo zvelikli vso opremo in instrumente ter imeli prvič priložnost uživati v snemanju brez pritiska, pomanjkanja denarja ipd. Če pomislim, je bilo glede na pretekle izkušnje dokaj nenavadno. (smeh) Bili smo vsi na kupu in imeli smo čas za kuhanje, uživanje v sprehodih, roštilj ... Rezultat vsega je album, ki istočasno kriči od sreče in joče od bolečine.

ROK: Je bila vsa produkcija narejena v Srbiji ali ste posnetke poslali v tujino na master in dub?

ABDELRAHEEM: Vse smo naredili lastnoročno in v Srbiji. Sicer pa ni toliko pomembno, kje je bilo kaj narejeno, pač pa kdo in kako je to naredil. Večina današnjih producentov na žalost ne razume pomena besede »underground«. Podobno je z masteringom. Večinoma pretiravajo z glasnostjo

posnetka in se ne ozirajo na dinamiko. Najraje vidim, da naredimo vse sami.

ROK: Kakšni so pogoji za snemanje v Srbiji?

ABDELRAHEEM: O splošnih pogojih, četudi samo v undergroundu, težko govorim. Če sem pošten, dejansko nimam pojma. Naše zahteve so minimalne. Ne uporabljamo elektronskih samplerjev in ostale nepotrebne šare – naš pristop je strogo organski. Instrumenti in človeško meso brez kompromisov. Dovolj sta že dober tonski mojster in poceni oprema. Če znaš ustvarjati in delati glasbo, boš ustvaril dober zvok, ne glede na opremo, ki jo uporabljaš. Navadno se tisti brez inspiracije in talenta zanašajo na tehnologijo. Poleg tega je ta »umazan« zvok, ki je nam tako ljub, najlažje doseči na stari opremi.

ROK: Zadnji singli in album so izšli pod okriljem mlade londonske založbe Urban Sedated. Ste se razšli z legendarno francosko založbo MakaSound?

ABDELRAHEEM: Urban Sedated Records je zelo podoben FC Apatride UTD. Predvsem v smislu, da delijo dobiček s svojimi umetniki 50/50 in s tem kljubujejo pravilom moderne glasbene industrije. Utrajajo

povsem novo pot. Ne bodo te vzeli pod svoje okrilje, če nisi dovolj »underground«, ne glede na to, koliko si slaven. Z njimi sodelujemo izredno dobro. Z MakaSoundom smo sicer še občasno v kontaktu, vendar kar se tiče sodelovanja, mislim, da smo zaključili. Naš odnos ni več tisto, kar je nekoč bil.

ROK: Vaš zadnji album »Firing the Truth« je bil izdan lanskega decembra. Kako gre prodaja tako nekomercialne in antikapitalistične stvari?

ABDELRAHEEM: Decembra je izšel zgolj na internetu, v obliki CD-ja pa šele pred kratkim. Za britansko tržišče je izšel pod Urban Sedated Records, v ZDA pa za Wagon Music Works. Prodaja je zelo dobra in album je prava uspešnica, saj je prodajen po vsem svetu – Japonska, Avstralija itd. Dejstvo, da smo nekomercialni, se očitno izplača, saj vse več mladih zavrača mainstream in se zateka v alternativo.

ROK: »European Youths« iz novega albuma govori o apatiji, ki prevzema življenja mladih na Zahodu. Je to svarilo ali opis perversije za t. i. »tretji svet«? ABDELRAHEEM: »Opis perversije za tretji svet.« Všeč mi je tvoj opis. V bistvu je malo obojega.

Ljudje širom sveta umirajo za lakoto, boleznimi in vojnami. Vse to je povzročeno s strani vlad razvitih držav, ki so izvoljene od navadnih ljudi, ki gledajo resničnostne šove, uživajo v zmerni debelušnosti in nosijo majice z napisom »Free Tibet«. Saj jih poznaš. Tisti, ki prepevajo o miru in ljubezni ter zavračajo možnost boja proti »zlobnemu« imperiju. Ja, prav tisti! Ob njih mi gre na bruhanje.

ROK: Kakšni so po tvojem razlogi za takšno situacijo?

ABDELRAHEEM: Ljudje danes redko priznajo, da je kapitalizem izvor vsega zla. Iščejo krivce na napačnih mestih. Radi bi odpravili revščino, vendar se niso pripravljene odpovedati svojemu lastnemu udobju.

ROK: Pesmi posvečaš problemom Evrope, Amerik, Bližnjega vzhoda, Afrike ... Kako, da na njem ni niti omenjena situacija na domačem Balkanu?

ABDELRAHEEM: Balkan je zombi regija. Tu ni revolucionarnega naboja. Ljudje so naivni in pripravljene kupiti vsako laž. Mlade države parlamentarne demokracije paradiirajo naokoli s svojimi novimi zastavami in simboli, medtem ko njihovi prebivalci živijo v revščini. To je klasičen portret kapitalizma brez imperialističnih priložnosti – težko življenje in svoboda govora.

ROK: Ni tu zate prav nobene inspiracije?

ABDELRAHEEM: Nobene inspiracije v nobenem oziru. Ne berem

časopisov in ne gledam poročil.

Vse, kar lahko vidim tam, je kup debelih in neumnih politikov, ki se trudijo prepričati ljudi, da živijo v demokraciji. Na makro nivoju je ta regija neuporabna, saj ne prispeva nič k revolucionarnem gibanju.

ROK: Kaj pa mikro nivo? Če poslušamo hip-hop izvajalce iz BiH, Hrvaške in Srbije (FM Jam, BG Sindikat, Tram 11 itd.) se zdi, da pod površjem vre ...

ABDELRAHEEM: To le potrjuje moj argument. Vsi glasbeniki, kritiki in ne vem še kdo kritizirajo posameznike, vlade, koalicije ... S takšnim početjem sprejemajo kapitalistično idejo demokracije. Nihče ne problematizira samega sistema, ki je dejansko izvor vsega zla.

ROK: V pesmi »Nah with'em« se dotaknete konflikta med Izraelom in Palestino v luči ameriških intervencij. Je delovanje administracije predsednika Obame zate razočaranje ali pričakovano početje?

ABDELRAHEEM: Obama? Kdo? Kdo je ta? Ah, misliš strica Toma ... Tisti bogataš, ki je prišel zamenjat prejšnjega. Le idiot bi pričakoval spremembo. (smeh)

ROK: Obstaja sploh kakšna razlika med apartheidom Južne Afrike in današnjim v Izraelu?

ABDELRAHEEM: Obstajajo podobnosti, vendar so tudi razlike. V vsakem primeru pa je apartheid apartheid. Četudi je svet priznal južnoafriškega, še vedno obrača hrbet izraelskemu. Dolžnost našega roots reggae benda je, da kažemo s prstom. Razumeš? Mladina mora dojeti, da imaš kot reggae glasbenik dolžnosti in odgovornost. Moraš biti pokončen, pošten in neustrašen – le takrat se lahko okličeš za »rootsmana«.

ROK: Lahko bi dejali, da je pesem »Throw down your guns« posvečena preteklim in aktualnim rasističnim praksam na Nizozemskem. Od kje inspiracija za to pesem?

ABDELRAHEEM: Pred dvema letoma so uveljavili zakon, ki prepoveduje religijske simbole v javnosti, s čimer so ciljali predvsem na muslimansko populacijo Nizozemske. Glede na to, da dovoljujejo uporabo drog, istospolne poroke, nacistične stranke in evtanazijo je več kot ponižujoče slišati, da so prepovedali osnovne človeške pravice določene skupine. Človek! Sodoma in Gomora sredi Evrope. So mogoče pozabili na vsa grozodejstva, ki so jih zagrešili v svojih kolonijah? Te iste bolne ideje so še vedno žive. No, FC Aparite ne bo molčal!

ROK: Na prejšnjem albumu »Them« govoriš o danskih karikaturah preroka Mohameda, ki so povzročile veliko nezadovoljstva in demonstracij v islamskem svetu. Danes se zdi, kot da se lahko norčujejo iz vseh religijskih simbolov, razen muslimanskih. So to dvojna merila?

ABDELRAHEEM: Hočeš reči, da bi se muslimani morali sprostiti preprosto zaradi dejstva, ker so se vsi predstavniki ostalih religij navadili rednih poniževanj s strani sekularistov tega sveta? Se v tem morda skriva kakršnokoli zadovoljstvo? Ne bi rekel. Ko ti gori hiša, je potrebno reagirati nemudoma, saj se ogenj širi hitro in je kmalu lahko prepozno. Stati moraš v prvi vrsti z vedrom vode v vsaki roki, saj če ne boš gasil sam, ti tudi sosedje ne bodo priskočili na pomoč. Kar me najbolj moti, je to, da isti ljudje, ki se posmehujejo čistosti in »zažigajo hiše«, nam prodajajo orožje, hitro hrano, revščino v tretjem svetu, rasizem in telenovele. Kdo jim je sploh dal pravico govora?!

ROK: Pesem »Selling Illusions« začnete z odlomki govora Malcolma X iz njegovih mlajših, bolj militantnih let. Po vrnitvi iz romanja v Meko se je njegova politična filozofija na nek način omehčala – izgubila je tiste trde dialektično militantne značilnosti mladega obdobja. Se ti zdi, da časa za miroljubno rešitev neenakosti zmanjkuje?

ABDELRAHEEM: Po vrnitvi iz Meke se je v določenem smislu njegova filozofija še dodatno zaostrišla, postala na nek način še bolj militantna, saj je bila nevarnejša. Ni pričel pridigati miru, pač pa prilagodil svoje poglede spremenjenemu načinu borbe. Gibanje je osvobodil rasnih pretek in sprejel vanj tudi belce. Osvobodil ga je tudi religijskih doktrin itd. Vendar nikoli ni opustil ideje oboroženega odpora. S tem so njegove ideje, osvobojene prejšnjih sektaških razkolov, postale še nevarnejše. Takrat so se »oni« odločili, da ga odstranijo. Kar se tiče miroljubne rešitve ... Zanj je potrebno strinjanje obeh strani. Vendar hudičeva stran hoče vojno in jo povzroča znova in znova. In dobili jo bodo! Zapomnite si: zapatiste krogle ne ubijajo, pač pa množijo!

ROK: »Hudič je v hiši! Hudič!« je pričetek pesmi »Hugo Boss«, ki je posvečena voditelju Venezuele. Ali je Chavez vse, kar je danes ostalo od opozicije kapitalističnem sistemu?

ABDELRAHEEM: No ja, vse ne. Tu je še Kuba, Bolivija, Zimbabve, Palestina, Vietnam ... Vendar to je bolj ali manj vse. Sicer pa se prava opozicija kapitalističnem sistemu skriva znotraj njega samega. Milijoni naveličanih in nezadovoljnih ljudi, ki pričenjajo misliti s svojo glavo.

ROK: Razočaranje ljudi z »enostrankarsko demokracijo« raste iz dneva v dan. Vaša pozicija je jasna in trdna – socializem ali smrt! Vas ni strah ponovitve stare lekcije »rdeče buržoazije«?

ABDELRAHEEM: Buržoazija obstaja samo v odnosu do proletariata. Če govorimo o bivšem vzhodnem bloku, se strinjam, vendar je bil primer Jugoslavije drugačen. Nasproti višjemu razredu je stal v Jugoslaviji nižji srednji razred in ne proletariat. Kjer ni proletariata, ni buržoazije. Čeprav je bil sistem daleč od popolnega, je vseeno moral biti na dobri poti, saj bi ga drugače zahodne sile ne bi bile tako odločene uničiti. Podobno kot Malcolma X-a po vrnitvi iz romanja.

ROK: V zadnjih letih politični diskurz v Srbiji zopet tone v isti nacionalistični cirkus, značilen za leta pred slavnim Odporom 2000. Kako vidiš današnjo situacijo?

ABDELRAHEEM: Oh, nimam pojma, kaj za vraga se tu dogaja. In me niti ne zanima. Vse, kar lahko rečem, da se ne udeležujemo volitev, saj ne verjamemo v sistem. S participacijo na volitvah daješ kapitalizmu legitimnost. Danes še ptice na drevesih vedo, da je ta sistem v očeh reggaeja, narave in Boga nelegitimen.

Pogovor z Esadom Kapićem

— Andrej Škufca, Nika Autor — fotografije Andrej Škufca

Po udeležbi na manifestaciji v Sarajevu 19. 7. 2010 in obisku Cazina (BiH), domačega kraja in središča delavskega upora, ki ga je organiziral Esad Kapić (33), so me na Tribuni zaprosili, naj o tem napišem članek za septembrsko številko. Raje kot za to sem se odločil za objavo transkripcije telefonskega pogovora med Esadom, Niko Autor, ki o delavcih snema film, in mano, ker se mi zdijo njegove izjave bolj prepričljive od vsakega komentarja in bolj artikulirane od teoretične refleksije, spisane s strani nekoga drugega. Esad je en izmed delavcev kočevskega gradbenega podjetja Prenova, ki so se marca letos uprli nemogočim delovnim pogojem. Delavce, ki so državljani drugih držav iz območja nekdanje Jugoslavije, slovenska zakonodaja obravnava na podlagi bilateralnih sporazumov, ki jih postavljajo v neenakopraven, zapostavljen položaj brez delovnega dovoljenja, ki bi jim dovoljeval menjavo delodajalca. Vse tuje delavce, katerim je Prenova ostala dolžna plačilo za leto dni, so slovenske oblasti izgnale iz Slovenije, saj jim je potekla delovna viza. Pogovor je potekal v bosanščini in je bil sneman 26. 8. 2010.

Andrej: Ali ne delaš več na tistem gradbišču?
ESAD: Že dvajset dni ne delam več. Vsak drugi privatnik v Bosni je Zoran Perković.
NIKA: Mafia; pa si bil plačan?
ESAD: Ne. Ostal mi je dolžan 2000 mark.
NIKA: Se pravi 1000 evrov.
ESAD: Več kot 1000 evrov.
NIKA: Enaka zgodba kot v Sloveniji torej.
ANDREJ: Kaj pa zdaj delaš?
ESAD: Delam privatna dela.
NIKA: Ali kaj potrebuješ, da ti prineseva?
ANDREJ: Kaj pa bi mi prinesli?
NIKA: Ne veva.

ANDREJ: Zdaj že kajmak prodajajo v Sloveniji. (smeh)

ESAD: Prinesita milijon evrov.

NIKA: Ni problema. (smeh)

ANDREJ: Tu imamo kopirni stroj.

ESAD: No, pa prinesita.

ANDREJ: Kako so ostali delavci? Kakšni so vtisi po manifestaciji v Sarajevu?

ESAD: Z vsemi se občasnno slišim, sem z njimi v stiku. Vsakega zanima le, če bodo dobili službo. Mene zanima, če bomo dobili delovno dovoljenje.

ANDREJ: Ali misliš, da bo Slovenija izpolnila obljubo?

ESAD: Upam, da nam bodo dali plačilo za naše delo. Večina pa jih je mnenja, da bomo dobili le delovno dovoljenje za Slovenijo, brez denarja.

ANDREJ: Kaj so vam obljubili?

ESAD: Rekli so nam, da bodo vse rešili. Nič še ni rešeno, ne vemo, če bomo sploh dobili delovno dovoljenje, kaj šele kaj drugega.

ANDREJ: Sicer sigurno odidete protestirati v Sarajevo?

ESAD: Ja, ja, seveda, ljudje so pripravljeni.

ANDREJ: Super, samo da iniciativa ni razpadla.

ESAD: Ne, ne, ne ... se ne strinjamo s tem, da bi se razšli.

ANDREJ: Super.

ESAD: Urgiral sem, da bo sestanek čim prej. Važno mi je, da bo ta sestanek pred volitvami v Bosni.

ANDREJ: Nujno je, da se problem reši čim prej in da se potem nad politiki izvaja dodaten pritisk, da pospešijo razvoj dogodkov.

ESAD: Volitve so v oktobru.

NIKA: Ali so se vam javili iz slovenskega veleposlaništva?

ESAD: Ne, nikomur se niso javili, niti Andreju Kurniku niti nam. Govoril sem z nekom, ki me je spraševal, če imam dokončano šolo.

ANDREJ: Za šolo?

ESAD: V Prenovi so zahtevali, da imajo vsi delavci dokončano šolo. Jaz imam dokončano srednjo šolo. Oni so iskali neko rešitev, medtem pa so preverjali, kakšno izobrazbo imamo.

ANDREJ: Zakaj bi potreboval zaključeno srednjo šolo za delovno dovoljenje? To je vendar diskriminatorno.

ESAD: Rad bi nekaj konkretnega. Rad bi, da vsi dobijo konkretno plačilo, ne da nekdo dobi, za ostale se pa nihče ne zmeni.

ANDREJ: Ali nameravaš 3. 9. organizirati sestanek?

ESAD: Lahko bi prišlo do tega sestanka. Takrat, ko boste vi prišli.

ANDREJ: Ni ga treba organizirati zaradi nas.

ESAD: Počakaj, tako se bomo zmenili. Ko vi pridete tja, bodo prišli tudi ostali, ki stanujejo blizu Cazina, da ne boste vedno mene klicali. Danes sem javil Andreju Kurniku, da želim, da bi bil 5. 9. sestanek.

NIKA: Midva tam ostaneva do petega, ni problema.

ESAD: Ne reče se, da ni problema; temveč, da ni potrebe. (smeh)

NIKA: Jaz si želim priti, zato da posnamemo nekaj s teboj.

ESAD: Kaj bi pa posneli? Pogovor?

NIKA: Film s tabo in Arminom.

ESAD: Samo, da ne bo tragičen film. (smeh) Glavna vloga vedno nastrada.

ANDREJ: Mi načrtujemo srečen konec.

NIKA: Ali imaš ti čas od tretjega do petega? Ali delaš takrat?

ESAD: Zdaj delam nekaj privatno, vendar bom zaključil pred prvim.

NIKA: Super, potem imaš čas?

ESAD: Da, od prve do zadnje minute.

NIKA: Super. Če imaš čas, se potem pogovorimo o konceptu, če ti bo všeč itd. Jaz bom prav tako poskušala napisati prošnjo ministrstvu za kakšna sredstva za honorar zate in za Armina kot glavnima vlogama v filmu.

ESAD: Joj, pa saj ni treba.

NIKA: Seveda je.

ESAD: Če bi bili vsi kot vi ... Imel sem priliko biti na slovenski televiziji in potem so skoraj prišli novinarji iz banjaluške televizije (iz Jugoidentiteta). Tudi oni so želeli posneti film o teh problemih, ki jih imamo s Slovenijo. Prosil so me, če bi lahko posneli pogovor, vendar je bil

problem z njihovim obnašanjem. Nikoli še nisem doživel tako nesramnega vedenja s strani televizije kot pri tem pogovoru. Obnašali so se, kot da sem jim nekaj dolžan.

ANDREJ: Televizija vedno dela na tak način, kot da nekomu dela uslugo.

ESAD: Za televizijo ne dam več komentarja. Tudi na klice ne bom odgovarjal. Res so me razočarali. Nikoli več. Zbral sem ljudi, da bi vsak dal svoj komentar, a oni so se obnašali popolnoma nepošteno. Kar se mene tiče, mi je bolj ali manj vseeno. Želel sem le, da zberem te ljudi. Prvič in zadnjič sem govoril s to televizijo. Ne poznam je, gre za neko alternativno televizijo, prvič sem slišal zanjo, niti je nisem nikoli videl na TV-ju. Prišli so in se obnašali tako, da jih je lahko sram. S slovensko in sarajevsko televizijo sem bil zadovoljen glede obnašanja, s to iz Banja Luke pa ne.

ANDREJ: Kakšni so bili medijski odzivi na manifestacijo v Sarajevu?

ESAD: Dobri. V vseh večjih časopisih smo prišli na naslovnico. V vseh.

NIKA: Kako je bilo, ko ste se vrnil iz Sarajeva? Kaj so rekli vaša družina in prijatelji? So vas podpirali?

ESAD: Da, da, da ... A vsi so bili presenečeni, nekateri so tudi jokali, ko so to videli na televiziji. Na protest smo odšli, ne da bi kdo vedel. Nismo ljudi zbirali, tako ali tako ni bilo prostora, saj smo šli samo z enim avtobusom. Manifestacije

nismo oglaševali po televiziji, saj nismo vedeli, če bi sploh kdo šel. Takoj se je opazilo, v čem je problem. Ne morem sam vsakemu posebej razlagati o problemu. V časopisu pa je bilo vse z detajli opisano, kaj se je dogajalo v teh trinajstih mesecih, kako smo mi to preživljali. Spraševali so nas, če je to resnica, da nismo dobili plačano. Seveda je to resnica! Nismo se šli lagat v Sarajevo. Ni šlo drugače, kot da so nas izkoristili in na koncu smo bili izkoriščeni. Tega izkoriščanja ne bodo mogli nikoli popraviti. Zavedamo se, da tega ne bomo dobili. Teh trinajst mesecev je bilo najhujših v mojem življenju. Ne morem si predstavljati, kako sem to preživel! Tega pač ne morem opisati z besedami. Ne vem, kako sem se lahko prepričal, da sem toliko časa zdržal, ker bi lahko odšel že po petih mesecih. A zdržal sem vseh trinajst! Kot bi bil v zaporu, a nisem bil zaprt.

NIKA: Esad, kako sedaj vidiš to izkušnjo, ko praviš, da je bilo to najhujših trinajst mesecev v tvojem življenju? In kaj se je zgodilo, ko si se vrnil? Isto. Ko si delal na tem gradbišču zdaj, prav tako nisi dobil plače, dobil si neke bone ... Kako na to gledaš?

ESAD: Ko sem se vrnil iz Slovenije, sem šel takoj delat k privatniku, minilo ni niti deset dni. In bilo je kot v Sloveniji – na začetku je bilo vse normalno. In potem smo spet začeli dobivati bone in spet ista zgodba, le malo drugače, saj smo doma.

Če se skregam z delodajalcem po tednu dni dela, odidem in ne delam več. V Sloveniji sem bil prisiljen delati non stop. Najhuje pa se je bilo vrniti v Bosno. Najhuje je bilo, ko smo se morali odpraviti iz Slovenije. Zakaj? Tukaj pri nas je druga zgodba, ko ti pri nas nekdo ostane dolžan, se je lažje zmeniti za plačilo. Lažje si je izboriti svoje plačilo, najde se nek način. Pri nas v Bosni ni zakona, ki bi obvezoval delodajalca k izplačilu plač, v Sloveniji pa je. A se zavedam, da denarja, ki so mi ga dolžni v Sloveniji, ne bom dobil, niti ga ne nameravam zahtevati. Ker sem državljani BiH, me slovenski zakoni ne obravnavajo enako-pravno. Kot pravi naš pregovor, »Sukati i rogati se ne bodo«, mi smo brez rogov, a oni rogove imajo, torej je zakon na njihovi strani. Oni so zakon, saj ga pišejo. Torej tu ne bom nič dosegel. Pri nas pa takega zakona ni. Mi smo navajeni na to. Mi smo tudi navajeni, da kamorkoli bomo šli delat, ni nujno, da bomo dobivali redno plačo. Samo upamo lahko nanjo. Pri vas je to drugače, ker ste v Evropski uniji. A ko pridem k vam, pravice imam, vendar je to, kar se zgodi, še huje od tega tukaj. Zgodilo se je huje kot pri nas. Tu je drugače, saj sem med domačimi, če ne dobim dveh, treh plač, najdem nekoga, ki mi posodi.

NIKA: Esad, niso ti plačali v Sloveniji niti v Bosni na tem gradbišču. Kako sploh preživiš?

ESAD: Težko... Borim se, borim se ... kot lev.

ANDREJ: A tudi lev rabi meso.

Esad: Res je, potem pa kot hi-jena. (smeh) Raje delam 10 dni privatno, da komu pomagam, kot pa da delam spet pri kakem privatniku cel mesec in ne dobim za to obljubljenega plačila. Sem delavec, ki je pripravljen delati, ne izmikam se delu, ne koristim bolniške.

Raje vidim, da delam za manjše plačilo, kot pa da mi nekdo obljubi 600, 700 mark in na koncu ne dobim ničesar. Samo en od desetih privatnikov redno izplačuje. Zdaj pa upaj, da boš naletel na tega enega! Jaz vedno pristanem na ostalih devetih. Če bi obstajala neka tabela, bi jaz vedno pristal na koncu le-te.

ANDREJ: To, kar govoriš, je resnično tragično, ne predstavljam si, kako je biti v taki situaciji, to je brezupno.

ESAD: Verjemi mi, tudi sam ne vem, kako je to mogoče. Verjemi mi, sam sebe moralno podpiram, ampak niti ne vem, kako. Če pa že padem v tako situacijo, poskušam svoje delo opraviti in upam na plačilo. V življenju sem bil vedno optimist, sam sebe prepričujem, da pa na koncu le nekaj bo iz tega. Imam upanje in vanj verjamem še naprej.

NIKA: Kaj si delal prej?

ESAD: Tudi na gradbišču.

NIKA: Pri istem delodajalcu kot zdaj?

ESAD: Da, pri istem kot v Casinu. Takrat je bilo vse v redu. Plačeval nam je po dve plači skupaj. Ni bilo kot ponekod, ko ti nekdo obljubi plačo in je na koncu ne dobiš. Zaradi takih izkušenj v Bosni sem odšel v Slovenijo. Še vedno pa upam, da bo prišlo do tega, da bom nekoč začel prejemati redno plačilo, ker to tudi vodi k boljšemu življenju. Ko sem prišel v Slovenijo, pa se je zgodilo ravno nasprotno! Ko sem prišel gor, nisem dobival plačila, v Bosni spet isto. Tako je bilo dve leti. V Sloveniji sem dobil eno plačo, pri privatniku v Casinu pa le dve.

ANDREJ: Od kolikih plač ste dobili le dve?

ESAD: Od dvanajstih. Delam že petindvajset mesecev, od tega pa sem dobil tri plače.

Ta lepi novi svet

— Katja Šircelj

Dobrih šestdeset let nazaj je Svet Evrope postavil temelje novemu egalitarnemu svetu. Ideja o združeni Evropi, ki temelji na pravni državi, pluralistični demokraciji in strogem spoštovanju človekovih pravic ter svoboščin, je prerasla v socialnopolitični sistem najvišjih standardov, ki mu niso dorasli niti na drugi strani Atlantika. Svobodomiseln, enakopravna, združena in kozmopolitana. Raj na zemlji, to je Evropa. Eno navadno sranje, to je Evropa! Lasten babilonski stolp se nam je zrušil pred očmi, pa nas ni niti zdramilo.

Da naš šengenski otok ni paradiz, ni nobena filozofija. Naelektreno vzdušje daje slutiti, da ima Evropa počasi dovolj liberalizma, da pogreša dobre stare vrednote ter kanček nacističnega reda in discipline. Bazično krščanska, biološko inferiorna, heteroseksualna in civilizirana zveza se je hitro izgubila v lastnih načelih in se zbala za svoj obstoj in napredek. Okrepljene desničarske fronte in porast neonacističnih ter nacionalističnih gibanj ne napovedujejo dobrih časov. Rasističen diskurz in ksenofobna politika žal v uniji postajata vedno bolj odkriti in uveljavljeni praksi. Kljub diplomatskemu nalaganju s strani unije, da gre za osamljene primere, pa je popolno jasno, da so ekscesi, ki se dogajajo v matici demokracije, postali dnevna realnost. In to je dejstvo, ki je empirično dokazljivo.

Švicarji so pozimi podprli prepoved gradnje minaretov, ker so se zbali nasilne islamizacije in širitve napačne ideologije. **Dejstvo.** V Barceloni so junija prepovedali zakrivanje obraza na vseh javnih mestih.

Dejstvo. V Franciji, kjer prebiva največja muslimanska skupnost v Evropi, bodo o podobni prepovedi odločali septembra.

Dejstvo. Nekatero državo so poostrele nadzor nad priseljivanjem ne samo za migrante zunaj meja unije, pač pa, kakor da se bojijo sami sebe, tudi za tiste znotraj šengena. **Dejstvo.** Italija redno preganja afriške

priseljence in Rome. Berlusconi še naprej svobodno, jasno in neomajno ponavlja, da njegova Italija ne bo multietnična. **Dejstvo.** Odnos do delavcev iz tujine je v večini evropskih držav podobno mačehovski. Standardi se za tuje delavce ne upoštevajo, zakonodaja je nepopolna, ljudje so izkoriščani, ponižani, premalo ali pa sploh ne plačani. **Dejstvo.** Bogaboječi Slovenci nismo nobena izjema. Mi imamo Hildo Tovšak, pa svoje delikventne čefurje in cigane. Imamo svojih 25.671 izbrisanih, ki smo jih februarja 1992 civilno pomorili. **Dejstvo.**

Kako malo pa zares velja evropska konvencija o človekovih pravicah in kako neučinkovita je v resnici unija kot instanca, pa je z avgustovsko deportacijo Romov precej lahkotno dokazal Sarkozy. Sicer je Francija z akcijo izseljevanja Romov pričela že lani, ko jih je v matično Romunijo in Bolgarijo deportirala skoraj 10.000. S svojo gestapovsko prakso je Francija jasno pokazala, da zanjo ne veljajo samaritanska načela unije, da je znotraj sistema avtonomna in nedotakljiva država, ki si svoje etične meje postavlja po svoje. Pod pretvezo, da gre za javno varnost, boj proti kriminalu, predvsem pa pod farso, da Romi Francijo zapuščajo prostovoljno, se je zgodila ena bolj gnusnih in nacistično navdihnenih zgodb moderne Evrope. Deportiranci bodo nagrajeni s tristo evri odpravnine, dodatnih sto dobijo še za vsakega otroka, nepovratno karto pa jim častijo davkopllačevalci. Tolikšna je prodajna cena za človeka po francosko. Vsi izgnani Romi bodo ob odhodu iz države še dodatno degradirani z odvzemanjem biometričnih podatkov, da se slučajno ne bi, tako kot tisti pred enim letom, kasneje vrnili.

Italijanski desničarji so elizejsko potezo lakajevsko pozdravili, preostala Evropa pa je bila bolj ali manj enotna, da gre za nedopustno dejanje. Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti je ob dogodku sicer protestirala in ga označila za rasističnega, za bolj rigorozne ukrepe pa se očitno ne počuti dovolj pristojna in odgovorna. Je Bruselj zgolj preveč strpen in omikan ali pa mu je v resnici v interesu, da si (v njegovem imenu) roke maže kdo drug, tokrat Francozi? Je bila to le napoved novih časov? Kakorkoli že, ljudem so bili porušeni domovi, odvzeto dostojanstvo in kršene osnovne človekove pravice. V času, ko se svet hvali s svojim vrhunskim pravno-socialnim sistemom, je bila specifična skupina ljudi zaradi svojega porekla in kulture deportirana. Kako zelo primitivno, bi rekli. In kaj smo storili? Nič! A dvoreznega meča, ki si ga pod rebra zarivamo sami, se večina ljudi niti ne zaveda. Resnica je namreč, da zmanjševanje pravic manjšinam in marginalnim skupnostim posledično pogosto pomeni manj pravic za večino. Torej če bi bili ljudje vsaj malo pametni, bi se ob vsakem podobnem ekscesu puntali vsaj zaradi sebe, če že ne zaradi lastnih nazorov pravičnosti in sočutja.

In zaradi slednjega na tej točki, kot polnopravna državljanka Evropske unije, jasno in odločno **obsojam** vsako obliko diskriminatorne, ksenofobne in rasistične politike, nacistične in fašistične ideologije in vse diskurze izključevanja. **Obsojam**

vse poskuse eksperimentiranja z totalitarizmom na račun demokracije. Hkrati pa **zahtevam** neodtujljivo pravico svobode za vsakega posameznika, vse etnične in socialne skupine, za prebivalce unije in vse azilante, begunce, delavce ter priseljence iz tujih držav. **Zahtevam** zmožljive protidiskriminacijske organe in polno odgovornost sodišč za preganjanje zločinov iz sovraštva. **Zahtevam** integracijo, pravičnost, enakost in strpnost. In vse to zahtevam takoj. Ne izumljam tople vode, zahtevam samo vse tisto, čemur smo se davno na začetku zavezali. Nestrpnost ne bi smela biti nikoli legitimna.

Včasih sinonim medkulturnega dialoga, multikulturalnosti, tolerance in spoštovanja, danes pa uvela senca svojih sanj. To je to, kar je ostalo od mogočnega izvorne vizije o združeni Evropi. Kar smo nekoč želeli postati, je postalo naša največja fobija. Absurdni in majhni smo v svoji bojazni pred islamizacijo, nezavedajoč se, da je islam že zdavnaj postal evropska religija. Politično in razumsko slepi, da bi se zavedali, da delavce iz tujine de facto potrebujemo. Ignoriramo, da so človekove pravice napisane tudi za Rome, Žide, homoseksualce in vse ostale, ki kakor kalijo našo kulturno homogenost. Bojimo se lastnega izumrtja, ker priseljenci z Vzhoda in iz Afrike ogrožajo našo biološko in kulturno novitost. Živimo v majhnem izumetničenem svetu s svojo izumetničeno idejo o lastni samozadostnosti, vidimo črno-belo, slišimo pa tisto, kar nam povejo po televiziji.

Vse je ekstaza, ekstaza smrti!
Zlati stolpovi zapadne Evrope,
kupole bele — (vse je ekstaza!) —
vse tone v žgočem, rdečem morju;
sonce zahaja in v njem se opaja
tisočkrat mrtvi evropski človek.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

Lepa, o lepa bo smrt Evrope;
kakor razkošna kraljica v zlatu
legla bo v krsto temnih stoletj,
tiho bo umrla, kot bi zaprla
stara kraljica zlate oči.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

A, iz oblaka večernega (zadnjega
sla, ki oznanja Evropi še luč!)
lije kri v moje trudno srce,
joj, in vode ni več v Evropi
in mi ljudje pijemo kri,
kri iz večernih sladkih oblakov.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

[...]

Joj, v to pokrajino, še v to zeleno,
rosno zeleno pokrajino, še v to,
sonce večerno, boš zasijalo
s pekočimi žarki? Še v to?

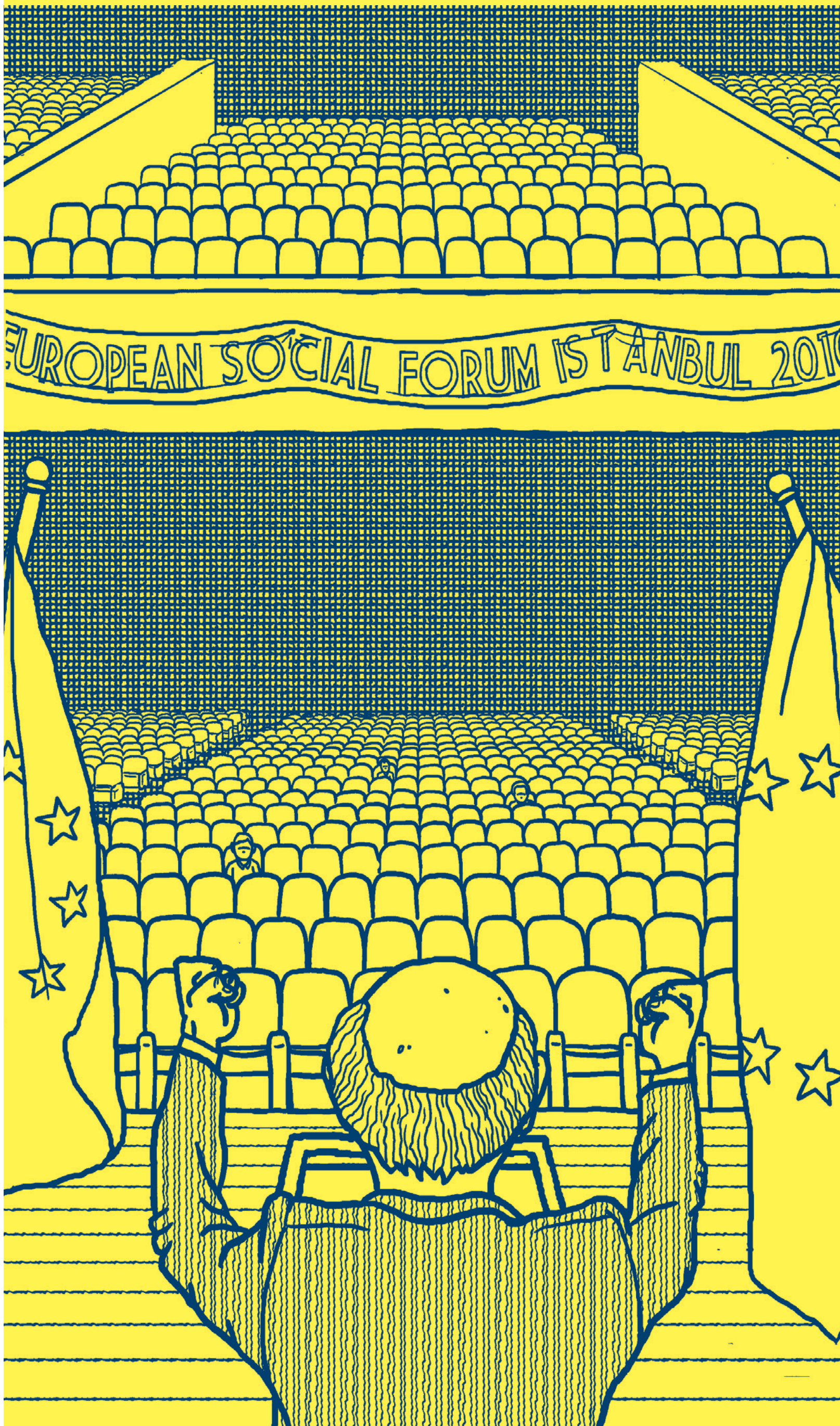
[...]

Z zlatimi žarki sijalo bo sonce
na nas, evropske mrličice.

— Srečko Kosovel, *Ekstaza smrti*

Evropski socialni forum

— Mihailo Terzić — ilustracija Dejan Kralj

S sloganom »*Drugačen svet je možen*« se je začel letošnji Evropski socialni forum (ESF), ki se je odvil v Istanbulu med 1. in 4. julijem. Ob koncu konference, ki so jo že šestič organizirale evropske antiglobalistične skupine, protineoliberalne nevladne organizacije ter sindikati, se je množica obiskovalcev strinjala, da drugačen svet ni le možen, temveč nujen.

Evropska kriza in Evropa v krizi

V prostorih istanbulske tehniške univerze se je v štirih dneh zvrstilo 180 seminarjev, 39 delavnic in ene ulične demonstracije. Po pričakovanjih je bila rdeča linija dogodka evropska ekonomska kriza, ki ji je bila posvečena približno tretjina vseh seminarjev. Udeleženci so bili večinoma enotni glede kritike filozofije konkurenčnosti, ki ustvarja tekmo med članicami EU in pomanjkanja prave demokracije, namreč demokracije v tovarnah. Verjetno še najbolj konkretno in dodelano alternativo sedanjemu evropski ureditvi je predstavil David Flascher, ekonomist, član francoskega gibanja Utopia. V svojem manifestu, objavljenem lani, pozivajo k popolni redefiniciji evropskega projekta in pri tem apelirajo na evropske leve stranke. Predstavljajo 33 načel, konkretnih predlogov, kako ustvariti »socialno, alterglobalizirano in ekološko« Evropo.

Zelo strnjeno: ekonomija bi morala služiti skupnosti in ne obratno (ukrepi naj bodo harmonizacija davčne politike, poddržavljenje bank in pravica do univerzalnega temeljnega dohodka); znižanje delovnega časa na 32 ur tedensko (4 delovni dnevi in 3 dela prosti dnevi) ter 185 dni letno, pri čemer bi bila tudi raba nadur strogo omejena (delo je in bo ostalo pomemben način socializacije, vendar bi tudi prosti čas, ki ga posameznik deli z družino ali je aktiven v družtvih, kulturi, umetnosti, športu, moral biti priznan kot legitimen in koristen za družbo); nenazadnje, EU naj postane federalna politična tvorba: njeno vladno telo naj ne predstavlja interesov nacionalnih držav, temveč državljane EU kot posameznike (kar na daljši rok pomeni ustvarjenje »evropskega ljudstva« ter opustitev logike sledenja ozkim nacionalnim interesom).

Ena od bolj izpostavljenih tem je bila tudi reforma evropskega visokega šolstva. Na delavnicah so udeleženci razpravljali o tem, kako bi se bilo treba postaviti po robu uvedbi šolnin, zmanjšanju sredstev in privatizaciji visokega šolstva. Ta proces se ni začel z bolonsko reformo: v teku 90-ih so bile univerze prisiljene okrniti neprofitabilne predmete in oddelke. Hkrati je bilo več denarja namenjenega študijem, ki prinašajo profit v poslovnem svetu, denimo ekonomiji ali mednarodnim odnosom. Lep primer neoliberalne degradacije visokega šolstva je današnja Velika Britanija. Nedavne odtegnitve finančne pomoči so bile porazdeljene na način, ki favorizira le peščico univerz. Tretjina vseh sredstev za raziskovanje je bila namenjena petim univerzam (vključujoč Oxford in Cambridge), medtem ko ostale univerze – v odsotnosti sredstev za raziskave – postajajo tovarne, ki preskrbujejo diplome in veščine, namenjene delovnemu mestu. Istočasno se na vseh univerzah ukinjajo oddelki, kot so filozofija ali lingvistika, in odpuščajo akademiki, ki opravljajo sicer koristne raziskave, a brez takojšnje vrednosti za gospodarstvo.

Univerze – ne le privatne, temveč tudi državne! – se čedalje bolj upravljajo po poslovnem modelu. Kot tovarne ali korporacije. Medtem ko akademiki zgublajo službe, se število tistih v vodstvu britanskih univerz zvišuje in zvišujejo se tudi njihove plače. Plače britanskih prorektorjev so se dvignile na raven, podobno plačam menedžerjev največjih britanskih korporacij (nekateri prorektorji zaslužijo več kot 300.000 £ oz. 366.000 € letno).

Anglija tako postaja ZDA – Evropa pa postaja Anglija. Bolonska reforma s standardizacijo evropskih visokošolskih ustanov uvaja tekmovalnost med njimi in ustvarja trg izobrazbe, na katerem bodo cvetele univerze, ki dobro služijo gospodarstvu, ostale pa bodo potisnjene v ozadje. Kako naj študentje odgovorijo na ta proces? Po mnenju študentov – udeležencev foruma iz Anglije, Avstrije in drugod bi se moral temeljno spremeniti odnos do visokošolske izobrazbe: študij naj ne bi bil le konzumistični postopek za pridobitev diplome, na enak način kot na trgu kupujemo produkte (enostavno in zagotovljeno), temveč bi si moral študent prizadevati in se osebno angažirati za dokončanje študija. Da bi to raven kvalitete dosegli oziroma ohranili, je nujen odpor s strani študentov samih, kar nujno vključuje okupacije fakultet. Dalje, ni dovolj le reči »mi smo proti«, temveč je treba ponuditi alternativni model (en od konkretnih ciljev je zagotoviti, da študentsko telo sodeluje pri potrjevanju univerzitetnega proračuna). Študenti bi morali tudi aktivno podpirati delavce, zlasti delavce v prosveti. V zadnji instanci bi bilo za uspeh nujno, da študentska gibanja ustanovijo lastno politično stranko ali se vsaj povežejo z bolj radikalnimi strankami leveice, ki se zoperstavljajo neoliberalnemu modelu – modelu, ki je na prvem mestu sploh proizvedel bolonski proces.

Onkraj meja Evrope

Konferenca ni ostala le na ravni evropske problematike. Udeleženci, ki so poleg Evrope prihajali iz Azije, ZDA, Rusije in Turčije, so razpravljali o konfliktih na Bližnjem vzhodu, ekologiji, migraciji, zakaj je sovjetski projekt propadel ipd. Med nasprotniki neoliberalizma po svetu pa so bile – kljub enotnemu poslanstvu – opazne razlike v programih in retoriki. Primer tega je bilo antiimperialistično zborovanje v organizaciji svetovne organizacije Antiimperialistična mreža, ki je gostilo aktiviste iz Grčije, Italije, Hrvaške, Baskije, Nepala in kurdskega dela Turčije in ki je med drugim pokazalo, da imata

evropska levica in levica v Turčiji precej različne prioritete. Medtem ko je v Evropi aktualno vprašanje krčenja socialne države, levica v Turčiji postavlja v ospredje kurdsko vprašanje, se pravi, zagotovitev kulturnih pravic Kurdov, kot je pravica do rabe kurdskega jezika v medijih ipd., s končnim ciljem narodne osvoboditve Kurdov in ustanovitve suverenega Kurdistanu. V oči je bodla prisotnost nacionalne note. Govorniki so sicer obsodili nacionalni šovinizem in poudarili, da je pri narodnoosvobodilnih bojih potrebna internacionalna perspektiva, s čimer da se obvarujemo pred šovinističnim nacionalizmom. Pa vendar je razlikovanje med »zdravim patriotizmom« in »šovinističnim nacionalizmom« hudo vprašljivo. Seminar je pravzaprav demonstriral, da so marksisti lahko hkrati tudi nacionalisti: ob omembi 1000 let starega kurdskega naroda s strani predstavnice Kurdov bi se zdrznil vsakdo, ki je kdajkoli bral Althusserja ali Foucaulta.

Antiimperialistično zborovanje je bilo eno najbolj množično obiskanih, a v primerjavi z drugimi je bilo teoretično razmeroma šibko podprto. Prevladovale so splošne fraze in koncepti, na primer, da je treba biti enoten v boju proti sovražniku, saj je le-ta tudi enoten, da se je treba boriti proti sovražniku na vseh področjih, da imperializem prinaša suženjstvo in ga je zato treba vreči v smetnjak ... Ob frazah, ki so pozele največji aplavz (na primer »imperializem je najvišji stadij kapitalizma«), bi se obiskovalec zlahka počutil, kot da je odpotoval nazaj v preteklost, denimo v čas okrog prve svetovne vojne ali dekolonizacije po drugi svetovni vojni. Kaj sploh je imperializem danes? Nemara je bolje govoriti o globalizaciji: ni več bogata in razvita država tista, ki izvaja represijo in eksploataira delavce v državah tretjega sveta, marveč so to korporacije – te pa se nahajajo tudi v samih državah tretjega sveta. Kdo je torej imperialist? Turčija je žrtev evropskega imperializma, hkrati pa je imperialistična do Kurdov. In ali varčevalni ukrepi v EU ob ekonomski krizi pomenijo, da »imperialistična« Evropa izvaja nasilje sama nad sabo? Dejstvo, da sta presežen koncept in anahronistična retorika zmožna apelirati na mase ljudi, kaže na nemoč današnje leveice in odsotnost pravih odgovorov.

Politična (ne)efektivnost

Na letošnjem Evropskem socialnem forumu je bilo 2000-3000 udeležencev. Manj kot na prejšnjih forumih. Medtem ko drugi regionalni forumi po svetu cvetijo (na prvem forumu v Braziliji je bilo 20.000 udeležencev, na drugem 50.000 in na tretjem 100.000), je Evropski socialni forum v krizi. To dejstvo je zlasti zaskrbljujoče v času drastičnih posegov v socialno državo, ko nas – kot je bilo mnogokrat poudarjeno na forumu – lahko reši le skupna in koordinirana akcija na vseevropski ravni. To je tudi namen foruma – pa je res omogočil in zagotovil takšno akcijo? V sklepni deklaraciji so organizatorji napovedali evropsko generalno stavko za letošnji 29. september in pozvali k mobilizaciji. Toda že v izhodišču je težava v tem, da se mnoge evropske organizacije foruma enostavno niso udeležile, kar je delno posledica razkola na levi (denimo med evropskimi političnimi gibanji in sindikati). Tudi nekateri, ki so se ga udeležili, so bili kritični, da je napoved generalne stavke premalo: treba bi bilo razpravljati o konkretnih taktikah boja proti vladnim ukrepom in natančneje določiti cilje in slogane, pod katerimi bi stavka potekala. Forum v Istanbulu se je soočal tudi s povsem tehničnimi organizacijskimi težavami, kot je pomanjkanje prevajalcev in tehnologije za simultano prevajanje ali brošur z napotki za udeležence. Čeprav je morda res prednost Istanbula – kot so dejali organizatorji – v tem, da »lahko lastno situacijo jasneje vidimo od zunaj«, je nenavadno, da se v tako resnem in za delavce pesimističnem času forum pomika ven iz EU, natančneje ven iz držav zahodne in srednje Evrope, ki imajo tako več sredstev za kakovostno izvedbo foruma kot Turčija kakor tudi močnejšo in daljšo tradicijo socialnih gibanj. Letošnji ESF torej ni uspel izpolniti poslanstva koordinacije oz. centralizacije političnega boja postati nekakšno organizacijsko vodstvo učinkovitega odpora proti posegom v socialno državo. Po drugi strani tudi ni bil pravi prostor za razvoj teorije (odsotnost vidnejših intelektualnih figur). Kljub temu ESF ostaja koristen kot revija ali srečanje, na katerem se je možno seznaniti s paleto evropskih levičarskih, protineoliberalnih, »utopičnih« organizacij, ki sicer v medijih niso tako opazne. Ne toliko forum kot tak, pač pa konkretne organizacije – udeleženci foruma, njihove ideje in programi posedujejo vrednost in pravi politični potencial.

Nasprotja znotraj latinsko-ameriške leveice

– Immanuel Wallerstein – prevod Tomaž Iršič

Latinska Amerika je v prvem desetletju 21. stoletja zgodba o uspehu leveice v svetu. To se izkaže kot resnično v dveh pomenih. Prvi in najbolj prepoznaven znak tega je, da so leve oz. levosredinske stranke v Latinski Ameriki slavile pomemben niz zmag na volitvah v zadnjem desetletju. Prav tako pa so se leve vlade prvič v zgodovini opazno odmaknile od Združenih držav Amerike. Latinska Amerika je postala relativno avtonomna geopolitična sila na svetovnem prizorišču.

Ampak obstaja tudi drug razlog, zakaj je Latinska Amerika zgodba o uspehu leveice v svetu. Gibanja domorodnih narodov Latinske Amerike so se politično uveljavila skoraj povsod po Latinski Ameriki in so zahtevala pravico do avtonomnega organiziranja svojega političnega in družbenega življenja. Svet je prvič postal pozoren na to ob dramatičnem uporu gibanja nezapatistov v mehiški zvezni državi Chiapas leta 1994. Skoraj neopaženo pa je ostalo pojavljanje podobnih gibanj po celotni Latinski Ameriki in stopnja, do katere so se te lokalne organizacijske strukture povežale v medameriško mrežo. Problem je, da ti dve vrsti leveice – stranke, ki so prišle na oblast, in gibanja domorodnih narodov – nimata istih ciljev in govorita precej različen ideološki jezik.

Stranke na oblasti so si kot primarni cilj zadale ekonomski razvoj, ki ga hočejo vsaj deloma doseči z večjim nadzorom nad viri in boljšimi dogovori s tujimi podjetji, vladami in medvladnimi institucijami. Ekonomsko rast zagovarjajo kot način, s katerim se bo izboljšal življenjski standard prebivalcev in dosegla večja enakopravnost v svetu. Gibanja domorodnih narodov pa si prizadevajo pridobiti večji nadzor nad lastnimi viri in boljše dogovore ne le z zunanjimi igralci, temveč tudi z lastno vlado. Na splošno njihov cilj ni ekonomska rast, temveč povezati se z Pachamamo oz. Materjo

Zemljo. Njihov cilj ni povečevanje porabe zemeljskih virov, temveč bolj razumna poraba le-teh, ki spoštuje ekološko ravnovesje. Prizadevajo si za »buen vivir« – živeti dobro.

Tako pravzaprav sploh ne preseneča dejstvo, da so gibanja domorodnih narodov v sporu z nekaterimi zelo konzervativnimi vladami v Latinski Ameriki, kot so mehiška, kolumbijska in perujska. Vedno bolj pogosto in precej odkrito pa ta gibanja prihajajo v spor tudi z levosredinskimi vladami, kot so brazilska, venezuelska, ekvadorska in celo bolivijska.

Da so v sporu celo z bolivijsko vlado, pravim zato, ker so ravno tukaj izvolili predsednika, ki je sam domorodec in katerega glavno bazo volivcev predstavljajo ravno domordni narodi v državi. A kljub vsemu je prišlo do konfliktov. Glavna težava je tudi tukaj ista kot povsod drugod. Kako, če sploh, naj se izkoriščajo in razvijajo viri, kdo naj o tem odloča in kdo naj nadzoruje dohodke?

Stranke leveice obtožujejo gibanja domorodnih narodov, s katerimi prihajajo v konflikt, da so zgolj figure, namerno ali ne, v rokah nacionalnih desničarskih strank in zunanjih pritiskov, predvsem Združenih držav Amerike. Na drugi strani pa gibanja domorodnih narodov, ki nasprotujejo levičarskim strankam, vztrajajo, da delujejo le v lastem interesu in po lastni iniciativi. Gibanja obtožujejo levico na oblasti, da se obnaša kot stare konzervativne vlade brez obzira do ekoloških posledic, ki jih prinaša njihova razvojna politika.

Se je pa nekaj zanimivega nedavno zgodilo v Ekvadorju. Leva vlada Rafaela Correa, ki je prvotno prišla na oblast ravno s pomočjo gibanj domorodnih narodov, je kasneje z istimi gibanji prišla v oster konflikt. Razkol je povzročila vladina želja po razvoju naftnih virov v zaščitenem amazonskem rezervatu Yasuni.

Vlada je na začetku ignorirala proteste domorodnih prebivalcev regije, vendar se je kasneje predsednik Correa zavzel za genialno alternativo. Bogatim zahodnim vladam je predlagal, da če se Ekvador odreče razvoju rezervata Yasuni, bi mu za to odrekavanje bogate zahodne vlade morale ponuditi nekakšno kompenzacijo, saj bi takšna poteza prispevala k svetovnemu boju proti klimatskim spremembam.

Ko je bila ta ideja prvič predstavljena na Konferenci za klimatske spremembe 2009 v Kopenhavnu, so jo obravnavali kot nerearno. Ampak po šestih dolgih mesecih pogajanj je pet evropskih vlad (nemška, španska, belgijska, francoska in švedska) privolilo v ustanovitev sklada, s katerim bo upravljala Program Združenih narodov za razvoj in bo plačal Ekvadorju, naj ne razvije rezervata Yasuni, saj to prispeva k zmanjšanju ogljikovih emisij. Govori se celo o uporabi novega glagola jasunizirati, ki bi opisal takšne sporazume.

Ob tem se nam postavi vprašanje, koliko takšnih sporazumov je sploh možno skleniti. Pravzaprav je na kocki še bolj pomembno vprašanje. Gre za naravo, če si sposodimo slogan svetovnega socialnega foruma, »drugega sveta, ki je mogoč«. Ali bo ta »drugi svet« baziral na stalni ekonomski rasti, pa četudi je ta »socialistična« in bo povečala realen prihodek prebivalcev globalnega juga? Ali pa bo ta »drugi svet« baziral na – nekateri temu pravijo spremembe v civilizacijskih vrednotah – »buen vivirju« (dobremu življenju)?

To zagotovo ne bo lahko razrešljiva polemika. Trenutno se ta debata odvija znotraj latinsko-ameriške leveice, vendar so podobni primeri skriti vzrok za notranje napetosti v Aziji, Afriki in celo Evropi. Mogoče bo ravno to veliko vprašanje 21. stoletja.

Širitev vala za obrambo javnega šolstva?

— Jurij Smrke — fotografije Themis Chrysagis

Poletno zatišje na področju študentskega aktivizma so lani prekinili hrvaški študentje, ki so se v Zagrebu, Zadru in Reki uprli zvišanju oz. uvedbi šolnin na tamkajšnjih fakultetah. Predvsem v Zagrebu so bili z vidika obsega in trajanja uspešni pri zasedbi predavalnic in organizaciji protestirajočega telesa v plenum. Ob kritikah vse večje usmerjenosti univerz v pragmatizem, varčevanje in služenje potrebam gospodarstva bi lahko med najpomembnejše izdelke gibanja uvrstili Blokadno kuharico, knjižico z navodili za organizacijo zasedbe. Toda ta je, če se poslužimo alegorije, obležala v predalih – to poletje je bilo namreč po Evropi tiho. Po drugi strani pa to še ne pomeni, da bo ostala neuporabljena. Glede na aktivnosti *International Students' Movement (ISM)* se pripravlja kritike polna jesen. Tudi pri nas?

Svet

Mednarodno gibanje v oktobru in novembru napoveduje (in poziva h) Globalnemu valu za izobraževanje (*Global Wave of Action for Education*). Val naj bi se začel v ZDA 7. oktobra in nadaljeval z zasedbami fakultet v mestih po Italiji. Organizirani v mednarodno mrežo so si val zamislili kot serijo dogodkov v daljšem ča-

sovnem okvirju, »ki omogoča, da se mu pridruži kar največ skupin«. V dopolnitev je za vrhunec aktivnosti določen 17. november, mednarodni dan študentov. Za ta dan oziroma teden so aktivnosti že napovedale skupine iz Sierre Leone, Filipinov in Kosova.

V ZDA aktivisti pozivajo k simultanim protestom širom države pod imenom National Actions to Defend Public Education. ISM pričakuje »a huge day of action«. V javnem apelu k ukrepanju, objavljenem na spletni strani ameriškega gibanja, podpisane organizacije spominjajo na četrti marec 2010, ko je val za »obrambo javnega šolstva« pomenil akcije v 32 zveznih državah. V ZDA so bili najbolj odmevni protesti na Univerzi Berkley v Kaliforniji, kjer se je zbralo največ ljudi (med 1000 in 2500). Skupine opozarjajo, da boja še zdaleč ni konec. V apelu so izpostavljene težave z različnimi imenovalci: »V Teksasu je odbor za izobraževanje drastično spremenil vsebino učbenikov, da bi med snov vključil hvalo Josepha McChartyja (ameriški senator, paranoični antikomunist v času hladne vojne, op. p.) in številne druge postavke. V Arizoni je država uvedla rasistični zakon SB 1070, ki pooblašča policijo, da pridrži kogarkoli, ki izgleda kot nedokumentiran delavec. V isti zvezni državi se ukinjajo programi etničnih študij. V New Yorku, Chicagu in Detroitu se okrožja soočajo z masivnim zapiranjem šol. Javne univerze širom države zvišujejo šolnine in iščejo več privatnih vlagateljev. Zmanjševanja proračunov, zviševanja šolnin, zapiranja šol in desničarski ukrepi imajo največji učinek na delavske družine, še posebej med nebelci.«

International Students' Movement

Tudi skupna izjava ISM, ki so jo sodelujoči v tem gibanju zapisali julija 2010, je zastavljena podobno široko. Pravijo, da se zavedajo, da vplivi trenutnega svetovnega ekonomskega sistema motivirajo ljudi za boj na vseh koncih sveta in ravno zato pozivajo k enotnosti in solidarnosti. »Vedno se moramo zavedati globalne in strukturne narave naših težav in zato deliti naše taktike, izkušnje, prakse organiziranja in teoretično znanje. Kratkoročne spremembe so dosegljive na lokalnem nivoju, toda velike spremembe bodo prišle le, če se združimo globalno.«

To sporočilo so imeli v mislih že ljudje, ki so se novembra leta 2008 zbrali v Marburgu v Nemčiji. V sklopu postevaluacije mednarodnega dne ukrepanja proti komercializaciji izobraževanja (4. november), ki je vključilo skupine v 25 državah, so izoblikovali izvorno snežno kepo ISM. Do danes je ta kepa zrasla in prevodi gradiv ter spletna administracija se, čeprav le redko v celem obsegu, opravljajo v arabščini, indonezijsščini, nizozemščini, angleščini, francoščini, nemščini, italijanščini, nepalščini, ruščini, španščini in turščini. Mailing lista povezuje 1100 oseb, od katerih se jih kakih 10 udeležuje

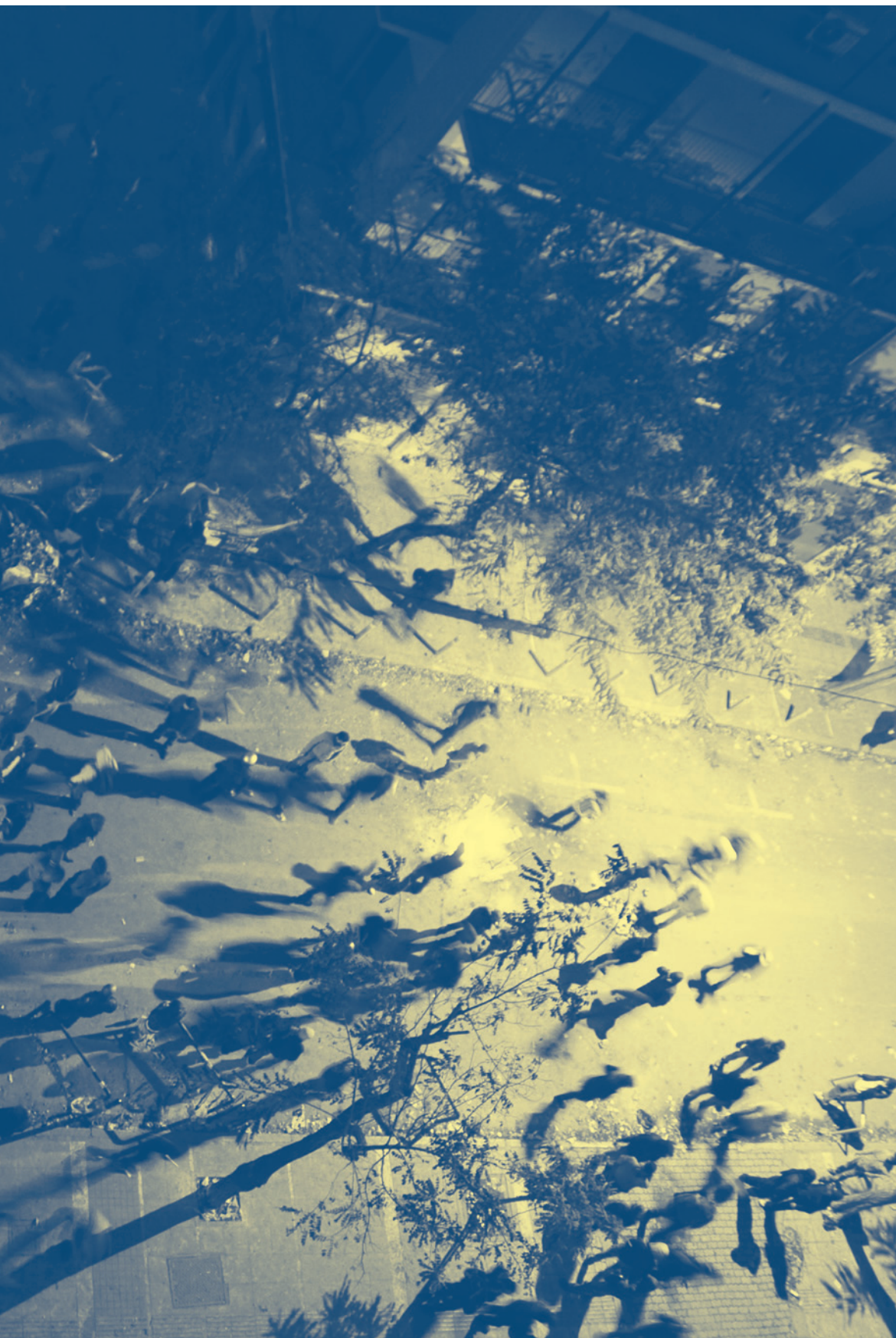

mesečnih (recimo trimesečnih poleti) skupinskih debat v chatroomih. Prek chatroomov, mailing liste in skupnega foruma je bila oblikovana tudi skupna izjava, ki je do sedaj najpomembnejši kolektivni dokument gibanja, sledil pa ji bo tudi skupni simbol – kandidati so zaenkrat izpostavljeni procesu spletnega glasovanja.

Skupna izjava je tretjinsko poziv h globalni solidarnosti, druga dva dela pa sta izjavi o ciljih, za katere deluje gibanje, oziroma težavah, proti katerim se bori. Skupine so identificirale štiri glavne točke, proti katerim se nameravajo boriti. Skupni imenovalec vseh je neoliberalizacija ekonomskega sistema in vdor kapitala kot nečesa negotovega na področje pravic, ki bi morale biti zagotovljene.

Izrekajo se proti učinkom trenutnega ekonomskega sistema na ljudi (šolninam, zadolženosti študentov in bolonjskemu procesu), proti diskriminaciji in izključevanju znotraj izobraževalnih institucij na podlagi različnih »kriterijev« (od ekonomskih do rasnih), proti

Študentski protesti v Grčiji

6. decembra, leta 2008 je policist ubil petnajstletnega Alexisa Grigoropoulosa. Istega večera so se v Atenah začele demonstracije in razširile po celi državi. Prvič se je zgodilo, da so združili ljudje vseh starosti in skupaj odšli protestirat na ulice. Večina protestov v Grčiji se je začelo na univerzah in se tam tudi končalo, saj imajo ti prostori zagotovljeno avtonomijo. Univerzitetna avtonomija je bila uzakonjena leta 1974, po padcu grške vojaške hunte. Pred tem je policija študente pretepala, bili pa so tudi primeri, ko so nekaj študentov ubili. Znotraj univerze in širše družbe se je zato artikulirala ideja, da je te prostore upora in svobodnega pretoka idej potrebno zaščititi pred nasilnim vdiranjem represivnih aparatov. Do zdaj je policija na ozemlje univerz vstopila samo v nekaterih izrednih primerih in na izrecno dovoljenje univerzitetnih avtoritet.

Varčevalnemu duhu FHŠ se je pridružilo tudi Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, ki je 24. avgusta sporočilo spremembo v financiranju doktorantov: »Država bo v bodoče zaradi zagotavljanja ustreznega števila raziskovalcev in obnove kadrov financirala stroške doktorskega študija določenemu številu kandidatov, ostali doktorski kandidati pa si bodo šolnino krili sami v celoti.« Pri tem ni sporno, da želi ministrstvo s tem ukrepom podvojiti število doktorantov na 600. Kritike vreden je ukrep, ki kaže na željo po večjem nadzoru in posrednem omejevanju (akademske) svobode: »Shema je zastavljena tako, da doktorskega študenta obravnava kot raziskovalca ter bo podpirala motiviranega posameznika, ki bo v program raziskovalnega dela vključil raziskovalno delo v povezavi z gospodarstvom oziroma reševanjem aktualnih družbenih izzivov ne glede na znanstveno vedo.«

Kot da študij ni pravica, pač pa miloščina. Kot da so študirajoči prevarantje, ki bodo državo oropali denarja in potem ne bodo ničesar vrnili. Gre za širjene načela profitabilnosti na univerze in vrednotenje akademskega dela glede na privlačnost za gospodarstvo, to pa je ravno tista točka, kateri ISM najbolj očitno stoji naproti. Po drugi strani bi se marsikdo nasmehnil, če bi čez nekaj let dobili 600 doktoratov, neusmiljeno naperjenih proti (divjemu) kapitalizmu. Nenazadnje je to eden od načinov reševanja aktualnih družbenih izzivov.

Napoved

V luči obeh navedenih primerov lahko rečemo, da slovenski akademski svet deli težave s sozemljani. Bilo bi naravnost idiotsko (v starogr-

škem pomenu besede) ne priključiti se skupnemu boju za svobodno izbiro akademske poti, za brezplačno in emancipatorno izobraževanje, za izobraževanje kot človekovo pravico, za nepogojen denar in za odločevalske mehanizme, ki bi znotraj univerz potekali po kar najbolj direktnodemokratični poti (vse točke iz skupne izjave ISM). Ob teh – globalnih – tegobah ima slovensko študentsko telo še eno – lokalno – težavo. Ta je – kdo se bo priključil akciji? Odkar je kakih trideset Miranov Vodovnikov razbilo okna na »hramu demokracije« in se vesoljna Slovenija zvila v krčju moralne panike, je jasno, da ima predstavnisko zastavljena študentska organizacija, in s tem študentje, težave.

Šos je z napakami pri pripravi demonstracij dokazal, da je izgubil (če ga je sploh kdaj imel) kontakt z bazo. Pripeljali so preveč avtobusov premalo informiranih ljudi. Po drugi strani ljudstvo vsake dve leti z 10 % udeležbo na volitvah pokaže, da ne želi imeti ravno kontakta s šos. Ena od točk, s katero bi se bilo – če se odločimo sodelovali v oktobrskem valu – vredno srečati, je torej lastna organiziranost. Ena od možnosti, kako to storiti, je napisati na papir »Kdo predstavlja študente?« in ga nalepiti čez Mundialov plakat pred Enko na FDV.

Drugod po svetu lahko pričakujemo še kaj več. Glede na pretekle dogodke bo ISM uspelo z mobilizirati študente v 20 do 30 državah. Obetajo se protestni shodi, zasedbe, debate, morda ponovno kak politični rok koncert kot leta 2008 v Beogradu ali pa interaktivni performans kot v Argentini. Tudi v Zagrebu bo najbrž kaj zanimivega.

usmerjanju raziskovanja v profitabilne patente namesto v dostopno znanje za vse ter proti univerzitetnemu raziskovanju v vojaške namene.

Slovenija

Nekatere podobne konflikte lahko opazimo tudi pri nas. Na začetku poletja so se samoorganizirani študentje v Kopru uprli odpuščanju profesorjev oziroma asistentov s fakultete za humanistične študije (FHŠ). Dekanja Vesna

Mikolič je potezo pojasnila kot racionalizacijo poslovanja zaradi prehoda na bolonjski način študija, ki bo prinesla letni prihranek v višini 330 tisoč evrov. Plenum je združil okrog 30 najbolj angažiranih študentov in asistentov in med razpravami se je pokazalo, da je, še bolj kot samo odpuščanje, kontroverzna izbira tistih, ki jim vodstvo fakultete ni podaljšalo pogodbe. Po besedah Martina Krauserja, enega aktivnejših študentov znotraj plenuma in predsednika Študentskega sveta FHŠ, so bili študentje ob »najboljše pedagoge«. Slednji (Taja Kramberger, Sabina Ž. Žnidaršič, Eva Brajkovič, Tomaž Gregorc in Drago Rotar) so se izrekli za žrtve čistke, saj naj bi bili prav oni tisti, ki so imeli proti vodstvu fakultete največ za povedati.

Vojna...

»Homo...

— Sandra Ocep

Človek človeku volk ... Od leta 3600 pr. n. št. pa do današnjega dne je zgodovina človeštva preštela že več kot 14500 večjih vojn. Boj, klanje in vojna so nekaj, kar spremlja človeka že od nekdaj, kljub temu da zanj samodestruktivno ravnanje ni značilno in definitivno tudi ne efektivno. Pa je človek vendarle edina živalska vrsta, ki množično pobija pripadnike svoje vrste, časti kult vojne in hrabrosti ter zavoljo koristi manjšine dopušča trpljenje večin. Tu se odpre mnogo vprašanj. V vsakem človeku je zlo, pravi P. Zibardo, ob ustreznih pogojih lahko vsak postane zloben in nemoralen. Je temu res tako? Vsako nasilje ima še drugo, svetlejšo plat. Še pomnimo, kako je v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja svet prepeval »give peace a chance«? Nekateri mirovniška, protivojna gibanja označujejo za idealistična, utopična, iluzionistična ... Pa zgodovina vseeno piše kar nekaj primerov, ko je upor ljudi odločilno vplival na družbene in politične spremembe.

Vojna!

O vzroku vojn in človeške agresije govori precej teorij. Nekatere zagovarjajo agresijo kot nekaj, kar je človeku zapisano v genih in posledično vojno kot nekaj človeškemu bitju samoumevnega. Druge agresijo opredeljujejo kot odziv na zunanjo frustracijo. Drži, da se človek na občutja ogroženosti velikokrat odzove z agresijo in prav povzročanje občutja ogroženosti je eden izmed temeljnih ciljev vojne propagande. Bandura pa je temeljni zagovornik teorij učenja, znani so tudi njegovi eksperimenti z učenjem agresije. Otrokom je predvajal nasilne videoposnetke in nato opazoval njihovo obnašanje. Ugotovil je, da se je agresivno vedenje otrok po predvajanju videoposnetkov močno zvišalo, kar pomeni, da se med drugim agresije učimo. Tudi tukaj najdemo nekaj vzporednic z vojsko in vojaškim urjenjem: znano je namreč, da si poklicni vojaki v okviru urjenja pred odhodom na bojišče ogledujejo posnetke vojne in agresije. Kako torej pride do vojnega stanja? Vedno, ne glede na to, za kakšno vojno gre, obstaja neka skupina ljudi, ki si od vojne obeta korist. Ta skupina so po navadi ljudje, ki v vojni nikoli ne stopijo v prve vrste in na bojišča. Velikokrat jo zastopa ideološki vodja v obliki predsednika države, vlade ali pa osebe na kakšnem drugem vodilnem mestu. Ni se nam treba zazreti daleč v zgodovino, da bi našli kar nekaj takih imen: Hitler je svet popeljal v drugo svetovno vojno, Bush takorekoč v tretjo. Naslednji korak je prepričati širšo množico, da je vojna nekaj dobrega, morda nujnega in predvsem, da je domovina (ali pa neka druga zaključena enota, ki ni nujno država) nekaj, za kar se je vredno boriti in za kar je vredno tudi umreti. Potrebujemo ljudi, ki bodo z veseljem in častjo hrabro pripravljeni pasti za domovino. Tukaj v igro vstopi vojna propaganda. Triki so stari in še vedno palijo: vpliv na emocije, takšen ali drugačen ... Ljudi je potrebno prepričati, da je domovina ali pa kakšna druga (npr. religiozna) skupina najvišja vrednota, da pripadajo neki skupini, ki je močno ogrožena. In v ljudeh ni težko vzbuditi občutij pripadnosti: mar ni to nekaj, kar vsi iščemo? In v ljudeh prav tako ni težko vzbuditi občutij ogroženosti (11. september 2001, Pearl Harbor ...), sploh če se čutijo ogrožene s strani nekoga, ki »ni njihov«, ki je drugačen, ki v resnici ni čisto zares človek. Tukaj nastopi naslednji korak vojne propagande: razčlovečenje nasprotnika, razkroj njegove identitete. In ko stoji vojak na bojni črti, v resnici pred seboj ne vidi več sočloveka, ampak neko bitje brez identitete, nekaj tujega. O takšnem razčlovečenju priča primer ameriškega poročnika

William Colleya, ki je med vietnamsko vojno v vasi Ly Ali ukazal ustreliti več kot sto prebivalcev, 22 pa jih je postrelil sam – in preprosto mu ni šlo v glavo, kako da sodniki in porotniki ne razumejo, da to niso bili »pravi ljudje«, temveč samo komunisti ali vsaj njihovi podporniki.

Je še vedno težko razumeti množične poboje Armencev, Kambodžanov, Indonezijcev, Argentinev, Židov ...? In sedaj smo tu, v vojni: kolektivna psihoza tisočeri, ki umirajo; kolektivna psihoza tisočeri, ki ponosno zatrjujejo, da se borijo za domovino; in peščica tistih, ki to kolektivno psihozo ustvarjajo in se z njo okoriščajo. Ne glede na to kje, kdaj in kako: vojna uničuje svetost življenja, krši temeljno človekovo pravico do življenja, povzroča takšno in drugačno trpljenje in dopušča izkoriščanje ljudstva za ekonomske in ideološke cilje tistih, ki ob zvokih najrazličnejših orožij za množično pobijanje, na varnem, med štirimi stenami štejejo denarce (ne pozabimo na vojaško industrijo). Danes je svet še vedno v vojnah: svet se še vedno deli na tiste, ki ogrožajo, in tiste, ki se čutijo odgovorne ukrepati (in okoriščati). Tudi Slovenija je še vedno v vojni: čeprav se zdijo oddaljena, so tudi vprašanja vloge in usposobljenosti OZN, mednarodnih oboroženih sil, vojaških povezav in sodelovanja v mednarodnih operacijah vprašanja miru in svobode. Ne obstaja hujša slepota, kot je slepota tistega, ki noče videti, in ni hujšega kot ignoranca in konformizem nemega opazovalca. Naša odgovornost in pravica sta ukrepati in si aktivno prizadevati za mir. Vojna je organizirano nasilje nad človekom, ki je že po definiciji usmerjeno k uničevanju človeških življenj. Hipokritsko bi si bilo lastiti pravico do življenja in obenem podpirati kakršnokoli obliko vojne in družbe, ki je utemeljena na vojnih načelih.

Mir?

Kontrapol vojni propagandi, definitivno predstavlja mirovništvo, najrazličnejša gibanja, ki se zavzemajo za pravice zatiranih, ki ne zagovarjajo vojne in se proti njej borijo. Takšna družbena gibanja so manj institucionalizirana, po navadi

in Mir

homini lupus.«

ek – ilustracija Luka Seme

nehierarhično organizirana, z izbranim vodjo ali brez njega, fleksibilna, neuradna.... Dunk pravi, da so pri socialnih gibanjih izjemnega pomena ideološka prepričanja, potreba po kolektivni identiteti ter potreba po motivaciji in mobilizaciji pripadnikov gibanja in opredelitev problemov, ki so relevantni za širše družbeno okolje. Družbeno gibanje in demokratizacija temeljita na osnovnem principu, da imajo vsi pripadniki civilne družbe pravico do izražanja svojega mnenja. Cilj mirovništva je mir med narodi, razredi in posamezniki.

Mirovniško gibanje se je pojavilo v 18. stoletju in se izrazilo v združenjih, kot sta The New York Peace Society v ZDA in The Society of Permanent and Universal Peace v Angliji. Najbolj so se mirovniška gibanja izrazila v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, ko je v Ameriki prevladoval zaprt, sektorsko usmerjen politični sistem, v katerem interesne skupine, ki niso znotraj le-tega, nimajo nikakršnega vpliva na odločanje. Osnovni cilj takšne družbe je bil najbolj produktivno in dobičkonosno delovanje proizvodnega aparata: gre torej zgolj za visoko produktivnost, etiko dela, potrošnjo in konformizem, individualen posameznik ni pomemben, ker je odtujen in ujet v kolektivno zavest, ki ga oropa individualnosti.

Marcuse opisuje takšno stanje kot tehnokratsko družbo, ki sili posameznika, da se uveljavlja na tržišču kot ekonomski subjekt, njegovo individualno mišljenje je podvrženo masovni komunikaciji, kar ga dela ekonomsko, politično in intelektualno nesvobodnega. Moderna družba je suženjska, njena značilnost je pospešeno zapravljanje, sistem navidezne enakosti, kjer spodnji sloji še vedno živijo v bedi in siromaštvu.

V ZDA se kot pobudniki novih idej pojavijo študentje, ki se proti obstoječemu sistemu borijo z uličnimi demonstracijami, protestnimi shodi, močjo množičnih medijev in glasbo ter niso motivirani z ekonomskimi interesi. Glavni aktivisti tistega časa so bili Angela Davis, Abbie Hoffman, Rudi Dutsche in Robert Young, katerih ideologija je bila zgrajena na Marcusovih naukih. Na področju literature so se aktivistično udeleževali Allen Ginberg, William S. Burroughs, Jack Kerouac ...

Nekaterim mladim političnim gibanjem se na videz neučinkovita sredstva miroljubnega protesta in upora niso zdela dovolj. Vzpostavile so se idealistične frakcije, ki so zagovarjale bolj ekstremne pristope, katerih vladajoči sistem ne bi mogel ignorirati. Takšna frakcija je bila tudi organizacija, poimenovana »Weather Underground«. Svoje moči je združila z militantno črnsko skupino »Black Panthers« in na nasilen način poskušala soočiti državno administracijo s svojimi ideali. Začelo se je z nasilnimi uličnimi protesti in končalo z bombnimi napadi na razna vladna poslopja. Cilj omenjenih gibanj je bil uničiti imperialistično politiko ZDA in doseči enakovredno družbo, ki temelji na komunističnih načelih.

Tudi na naših tleh so se v 80. letih prejšnjega stoletja začela pojavljati mirovniška gibanja, nedavno tega pa je bila s strani Mladine izdana peticija Ukinimo vojsko, v kateri med drugim predlagajo preoblikovanje vojske, prekvalifikacijo vojaškega osebja, preusmeritev finančnih sred-

stev, odprodajo pretežnega dela oborožitve, prenovno starih vojašnic v bolnice in stanovanja ...

Kritike mirovništva tako ocenjujejo takšna gibanja kot idealistična, utopična in neefektivna. In najlaže je pristati na status quo in si mirne vesti za-trjevati, da ni kaj storiti.

Pa vendarle je ravno ta nema množica tista, ki dopušča, da se okoli nas na vsakem koraku dogajajo takšne in drugačne krivice in ravno ta množica je obenem tista, ki ima v rokah moč, da opozarja na krivice in se aktivno bori proti njim. In kot pravi Huxley: da bi dosegli mir, bi morali kot družba negovati zaupanje, spoštovanje in medsebojno pomoč, namesto da trošimo milijarde za orožje. Ne gre za utopijo, našteje vrline so prav tako nalezljive kot sovraštvo in zlo ...

Rusija med vladavino Jelcina, Putina in medijske svobode

— Goran Majstorović — ilustracija Aljaž Košir — Fejzo

Med državami bivše Jugoslavije in Sovjetske zveze so opazni analogni izzivi, ki jih zastavlja postkomunistična tranzicijska sodobnost. Boris Jelcin je bil prvi ruski predsednik, izvoljen na splošnih volitvah leta 1991. Pred tem je bil komunist, ki je ljubil kamere in javnost, zahodne televizije so najraje z njim delale intervjuje, bil je junak novega časa. Predvsem velja za neizpodbitnega demokrata: uradno neodvisen na političnem horizontu, toda pogosto bližji desnici, predvsem pa zagrizen antikomunist. Westernizacija Rusije pa pogosto poteka za ceno krvi. O desničarskih preferencah priča tudi »tradicionalna« vojaška in gospodarska pomoč Srbiji v 90-ih. Dva mandata pripadeta Jelcinu, nato pa oba naslednja Putinu. Gre za skoraj dvajset let v marsičem idejno analogne politične linije. Levi oz. liberalni center, ki bi Rusijo lahko približal Evropi, ostaja šibak vse do danes.

1991–1999: Boris Jelcin

Prvi premier po perestrojki Jegor Gajdar leta 1992 radikalno reformira gospodarstvo, zato pride do »šok terapije«.

Rubelj devalvira, cene skočijo astronomsko visoko in večina prebivalstva izgubi vse svoje prihranke. Plača naraste za petintridesetkrat, cene pa za dvestokrat. Ne preseneča, da v težkih časih tujci z Zahoda hvalijo Jelcinov program, saj govorijo pretežno z angleško govorečimi Rusi – slojem tajkunskih mešetarjev, ki jim gre Jelcinov režim na roke. Poleg tega ima zahodni trg prosto

pot na ruskega. Razen osnovnih prehranskih izdelkov, ruskega blaga na policah ni najti prav veliko. Brezpravni in najrevnejši, za razliko od Afrike in Južne Amerike, niso polpismeni domorodci in staroselci, temveč jedrski fiziki, doktorji znanosti, znanstveniki in učitelji – vrhunski kader, ki ga mora Amerika le priti iskat. Pride do katastrofalnega odliva možganov ali utečke mozgov. Rusko gospodarstvo in socialne službe leta 1993 preprosto razpada. Prej prazne trgovine in dolge vrste po letu 1991 zamenjajo ulice, polne kioskov, v katerih prodajajo cigarete, žganje, videorekorderje, CD-plošče, pivo itd., ki so videti kot umetnine. Na drugi strani pa frustrirane množice: vse se zdi na dosegu roke, dejansko pa so vmes prepadi večletnih plač.

Posledično se upreta дума in vrhovni ruski sovjet, ki družno želita obračunati z Jelcinom. Konec 1. 1993 pride do puča, predsednik zato sovjet protiustavno razpusti, ta pa mu udarec vrne in izglasuje impeachment, podprt z množičnimi protijelcinovskimi demonstracijami. Boris Nikolajevič uspe ohraniti zvestobo policije in uvede izredne razmere: nad dumo pošlje tanke in jo dobesedno razstreli. Demonstrante razžene, sledi prepoved vrste časopisov, političnih združenj, nosilci demokracije pa znova postanejo tanki. Cenzura čisti vse članke s kritiko na račun predsednika: »Izhajali smo z belimi lisami, takšne cenzure nismo poznali niti pod komunističnimi cenzorji,« pravi novinar Jurij Bujda. Ko časopis Sevodnja (prev. Danes) želi objaviti, da so ogromne demonstracije poglone uradni Kremelj v brezupno paniko in razsulo, spričo katerih se je predsednikov štab preprosto razbežal, je bila novica cenzurirana. Ruski predsednik po zmagi v nemirih požgani in zbombardirani parlament temeljito obnovi. Povprečna plača se usidra na stotih dolarjih, kar je pol manj kot za časa Gorbačova. Pod Jelcinom se zaradi korupcije ter razvrednotenja izobrazbe razcveti znamenita ruska mafija. Gangsterji se v Moskvo stekajo z vseh koncev bivše Sovjetske zveze. Značilna je uporaba visoke tehnologije in njenih zadnjih dosežkov, ki organiziranemu kriminalu zagotovijo visoko stopnjo mobilnosti in učinkovitosti. Nastopi dvovladje mafije in uradne oblasti. Najboljši ruski izvozni artikel postane kriminal.

Prizanešeno ni niti medijskim svobodščinam. Oktobra leta 1994 Dmitrij Holodov, najprodnarnejši novinar Mladega komsomolca, konča kot žrtev atentata. Na spektakularnem pogrebu se zbere skoraj dvajset tisoč Moskovčanov. V svojih člankih obračunava s

korupcijo v armadnem vrhu in z izginotji orožja. Trdoglava generaliteta očitke zavrača: čeprav je bivša Vzhodna Nemčija z ruskim orožjem dobesedno preplavljena, po uradnih podatkih količina izginulega orožja med letoma 1946 in 1992 ne presega zasebne zbirke Zmaga Jelinčiča. Zato Mladi komsomolec javno pozove vojake, naj se vojnemu vrhu uprejo. General Gračov v televizijski oddaji z Vladimirjem Poznerjem, slavnim novinarjem, zatrdi, da je zanj novinar Holodov sovražnik št. 1. Izjavo pozneje izbrisejo. Med časopisno hišo in vojsko se vname vojna, v kateri Jelcin stoji zgolj ob strani: vplivnemu generalu Gračovu je namreč večni dolžnik, ker mu je ta leto poprej pomagal obstreljevati dumo. Kasneje pronikliivi novinar na svoji poti v Severno Osetijo odkrije zaprto vojaško območje, kjer naj bi vlada šolala posebne enote eksekutorjev. Vojaške rabote razkrije tudi z načinom smrti: v aktovko mu namestijo bombo, ki eksplodira v časopisni redakciji. Časopisni kolegi nesrečno preminulega novinarja pravijo, da trupla, če bila aktovka odprta, kjer jo je našel – v nabiralniku na železniški postaji – ne bi bilo moč identificirati in tako povezati atentata z armadnim vrhom. Leta 1996 na predsedniških volitvah zopet gladko zmaga Jelcin – napol mrtev. Poraznega zdravstvenega stanja, toda izredne politične moči tekmece pusti daleč za seboj. Zaradi boleznih takoj po volitvah izgine iz medijev. Na mestu je analogija z Leninom: oba sta imela poleg zdravniškega koncilija najožje sodelavce – trojka Stalin, Kamenjev in Zinovjev – ki so odločali, kaj sporočiti v javnost. Nastopijo medijska ugibanja, skrivnostnost – podobno skrivnostno je bilo umiranje Tita v ljubljanskem kliničnem centru – in informacijske malverzacije tudi v primeru Jelcina ne izostanejo. Obema, Leninu in Jelcinu, žile apni arterioskleroza. Marjan Britovšek omenja primerjavo s Stalinom, ker sta imela oba v vladi svoje vohune, ki so poročali o njenem delovanju, ter rimskimi Neronom oz. azijskimi tipi diktatorjev: »Sedaj se malo vrača na carje, toda ohranil je neko demokratično noto. Razen dume, ki jo je razstrelil, svojih političnih nasprotnikov ne pobija.« Ena izmed ruskih posebnosti v tem času je, da so vsi mediji poleg politike prepuščeni na nemilost bančnim centrom moči, kar nanje sproži dodatne pritiske. Kot grešni kozel v javnost curlja antisemitizem. Jelcinova oblast je tudi tu podobna caristični: z orkestriranim in nadzorovanim antisemitizmom preusmerja in zadržuje socialni revolt. Tako Literaturnaja gazeta predlaga učiteljem za otroke šolski spis o tem, kaj čutijo do kavkaških narodov. Poslanica Galina Starovojtova pozove dumo, da naj cenzurira sovražne antisemitske govore: »Ko poslušam številne poslance, ki branijo antisemitizem, mislim, da bi morali prej prinesiti spričevalo o svoji duševni prištevnosti.« Poslanica je tudi oster kritik Jevgenija Primakova zaradi sodelovanja z režimoma Slobodana Miloševića in Sadama Huseina. Dvajsetega novembra 1998 pade pod strel atentatorja. O politični motiviranosti priča morilsko orožje, ki je bleščeče in luksuzno.

1999–2008: Vladimir Putin

Avgusta 1999 na politično prizorišče stopi Vladimir Putin. Zavzema se za ponovno oživitve jedrskih poizkusov na Novi zemlji in vključitev svetovno prodornih ruskih mafijskih skupin v državni sistem. Zvest je Borisu Nikolajeviču, ki namesto generalov in starih političnih mačkov instalira njega. Politik dobre izobrazbe, številnih izkušenj in velikih sposobnosti, ki pa so slabo prilagodljive načelom demokracije. Ker ima za seboj Jelcina, mu na prvih volitvah niti ni treba kandidirati ali imeti svoje stranke. Kasneje ustanovi »Enotno Rusijo« desnega centra. Novinarstvo se dalje sooča z represijami.

Omeniti gre ruski Pen-Center, ki je v očeh javnosti prisoten

zlasti za časa sovjetskega režima, ko so iz države bežali disidenti. Aleksander Tkačenko, sekretar Centra, pojasnjuje: »Pri nas ni prave svobode tiska. Situacija je podobna zeljni glavi, ki ji trgaš vrhne liste. Bolj ko se bližaš jedru, bolj nevarno postaja. Če ga dosežeš, te ubijejo za deset tisoč dolarjev, morda za manj. Samo razkrivanje politike ni usodno, fatalne so teme o velikih denarjih.« Putin govori eno in dela drugo: zavzema se za svobodo izražanja in istočasno uvede vojaško cenzuro.

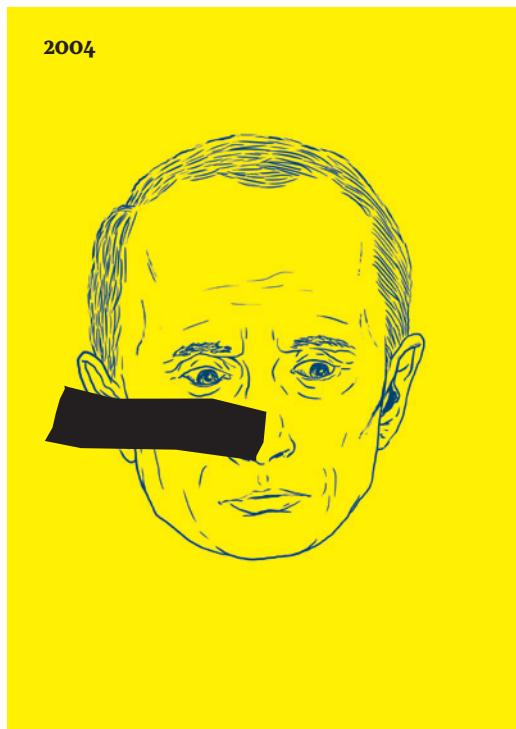
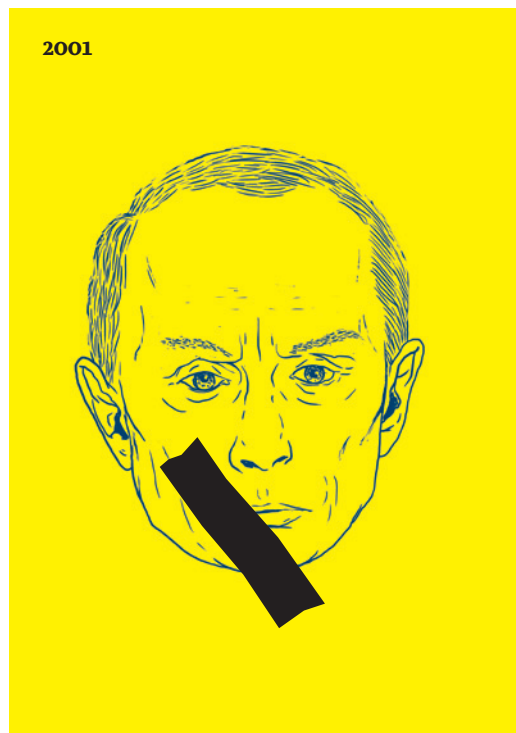
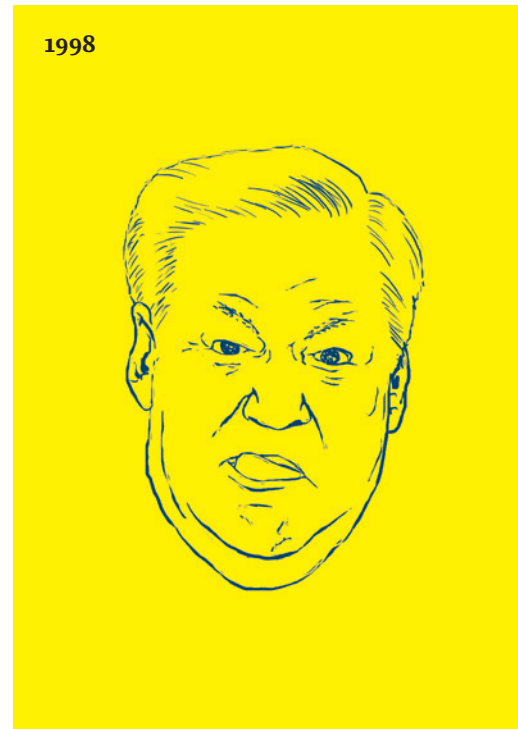
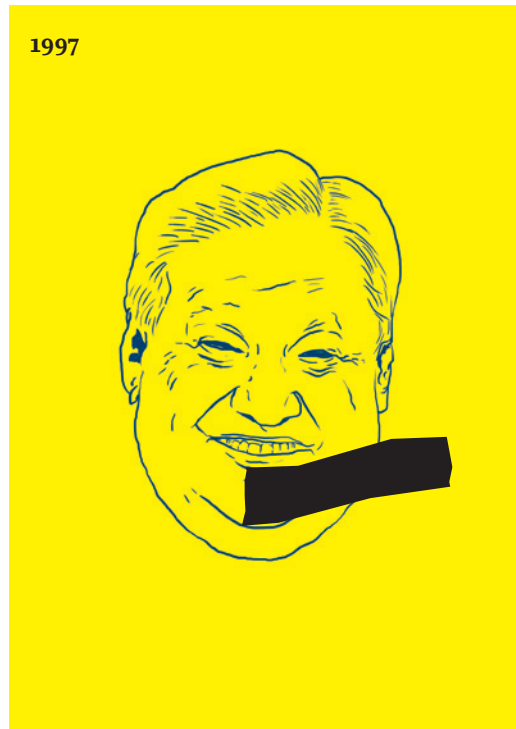
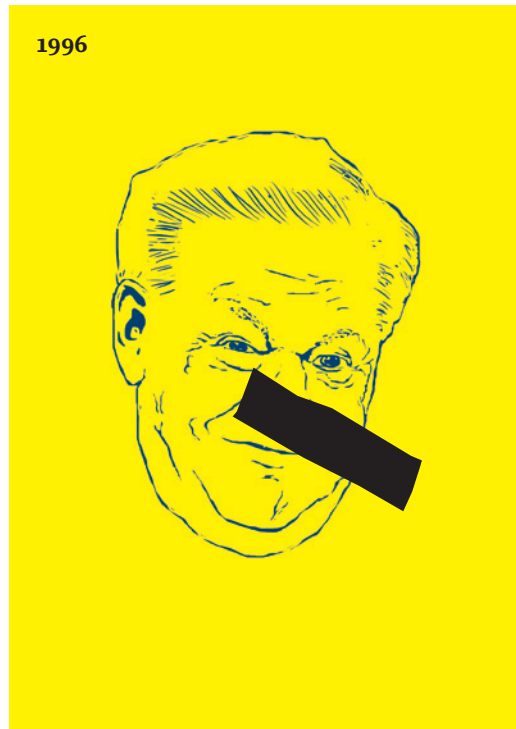
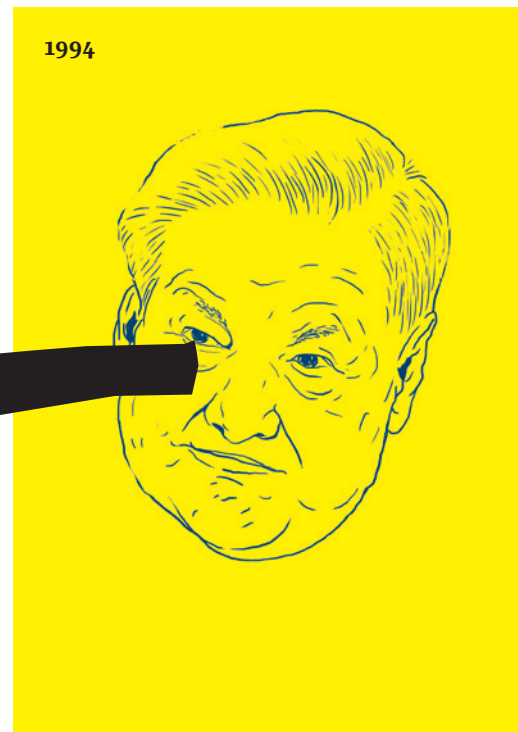
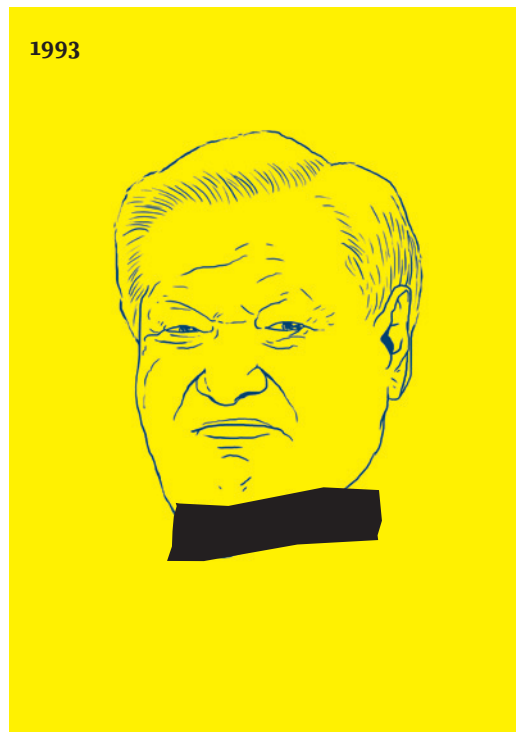
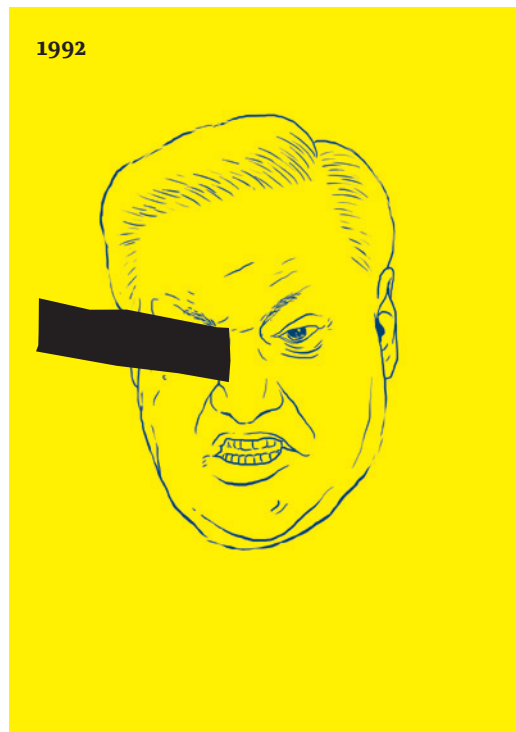
Ker novinar Babicki poroča o vojni v Čečeniji bolj verodostojno, kot bi to ustrezalo oblastem, ga le-te razglasijo za državnega sovražnika in vohuna. Svetla stran je, da se prezident zaveda, da država ne sme ostati izolirana od Zahoda – stiki z razvitim svetom novinarjem zagotavljajo določeno varnost. Na prvi bojni črti s Putinom je časopis Novaja Gazeta, ki neposredno pred volitvami razkrije indice o vmešanosti FSB, naslednice obveščevalne službe KGB, v podtikanje bomb v stanovanjske bloke in objavi, kdo in kako je financiral zmagoviti pohod Putina: tik pred izdajo časnika z računalniške mreže izgine vsebina številke. Eden glavnih urednikov Sergej Sokolov zadevo komentira: »Putin ne trpi javne kritike. Novinarji večjih medijev imajo hitro nad 1000 \$ plače. Študent, ki se zaposli, ima desetkrat večjo plačo od svojega profesorja na univerzi! Jasno, da bo pisal tisto, kar mu naročijo oziroma plačajo. Kdo bo tvegala in padel s standarda avtomobilov, blišča restavracij nazaj v životarjenje? Sprejeli smo dejstvo, da smo lahko raziskovalni in neodvisni samo z napol praznimi denarnicami. Nekdanji CK so zamenjali oligarhi.«

Svetovna javnost je onemela 7. oktobra leta 2006, ko je bila Ana Politkovska, radikalna novinarka, ustreljena. Bivši obveščevallec Aleksander Litvinenko, ki so ga pozneje zastrupili, obtožili Putina, da je naročil njen umor osebno. Politkovska se je soočala z grožnjami s smrtjo na dnevni bazi.

Poskušali so jo zastrupiti že leta 2004 med potjo v Beslan, da ne bi poročala o zajetju talcev v tamkajšnji osnovni šoli. Putin daje nastavke za dvig življenjskega standarda običajnega oz. normalnega človeka na dostojno raven, kar za Rusijo v zgodovini ni veljalo prav pogosto. Z dvigom življenjskega standarda si kupuje medijsko tišino in tako nabira politične točke pri najširših slojih.

Politkovska je ena izmed 213 novinarjev, ki so bili v Rusiji ubiti v zadnjih petnajstih letih.

Putin skuša uveljaviti Medvedjeva kot naslednika, po izteku mandata pa bo znova skušal priti na carski prestol. Ali se mu bo slednji zmoget upreti?

Spopad iluzij

— Anej Korsika

— ilustracija Istvan David

»Ne, ne in še enkrat ne! Ni jebe-
no nevarno! Iran je najbolj var-
na država, v kateri sem bil!« sem
malce naveličano odgovarjal na
zaskrbljena vprašanja prijateljev,
ki so me z očmi sumničavo pre-
gledovali, če imam še vse okon-
čine. Iranci so neopisljivo gosto-
ljubni in iskreno prijazni ljudje,
katerim na moje veliko prese-
nečenje Slovenija ni neznanka
na zemljevidu in z gotovostjo

lahko rečem, da sem ob omembi
naše države doživel manj pra-
znih pogledov kakor marsikdaj
na potovanjih po Evropi. Delno
»krivdo« za to nosi tudi naša
levjesrčna igra na letošnjem
svetovnem prvenstvu proti ve-
likima nasprotnikoma Irana
Združenim državam Amerike in
Angliji, kjer so vsi v en glas na-
vijali za naše moštvo. Iranci so
veliki privrženci nogometa in
se še danes ponosno spominja-
jo legendarne tekme na svetov-
nem prvenstvu leta 1998 v Fran-
ciji, ko so z 2:0 premagali ZDA.

Geneza modernega Irana

Če želimo razumeti Islamsko republiko Iran, mo-
ramo razumeti njeno zgodovino odnosa z ZDA.
Iran je 18. največja država na svetu, velika za kar
80 Slovenij, ima 75 milijonov prebivalcev, od tega

jih je več kot 70 % mlajših od trideset let. Območje
bivše Perzije (ime Iran je leta 1935 začel promo-
virati Reza Shah) ima izjemno bogato zgodovino.

A vendar moramo omeniti,
da za največje navdušence
nad zgodovino perzijske civi-
lizacije Iran niti ni najboljša
lokacija, saj so nemška, ame-
riška, francoska in angleška
kolonialna gospoda vse, kar
se je vsaj v grobem dalo pre-
važati, enostavno pokradli.
V Perzepolisu, enem najbolj
impozantnih arheoloških naj-
dišč, najdemo podpis Henryja
Mortona Stanleya, v Louvru,
Berlinu, Londonu in Chicagu
pa vse tisto, kar tam manjka.

Šah Reza Pahlavi, sin zgoraj omenjenega
šaha Reze, je Iranu kot monarh vladal med le-
toma 1941 in 1979. Tako kot Kemal Atatürk v
Turčiji, se je šah v Iranu zavzemal za moderni-

zacija in je izvajal politiko, ki je kot nož rezala
skozi vse tradicionalne odnose. Pospešena mo-
dernizacija in industrializacija države sta bili
združeni z brezkompromisnim podrejanjem
interesom ZDA. V tem času ji je Iran predsta-
vljal daleč najmočnejšega in najbolj zvestega
zaveznika na Bližnjem vzhodu, tako kot danes
denimo Saudska Arabija in Izrael. Ameriške
korporacije so dobile velikodušne koncesije za
gradnjo rafinerij (Iran je tretja najbolj bogata
država z nafto), v upravnih odborih so imeli
Američani 50 % zastopanost in pravico veta.
Vladavino šaha Pahlavija je zaznamovala tudi
dekadentna razkošnost, vredna Ludvika XVI.
Ob praznovanju 250. obletnice iranske monar-
hije je možak hladnokrvno porabil 100 milijon-
ov dolarjev, medtem ko je veliko Irancev še
zmeraj živelo v revščini. Vsakršne poizkuse
politične opozicije je surovo zatrla tajna služba
SAVAK, podpora šahu pa je bila vsak dan manj-
ša. Navkljub izdatni podpori Amerike in CIE se
je upor leta 1979 iztekel v islamsko revolucijo.
Islamisti so ob množični podpori prebivalstva
(za primerjavo: ocenjujejo, da naj bi v oktobrski
in francoski revoluciji sodeloval 1 % prebival-
stva, v Iranu pa jih je 10 %) in politični koaliciji
s komunistično partijo ter drugimi akterji uspe-
šno prevzeli oblast.

Revolucija ne bi nikoli uspela brez množič-
nega angažmaja žensk, a seveda si le-te nikoli
niso predstavljale, kako se bodo stvari razple-
tle. Medenih tednov politične enotnosti je bilo
kmalu konec. Vse politične sile, ki niso zastopa-
le ortodoksnega islamizma, torej bolj liberalni
islamisti, komunisti, ženske in drugi, so bile
prepovedane ali potisnjene na politično obro-
bje. Nošenje rute je spet postalo obvezno, pra-
vice žensk pa so drastično nazadovale. Odnosi z

Iran je država o kateri vlada bogastvo ste-
reotipov, ki z Iranskim vsakdanom ni so
tako povezano kot na Zahodu mislimo.
Življenje v državi v marsikakšnem pogle-
du bistveno bolj normalno kot na Zahodu.

13.000 ↘ 1€

Iranska valuta *rial* že vrsto let boleha za
kronično inflacijo, kot popotnik lahko ob
menjavi denarja zelo hitro postaneš mi-
lijonar. Iz vsakega bankovca nas seveda
pozdravlja, kdo drug kot, Imam Homeini.

4.172.000

sodčkov surove nafte na dan postavlja Iran
na mesto 4. največje proizvajalke nafte na
svetu, za Rusijo, Savdsko Arabijo in Zdu-
ženimi državami, a so je zaradi zastarelih
rafinerij zmeraj več primorani tudi uvažati.

444 dni

je bilo 52 državljanov ZDA talcev islamistič-
nih študentov. Incident je znan kot »iran-
ska kriza s talci.« Po Islamski revoluciji se
je namreč Iran iz največjega zaveznika spre-
menil v največjega sovražnika ZDA. Danes
je bivšo ameriško veleposlaništvo muzej
mučenikov, umrlih v Iransko-iraški vojni.

2.300.000

turistov je v letu 2009 obiskalo Iran. Za
primerjavo, Avstrijo je v letu 2007 obiskalo
20,8 milijona turistov. Po nekaterih izraču-
nih naj bi bil Iran po številu zgodovinskih
znamenitosti 10. država na svetu, po števi-
lu turistov, ki jo obišejo pa šele 60. Seveda
javna podoba, ki jo država »uživa« v sve-
tovnih medijih k navalu turistov ne pripo-
more, vendar bo vsak, ki se s tem ne obre-
menjuje, ob obisku države bogato nagrajen.

40.000

operacij nosu na leto. Zaradi strogega ko-
deksa oblačenja, ki so mu podvrženi, je
postalo izredno modno operiranje nosu
in s tem poudarjanje tega, kar je vidno.

ZDA so se hitro poslabšali, in kot da že niso bili dovolj slabi, je zadnji žebelj v krsto zabila kriza s talci oziroma okupacija veleposlaništva ZDA v Teheranu, ki je trajala kar 444 dni. Seveda se je vse skupaj odvijalo na očeh svetovne javnosti in osramočene ZDA, ki z Islamsko republiko Iran niso bile več pripravljene sklepati kompromisov. V vsem tem vrvežu dogajanja, ko je svet z velikim zanimanjem opazoval revolucijo, ki je nasprotovala tako zahodnemu, kapitalističnemu, kot vzhodnemu, socialističnemu modelu razvoja (Foucault je v tem času celo obiskal Iran in se ob tem malce nadihal solzivca in naredil ogromno intervjujev z glavnimi političnimi akterji), je svojo priložnost zaslužil Saddam Hussein. S tem se je začela skoraj desetletna kalvarija iransko-iraške vojne in zahtevala več kot milijon žrtev ter se iztekla v zgolj nekaj kozmetičnih popravkov meje. Irak so podpirale ZDA, Sovjetska zveza, Kitajska, Evropa, praktično cel svet, medtem ko na strani Irana ni bil skoraj nihče, z izjemo Kitajske, ki je obema stranema nediskriminatorsko prodajala orožje. Prava vojna je dokončno konsolidirala islamsko revolucijo in še danes ostaja del iranske folklorne (velike stenske slike mučnikov, tj. vseh padlih, videmo po stenah stavb v vseh večjih iranskih mestih; mošeje mučnikov itd.).

Demonstracije in položaj mladih

Dogodek, ki je najbolj zamajal »*pridobitve islamske revolucije*«, so bili protesti leta 2008 ob ponovni izvolitvi predsednika Mahmuda Ahmedinejada. Milijoni Irancev so preplavili ulice Teherana. Vrhovni vodja Ajatola Hamenei je že imel pripravljeno letalo, ki bi ga v primeru nadaljnega zaostrovanja razmer odpeljalo v

Sirijo, vendar je bil upor surovo zatrt. Policisti in obrambne sile, ki jih je posebej za potrebe teh demonstracij pripeljal Ahmedinejad, so bili Arabci, ki niso ne razumeli ne govorili farsija, uradnega jezika Irana. Zato se je velikokrat zgodilo, da so na protestnike streljali, četudi so jih ti prosili le, ali lahko odpeljejo ranjence in jim ponudijo vodo. Vojska je vdiral na domove družin, ki so se pridružile t. i. »*zelenemu gibanju*«, in na koncu je Iran zapustilo še več intelektualcev in kritično razmišljajočih ljudi.

Vsak obiskovalec Irana se bo prej ali slej zapletel v pogovor z gimnazijcem ali študentom, ki ga zanimajo življenje na Zahodu ter naše predstave v Iranu. Imel sem dragoceno izkušnjo spoznati veliko mladih Irancev in se z njimi pogovarjati. Tohid in Sina, nadebudna študenta, ki sta bila bolj veščina kot angleščina, sta pojasnila, da se namesto v klubih mladi srečujejo in zabavajo po privatnih zabavah, vino pridelujejo doma ali ga prešvercajo iz tujine, namesto odkritih zmenkarij se pari skrivajo po klopcih v parkih. V Islamski republiki Iran življenje teče drugače in pri tem, da se zaobide vsa pravila, je potrebno biti zelo previden in iznajdljiv. Večina ni zadovoljna niti z islamsko državo niti z obstoječo politično kliko in se strinja, da so to največji problemi današnjega Irana. Predstavljajte si, da živite v državi, v kateri en izmed parlamentarcev na glas ugotavlja, da stroga pravila oblačenja še zmeraj niso dovolj stroga ter da še vedno obstaja možnost za pohujšanje. Možak je namreč ugotovil, da nošenje kratkih rokav pri moških (ženske jih tako ali tako ne smejo nositi) lahko predstavlja potencialni greh, saj koža na komolcih preveč spominja na testise!?

A na veliko presenečanje sprememba spola v Iranu ni znanstvena fantastika, ampak realna

možnost za tiste, ki si to želijo in seveda lahko privoščijo. Da velikih državnih vlaganj v razvojgensko spremenjenih organizmov in jedrske tehnologije niti ne omenjamo. Skratka, tisto, kar je v skladu s Koranom, se glede na potrebe vladajoče nomenklature dinamično spreminja. Navedimo ob vsem še dveletni vojaški rok (ob primerni debelini denarnice in pravih povezavah se mu seveda da izogniti), in dejstvo, da so perspektive in želje mladih usmerjene predvsem na Zahod, ni več presenetljivo. Sina bo prihajajočo pomlad odpotoval na podiplomski študij v Nemčijo, Tohid se še trudi pridobiti vizo in pri tem doživlja skorajda Tantalove muke. Tako kot večina ostalih Irancev, ki sva jih spoznala, oba govorita več jezikov in večina mladih študira naravoslovno-tehnične vede, v družboslovju in humanistiki namreč ni prihodnosti ... Tudi v tem pogledu sta si Iran in Slovenija podobna. V pogovorih se je zazdelo, da so njihove predstave o Zahodu kanček naivne, rekoč: nihče vam ne diha za ovratnik, svobodno se lahko zabavate, potujete in izbirate svoje partnerje, ne da bi vas ob tem gnjavila celotna družba. Že res, da imamo svobodo, a se ta od daleč bolj blešči kot od blizu in namesto politične diktature je tukaj na delu prav tako neizprosna diktatura kapitala.

Kakšna je prava logika odnosa med ZDA in Iranom? Situacijo lahko primerjamo z romanom Kurta Vonneguta *Mačja zibka*, v katerem nastopata Bokonon in Earl McCabe, ki upravljata tropski otok. Nikakor jima ne uspe vpeljati napredka in reda med otočane, zato se domisli ta rešitve v obliki kulta, bokononizma. Zavoljo tega, da bi religija postala še privlačnejša, Earl McCabe Bokonona izžene v pragozd in bokononizem prepove z zagroženo smrtno kaznijo. Te se sicer skoraj nikoli ne udejanjijo in tudi sam

McCabe ostaja privrženec kulta bokononizma. S tem jima uspe vzpostaviti družbeno dialektiko in uspešno udejanjiti model nadzorovanja in discipliniranja. Zdi se, da sta se tudi Iran in ZDA zapletla v podobno dialektiko. Prvi brez ZDA sploh ne more funkcionirati, saj je antagonizem do slednje vpisan v samo jedro islamske revolucije. Po drugi strani ZDA v Iranu vidijo priročno apologijo za udejanjanje svoje globalne geopolitike.

Državi sta kakor boksarja, ki sta se znašla v večnem klinču in ne poznata več drugačnega odnosa ter svoje delovanje utemeljeta na delovanju in obstoju drugega. Vse to običajnim Irancem seveda ne koristi, zato jim želimo, da bodo sposobni več, kot je sposobna anemična levica na Zahodu in da bodo lahko čim prej ob čim manjših žrtvah zaživel v družbi, ki bo svobodneje dihala.

Severna Koreja

Kapitalistične mokre sanje?

— Robert Bobnič — ilustracija Matjaž Komel

Kim Il-sung, Kim Il-jong

gnoj-II miK, gnus-II miK

Omemba podatka, da se v Severni Koreji nahaja sodobno kapitalistično industrijsko območje, pravzaprav prava kapitalistična enklava, ki v največji meri uteleša delovanje proizvodnega sistema, kjer se v nerazločno zmes prepletejo poglavitni sluzasti elementi tega sveta, torej kri, solze, švic in denar, utegne za trenutek zamajati popularni imaginarij o severni polovici korejskega polotoka kot absolutnemu prostoru totalitarizma, zla in neprosojne zaprtosti. Poudariti velja časovno komponento: ko se trenutek ove samega sebe, imaginarij strumno koraka dalje. Ne gre torej za kakšno odkritje posebnega značaja – saj industrijski kompleks obratuje že od leta 2004, o njem se piše, govori in poroča (razmišlja malo manj) – marveč za »razkritje« tiste vrste, ki je analogno onemu z WikiLeaksa o ameriških vojnih dokumentih. Slednje je »razkrilo« ravnost najbolj vidno, znano in obče; skratka, z Lacanom rečeno, izreklo je škandalozno ugotovitev tipa, da je ženska pod obleko čisto naga. In prav tako je z omejeno kapitalistično enklavo, saj omogoča izrekati trditev, da se v Severni Koreji nahaja samo jedro globalnega kapitalizma. Trditev, ki jo lahko beremo v vsej njeni razsežnosti.

Kapital ma vas rad!

Industrijski kompleks Kaesong, o katerem govorimo, je plod sodelovanja med južnokorejskim podjetjem Hyundai Assan in severnokorejsko vlado, ki je bil vse od leta 2000 pokrit s južnokorejskimi težnjami po ponovni združitvi obeh polovic razkosanega polotoka. Kompleks v Kaesongu, ki meri 66 kvadratnih kilometrov in je le streljaj od demitalizirane cone, nastale ob prekinitvi ognja v korejski vojni, je bil tako v preteklosti pojmovan kot simbolno stičišče obeh držav, točka poenotenja in skupnih interesov. Če se je po letošnjih incidentih v Japonskem morju, ko naj bi Severna Koreja potopila južnokorejsko podmornico – slednja je po morju rovarila zavoljo vojaških vaj, ki jih spodbuja ameriška vojska – takšna ideološka ljubezen malce ohladila, pa se ekonomska nadaljuje. Navzlic prekinitvi odnosov tudi znotraj enklave v Kaesongu dela okoli 40.000 severnokorejskih delavcev.

Seveda Kaesong ne označuje kakšnega emancipatornega koraka za državljane Severne Koreje, niti ne procesa združevanja, o katerem že sam premislek zaradi specifičnega zgodovinskega in geopolitičnega položaja zahteva samosvojo obravnavo, temveč le nov način podrejanja. Nastanek cone je zavoljo tega treba obelodaniti v preseku globalnega in lokalnega gibanja kapitala. Če je vzhodna Azija v preteklih desetletjih za zahodni kapital ponujala pomemben bazen poceni delovne sile, pa je Kaesong primer, ko že sam vzhodnoazijski kapital odhaja iz teh držav, iščoč ter izsiljujoč novo delovno silo. Kaesong je bil tako zasnovan za srednje velika južnokorejska podjetja, za katera je domača in lokalna delovna sila postala predraga, severnokorejska pa zaenkrat še ne:

plačilo, ki so ga pred kakima dvema letoma za (uradni) 48-urni delavnik dobili delavci (predvsem gre za delavke), je bilo okoli 57 dolarjev, torej 0,25 dolarjev na uro.

Po nekaterih podatkih naj bi severnokorejska vlada že lani zahtevala znatno povišanje plačila, vendar so bili popravki kakopak minimalni. Skoraj odveč pa se zdi povedati, da v kompleksu prevladuje tekstilna in obutvena industrija ter da stolčke vodilnih pozicij grejejo južnokorejske riti.

Kaesong je tako še eno posamično udejnjanje občega in s tem strukturnega pojava, ki ga označujemo kot izvozno-predelovalne cone. Vasja Badalič v svoji knjigi *Za 100 evrov na mesec tovrstne cone enostavno definira kot »majhno zamejeno območje znotraj države, katerega namen je privabiti tuje, izvezno usmerjene korporacije s ponujanjem ugodnih investicijskih in trgovskih pogojev, ki bodo korporacijam omogočili čim uspešnejše opravljanje njihovih proizvodnih nalog«*. Bolj, kot da bi pojav na tem mestu merili ekonomsko, ga velja meriti politično, saj je ključna determinanta teh con, da gre za prostor suspenza – z Badaličevimi besedami: »Opredelitev cone kot polja izjeme je ključnega pomena pri vzpostavljanju disciplinskega režima, ki bo omogočil učinkovito izkoriščanje conske delovne sile«. Država cono po večini ustvari na način,

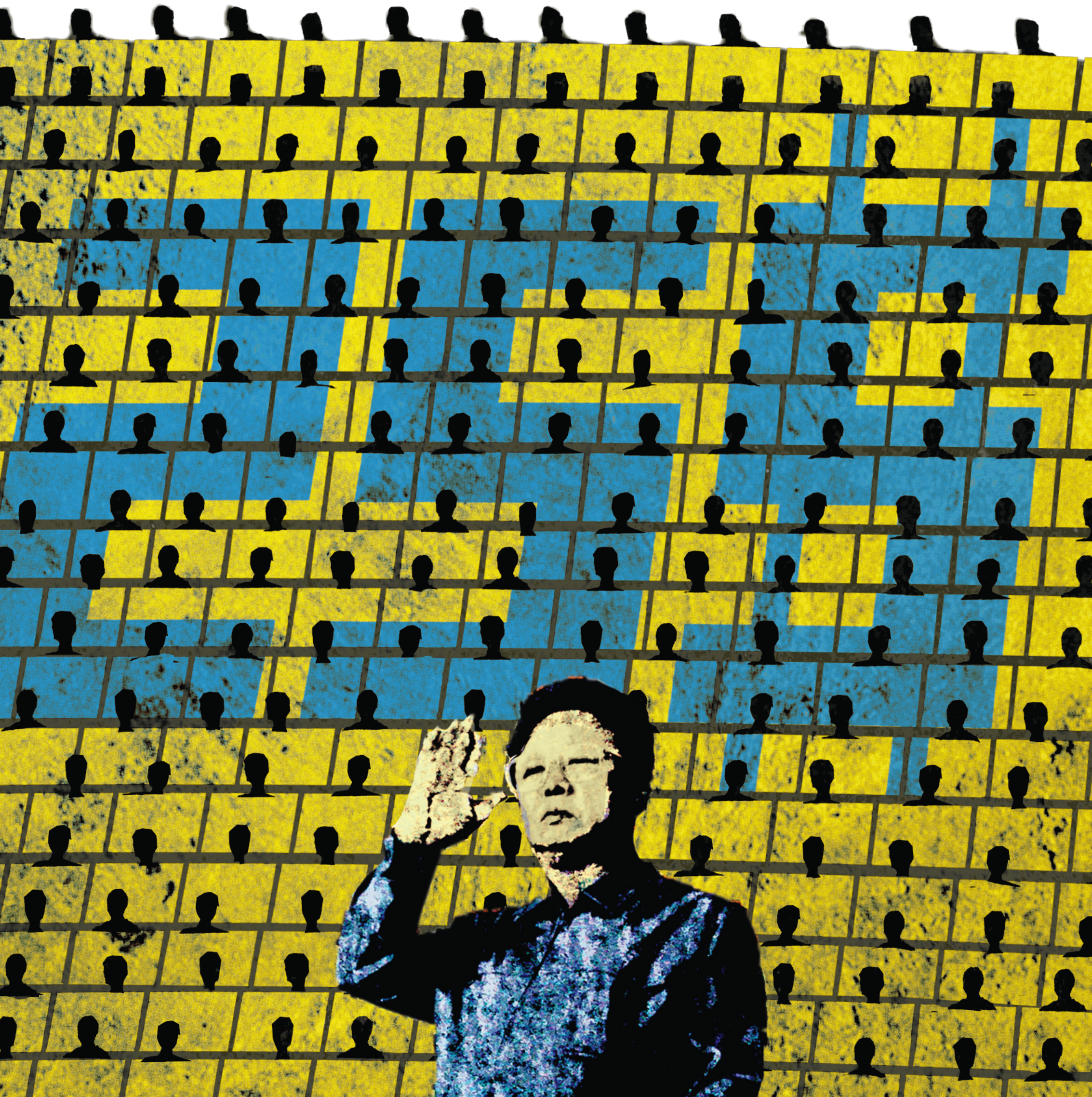
da določenemu delovnemu prostoru in delovni panogi odredi status izjeme, kjer ne veljajo nacionalni ali transnacionalni zakoni/pogodbe. Cona je tako materializacija liberalizacije, ki pa ne samo, da je inavgurirana z zavestno politično odločitvijo, temveč je tudi vseskozi podprta z različnimi državnimi oblastnimi posegi – posebni zakoni o davčni olajšavi, prepoved določenih že pridobljenih delavskih pravic, kot so združevanje v sindikate ali druge kolektive, posebni disciplinarni prijemi in navzočnost raznolikih represivnih aparatov.

Izključi, vključi, izključi, vključi ...

Dejstvo, da se države tretjega sveta odločajo za vzpostavitev con, seveda lahko tolmačimo na način, da skušajo privabiti tuje investicije in s tem domačemu prebivalstvu omogočiti vsaj minimalni dohodek, ki jim je v domačih strukturah odtegnjen. Vendar s tem zgrešimo dve stvari: prvič, prihod tujega transnacionalnega kapitala poteka v spregi z reprodukcijo lokalnih elit in utrjevanjem notranje hegemonije. Drugič, poroka kapitala s poceni delovno silo ni tako preprosta, kot se zdi na

prvi pogled: če namreč lahko rečemo, da kjer je poceni delovna sila – z drugimi besedami: revščina – tja sili kapital, velja reči tudi obratno: kamor sili kapital, tam se ustvarja poceni delovna sila. Povedano drugače: ne obstaja (poceni) delovna sila, ki čaka na kapital, temveč se ustvari šele, ko kapital že pride. Zvijahnost, ki je tu na delu, pa je v tem, da je kapital vedno že tu – kapital pač ni Godot. Države potemtakem ne privabljajo investicij, ker bi bile sistemu zunanje, marveč zato, ker so mu še kako notranje; notranje so natanko skozi mesto na periferiji, kamor jih gibanje kapitala že vnaprej odredi. Kar pomeni, da sila, ki je gonilo sistema, vključuje tisto, kar je najpogreje izključila. Stvar lahko zamotamo in rečemo naslednje: izključuje z namenom, da lahko kasneje vključi ter vpne v nov red podrejanja, ki ga vseskozi poustvarja.

Kakšne vrste uvid potemtakem na tem mestu ponuja Severna Koreja? Cona v Kaesongu je vsekakor primer, ki govori o vzpostavljanju azijskih centrov moči, izžemanju še tistih najbolj oddaljenih, eksotičnih in – hm – nekapitalističnih področij. Res je, vendar je stik globalnega proizvodnega sistema in državnega

totalitarizma, ki ga pooseblja severnokorejska diktatura Kima Jonga Ila, še mnogo več.

Severna Koreja v odnosu do globalnega reda ne predstavlja nič drugega kot paradigmatični primer izključitve, ki je propagiran z obeh strani – tako zunanje kot notranje. Medtem ko mednarodna skupnost, se pravi ime za ideološki zastor antagonizmov, ki so notranji globalnemu režimu, Severno Korejo izključuje na podlagi fantazme o svetovni grožnji, pa se sam severnokorejski režim izključuje na podlagi ideologije džučje, nekakšne verzije samozadostnosti v vseh pogledih. Če bi hoteli tovrstno izključitev nasloviti pravilneje, bi morali ubrati pot zgodovine, ki ne seže le do sovjetskih in ameriških interesov na korejskem polotoku, temveč vsaj do japonskega kolonializma iz začetka stoletja. A vendarle se po poti da stopiti tudi strukturno, ki kaže, da pravo vprašanje – kaj šele trobljenje v rog rešitve – na tem mestu ni vprašanje poskusa vključevanja, marveč, kakšne vrste vključeno-sti predstavlja že obstoječa izključeno-sti.

Zato je Severna Koreja že sama po sebi primer izvozno-predelovalne cone. Tako, kot je Kaesong izvozno-predelovalna cona v Severni

Koreji, je Severna Koreja v vsaki izvozno-predelovalni coni. Prostor suspenza, kjer sta delavka in delavec oropana svoje človeškosti, kar pomeni političnosti v smislu delovanja ter mišljenja, vpeta v popolnoma podrejen položaj, podvržena goli animaličnosti, na katero se lepijo mizerna plačila, je analogni posnetek totalitarizma kot političnega reda, kjer družbeni odnos dominacije pride do svojega skrajnega roba. Vprašanje življenja – ne govorimo o golem, biološkem dejstvu življenja, temveč o takorekoč dobrem življenju – je tako prepuščeno gospodarjevi (suverenovi) kaprici, ki pa ni nič drugega kot kapital sam.

Skorajda bi lahko zapisali, da se kapitalizem v Severni Koreji vrača k sebi domov, k svoji »diktaturi«, ki jo nosi v sebi in ki je potrebna za nemoteno delovanje. Samo zamislimo si: trd oblastni režim, ki z izostrenostjo represivnih instanc producira in reproducira poceni delovno silo, armado ljudi brez imen, preko katerih se kuje presežna vrednost – mar ni to kapitalizem *at its best*? Kajpada smo tu potrkali na odprta vrata, ki jih ne odpira niti Severna Koreja, niti jih ni pred nedavnim odprla Kitajska, temveč so odprta skozi vso zgodovino kapitalistične ekspanzije.

Svetov je več, kapital je en

Navsezadnje je tudi sam antagonistični odnos med Severno Korejo in ostalim svetom, le zagrinjalo odnosov, ki jih vzpostavlja realnost globalnega kapitalizma v zdajšnji fazi.

Tega ne gre jemati v vulgarnem smislu razumevanja ideologije, kjer bi se ena in druga stran tega zavedali, morebiti celo sestankovali in vlekli skupne niti. Ne – zadeva je dosti hujša, saj gre za zagrinjalo odnosov, v katere smo na takšen ali drugačen način vpeti vsi. Še enkrat: Severna Koreja je tam samo

zato, da prikrije, kako je venomer tudi že tu.

Če izvozno-predelovalna cona kaže, da ima kapitalizem že sam v sebi vpisan eksces, »izredno stanje«, da ne gre za napako, ampak pravilo, in če je globalizacija mehanizem, ki odreja, kdo iz tega ekscesa profitira ter kdo ne, potemtako cone suspenza na takšen ali drugačen način od znotraj določujejo družbene odnose in zavest o njih nasploh. Kot pa se za družbo neskončne izbire spodobi, obstajajo različni načini »suspenza«: migrantski delavci, prekerne zaposlitve, tekstilne delavke, po novem celo doktorski študentje itn. Globalizacija, s katero nas pelje še vedno dobro brneč neoliberalni motor, tako ne pomeni preprosto, da je tu (zahod) prostor dominirajočih in tam (vzhod, jug) dominiranih, marveč, da se dominirajoči in dominirani v čedalje večji razdalji vzpostavljajo tako v tu kot v tam.

A vendar: je drugačen svet mogoč? Da, svetov je namreč več, a kapital je en sam.

Pomanjkanje masovnega študentskega gibanja v Ugandi

— David Tumusiime — prevod Tomaž Iršič — ilustracija in grba Miha Kosmač

Uganda nima masovnega študentskega gibanja v konvencionalnem pomenu besede. Študentske organizacije, kjer študentje volijo svoje predstavnike in vodstvo, sicer obstajajo na številnih univerzah, vendar imajo le-te bolj ceremonialno funkcijo kot karkoli drugega. In seveda takšna pozicija tudi dobro izgleda v življenjepisu. Za primer lahko navedemo Univerzo Makerere (najstarejša in najbolj prestižna univerza v Ugandi), kjer je študentskemu svetu večkrat spodletelo preprečiti dvig šolnin za tuje študente, prav tako pa jim ni uspelo preprečiti privatizacije osnovnih uslužnih dejavnosti, kot je, recimo, kdo kuha obroke za študentski svet.

S tem v mislih smo povprašali raznolik vzorec mladine in bivših študentov, kaj je po njihovem mnenju vzrok, da Uganda (vsaj na univerzitetni ravni) nima študentskega telesa, ki bi agitiral proti kršenju državljan-skih pravic in ostalim podobnim nepravilnostim, ki se dogajajo v državi. Dobili smo zelo raznolika mnenja.

.....
David Tumusiime piše za vzhodnoafriško spletno revijo in radijsko oddajo Studio Edirisa (studio.ug).

Allan Brian Ssenyonga, 29
(ugandski samostojni novinar – družbeni komentator – nastanjen v Kigali, Ruanda)

Morate razumeti, da se je velik del mladine v Ugandi rodil po letu 1986 in je odrasel v tem sistemu. V sistemu, kjer je korupcija sprejeta z odprtimi rokami, kjer so pokvarjeni uradniki nagrajeni, namesto da bi bili kaznovani. Korupcija je sprejeta kot način življenja, zato večina mladih tiho čaka, da pride do »korita«, kot je zapisal nek novinar o položaju v Keniji.

Vprašanje agitacije proti kršenju državljan-skih pravic je zašlo v slepo ulico, saj je vlada vedno pripravljena spustiti neusmiljeno vojsko in odpadne varnostne operativce (tako imenovana četa kiboko) nad vse vrste demonstratorjev, miroljubne ali ne. Demonstracije so pojmovane kot upor proti oblasti in ne kot legitimna zahteva za pridobitev pozornosti tistih, ki lahko vplivajo na nepravilno politiko.

Mladina se je tako vdala v usodo, saj je priča dejanjem pokvarjenih voditeljev, ki bi naredili vse, da ostanejo na oblasti in se ne kaznovani izmažejo, medtem ko kradejo javni denar. Po drugi strani pa si strogo kaznovan, če samo poskuša postaviti pod vprašaj status quo. S prepovedjo popularno imenovanih »bimeez«, javnih debat na radijskih postajah, bo potrebno veliko žrtvovanja, da boš sploh slišán. Zato smo prepuščeni »če jih ne moreš premagati, se jim pridruži« mentaliteti.

Businge Abid Weere
(predavatelj na Univerzi Mountains of the Moon v Fort Portalu)

Kot predavatelj na univerzi delujem že dve leti in upam, da sem se vsaj malo približal rešitvi tega problema. Mladinsko vodstvo v Ugandi je farsa. Ti tako imenovani voditelji se samo klanjajo ljudem na oblasti. Mislim, da za tem stoji več različnih razlogov. En izmed njih je divja raven korupcije v družbi.

Mladino se je prepričalo, da je korupcija del družbe in da ne moreš napredovati, če ne postaneš del sistema. Kakršenkoli upor vodi do pregona in odstranitve iz pozicije moči. Ekonomska situacija v državi in strah pred slabšim začetnim položajem vodita mladinske voditelje v prilizovanje starejšim generacijam in nadrejenim. Kar pomeni, da tisti, katerim se vsi prilizujejo, odločajo o vsem. In seveda so njihove odločitve v lastno korist.

Drugi faktor, ki ga opažam, pa bi utegnile biti kulturne tendence v družbi. Mladi imajo vcepljeno mišljenje, da so samo starejši lahko modri. Starešine so elita družbe in nočejo izgubiti tega položaja. Mladina pa je vzgojena tako, da to sprejema. To mentaliteto krepi tudi naš izobraževalni sistem, ki mladino uči, da slepo verjame vse. Dokazati učitelju, da se moti, postane pekel zate, saj padeš na izpitu. Ko mladina končno pride do univerze, pa je že prepozno, saj verjame, da ne more spremeniti ničesar brez zadnje besede starešin. Vem, sliši se čudno, vendar je resnično. Redki, ki se trudijo, so s strani ostalih ožigosani kot problematični ter so hitro ignorirani in utišani. Če povzamem: pokroviteljska politika, slab izobraževalni sistem in kulturne tendence so tisti razlogi, ki omejujejo mladinsko vodstvo v državi.

Princess Ikatekit
(univerzitetna študentka v ZDA)

Mislim, da je za to kriva kombinacija treh razlogov; pomanjkanje novitete, jalovost prejšnjih poskusov in tudi nekakšna lenost oz. pomanjkanje motivacije ali razloga. Naj podrobneje razložim: nekoč, v 60-ih, 70-ih, 80-ih oz. kadarkoli že, so se študentje strastno zavzeli za nekaj – vedno so imeli dejanski razlog; naj so bile to storjene krivice, za katere so čutili, da jih je treba popraviti, ali pa problematika segregacije oz. vojne itd. Počasi so prihajali s poti kolonializma in kasneje tudi vojne, zato so imeli željo po uporu. Prav tako je upor predstavljal nekaj novega. Nekaj, česar še nihče pred njimi ni storil. Ti študentje so se šolali na Univerzi Makerere! Veljali so za intelektualne velikane! Če na hitro previjem v sedanost: stavke so le redkokdaj uspešne in včasih se zdi, da ljudje stavkajo le zato, da ohranjajo tradicijo. Zakaj agitirati, zakaj verjeti v nekaj, če na koncu ne bo nič storjeno za to, da se stvari izboljšajo? Korupcija je nekaj vsakdanjega – vidimo jo, pritožujemo se nad njo, smejimo se ji in na koncu se ji z vsemi ostalimi tudi pridružimo. Zakaj spreminjati status quo? Zakaj zazibati barko? Dosti laže je svoje radikalno razmišljanje obdržati zase.

Skoraj bi si upala trditi, da so generacije pred nami imele mentaliteto, po kateri se je za stvari, ki so resnično vredne, treba boriti, zanje je treba trdo delati. Z zmogljivejšo in boljšo tehnologijo pa si vedno pogosteje postavljamo vprašanje, zakaj hoditi po težji poti, če obstajajo lažje opcije. Novo vprašanje, domnevam, je: kaj je narobe z lažjo potjo? Takoj za tem vprašanjem se postavi še eno: zakaj ne bi vse dobre stvari, ki jih naredim, naredil zase, za sebe, za lastno korist. »jaz« je trenutno dosti bolj pomemben kot »mi« ali »oni«. Pravzaprav ni nobene stimulacije v prizadevanju za boljši svet.

Mislim, da se kar prepogosto sklicujem na ta argument, a vendar je tukaj še izobrazba oz. pomanjkanje le-te. V Ugandi, kot se spominjam, je bilo kar neprijetno, če so me ljudje dojemali kot »intelektualko«. Zakaj si se bolj trudila kot ostali? Zakaj si poskušala očrniti ostale? Zakaj delaš več, kot je potrebno, da opraviš letnik? Dobesedno sem se namenoma držala bolj v ozadju. Predvidevam, da če bi bilo več intelektualnih gibanj oz. intelektualnih skupin, bi bilo tudi več ljudi, ki bi agitirali za pravice. Kako naj se ljudje odločijo, katero stran podpirajo, če ne berejo, ne poslušajo, ne razmišljajo in ne kritizirajo ničesar okoli njih?

Moji sovrstniki se potrudijo natanko toliko, da opravijo izpit, po drugi strani pa so precej bolj pridni pri žuriranju. Kar se tiče višjih idealov: kako naj se jih sploh doseže brez branja knjig in brez navdih za trdo delo?

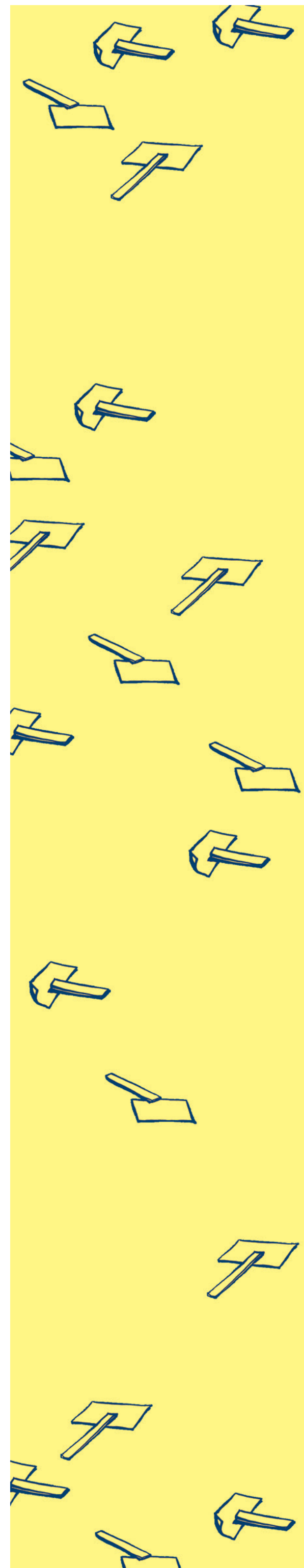
Bwesigwe Friday Brian
(mladinski voditelj)

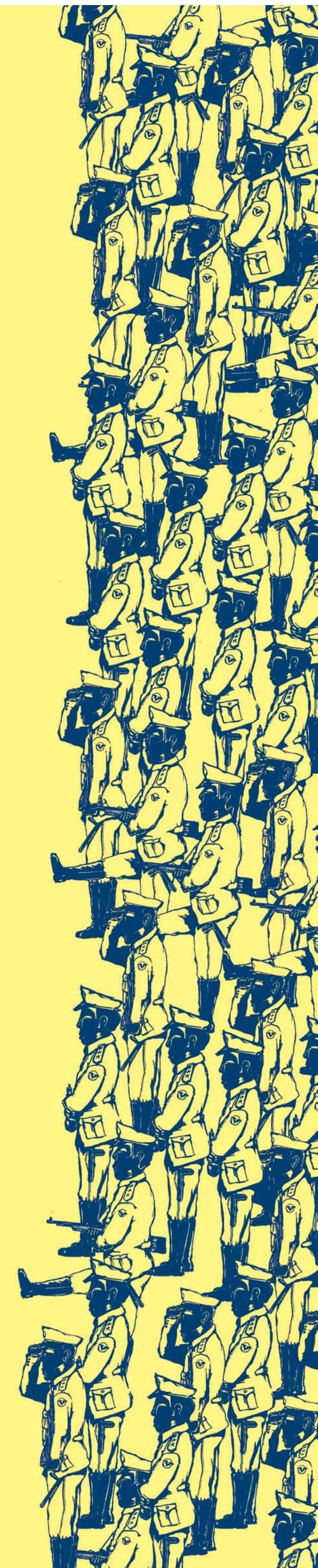
Po mojem mnenju sta apatija ter gromozanska moralna in etična korupcija tisti, ki potiskata dinamično mladino stran od politike in vodstva. Ta »dinamična« mladina, ki je relativno načitana, ima ugandsko vodstvo in politično sceno za preveč nemoralno. Torej jih lastna samopravičniška drža odvrča od politike.

Osebnostno vidim trenutno politično vodstvo v Ugandi – skoraj na vseh ravneh – kot bolj zaskrbljeno za lastni interes kot pa za skupno dobro. Zato so ljudje tipa generalmajorja Mugisha Muntuja tako redki in nepopularni, saj njihov intelektualni govor ne privlači množic in celo ni priljubljen v lastnih strankah ... to pa še dodatno odvrča od kakršnekoli participacije v farsni vodstvene scene, ki jo imenujemo ugandska politika.

Sam se ne dojemam kot nekakšen mladinski vodja, a vendar sem bil predsednik ugandske odvetniške študentske skupnosti (2008–2009), bil sem tudi ustanovni urednik revije Prima Facie na Univerzi Makerere (2007–2009) in sedaj sem pod ULSSO (ugandsko odvetniško študentsko skupnostjo, op. p.) ustanovil skupnost mednarodnega prava na Univerzi Makerere.

Sem ustanovni član skupine Inovacije za mladinsko opolnomočenje in razvoj, neodvisni

pisec umetniških in neumetniških besedil ter med drugim tudi aktivist za človekove pravice.

Na koncu še starejši ugandski novinar z več kot desetletnim stažem

Kot prvo, stvari, za katere vi mislite, da so trivialne in površinske, so v resnici najbolj pomembne in temeljne v življenju. Glasba in smeh sta bolj pomembna kot politika in filozofija. Edini razlog, zakaj politika in filozofija ter vse ostale intelektualne zadeve sploh obstajajo, je, da odstranijo ovire, ki stojijo na poti do uživanja družbe v majhnih zadovoljstvih, kot so enostavno ljubiti svoje otroke, nahraniti družino, objeti življenje, plesati in šaliti se. Torej je zdravorazumsko, da če nimaš nobenih ovir do uživanja v teh malih zadovoljstvih, po naravi ne boš nagnjen k obsedanju s politiko ali filozofijo. Urbanemu srednjemu sloju v Ugandi je udobno in je zadovoljen, zato nismo politično aktivni. Vzemite nam del našega udobja in borili se bomo zanj. Če »greste v vas«, kot radi pravijo politični demagogi, in vprašate ljudi, česa si želijo, vam bodo dali direktno in jasen seznam zahtev. Želimo si stvari, ki nam omogočajo vodo. Želimo si stvari, ki nam omogočajo zdravje. Želimo si stvari, ki nam omogočajo preživetje. Itd. Želimo si, da bi odstranili drek, ki nam preprečuje, da bi cel dan plesali in se šalili. Nobeden vam ne bo rekel: »Želimo si neodvisen institucionalni okvir, ki nam bo zagotavljal svobodo prakticiranja vseh religij brez zadržkov in edini način, kako lahko to dosežete, je, da se ukorenini sekulariziranost vlade v ustavo.« Nihče ne bo rekel tega, dokler ne boste začeli preganjati njegove religije. Potem bo to »ukoreninjanje sekulariziranosti vlade v ustavo« postalo rešitev in ne problem. Sedaj so tam ljudje, ki samo radi tekajo gor in dol s plakati. To jih omamlja, osmišlja, jim dviguje ego in opravičuje njihove občutke o lastni pomembnosti. Sebe si predstavljajo kot križarske heroje. Plakati in uporaba besed, kot sta sekularizem in ustava, pomagajo pri potrditvi njihovih fantazij o sebi kot mlademu Ernestu Che Guevari. To so čudaki, fanatiki. To je samo praskanje intelektualnega srbeža. Iskanje nečesa, kar bi počel s svojo nemirno pametjo. Ali pa je samo način, kako se otresti globoko zakoreninjenih občutkov dvoma vase. Ugandski študentje se ne organizirajo, da bi protestirali proti kršenju državljskih pravic, zato ker že uživajo vse državljske pravice, ki jih trenutno potrebujejo. Torej hočete, da študentje na Univerzi Makerere organizirajo protestni shod proti žrtvovanju otrok? To bi bila vendar izguba časa. Če bi kdo pripravil shod, s katerim bi izrazil, da nasprotuje žrtvovanju otrok, bi bil naš odziv: »Ja, normalno, da nasprotujemo!« To je isto, kot če bi papež izdal pomembno sporočilo za javnost, v katerem bi izjavil, da je katolik. Kot drugo, žrtvovanje otrok se še vedno dogaja, ker je veliko ljudi temu naklonjenih. In ti ljudje že vedo, da veliko drugih ne odobrava ubijanja nedolžnih otrok. Za to ne potrebujejo demonstracij in govorov. Kaj morajo ugandski študentje narediti, če hočejo to preprečiti? Morajo raziskovati kot forenziki, ugotoviti, kdo bo ugrabil otroka, potem nenadno ukrepati, rešiti otroka, zajeti ugrabitelje in jih predati policiji. Agitacija? Zapravljanje časa. Samo negovanje ega za tiste, ki se hočejo počutiti globoke. Kar se tiče korupcije; pravijo, da je korupcija zakoreninjena v družbo. Ali veste, kaj to pomeni? Zakoreninjena. To pomeni, da je del nas. Je neobvladljiva. Tudi če agitiramo, pripravljamo govore, demonstriramo itd. Če izvem, da si bil ti aretiran, ker je nekdo podkupil policista, potem bom jaz podkupil sodnika, da te spravim iz zaporja. Vsi govorijo, agitirajo, demonstrirajo in govoričijo proti korupciji. A mlatenje prazne slame je ne bo odstranilo. Če hočemo, da izgine, moramo odstraniti potrebo po njej. Privatni sektor. Privatni sektor ne sodeluje s študenti in agitatorji. Sodeluje s strankami, ki upravljajo svoj denar v kinu in barih.

Ali veste, kdo bo rešil to državo pred korupcijo? Ravno tisti ljudje, za katere mislite, da so politično apatični. Japiji, ki upravljajo ves svoj denar – za kaj? Za ples ob glasbi in zbijanje šal. To je pravzaprav bistvo vsega. Glasba in smeh.

V srcu teme

— Rok Kovač

Neredko se ob prebiranju novice o dogajanju v Afriki v človeku porodi globoka dilema. Ali je samo poročanje o novicah bolj žalostno od njihove vsebine? Medtem ko poslušamo masturbaciji podobne novice o novih višavah, ki jih dosega že tako nenadkriljiva raven evropske demokracije, Afrika ostaja prepuščena istemu medijskemu diskurzu, ki ji vlada že iz časov prvih poročanj globoko v dobi kolonializma. Zamenjal se je bržkone zgolj medij.

Zadnje novice o grozodejstvih, zagrešenih nad civilnim prebivalstvom v regiji Severni Kivu na vzhodu Demokratične republike Kongo, so simptom iste paralize, v kateri so se otopeli oz. bolj topi mediji Zahoda zatakneli že davno. Približno dvesto posiljenih žensk v eni noči v neposredni bližini baze Združenih narodov razkriva zgolj vrh ledene gore, v katero je trčila ladja Združenih narodov, ki ima v tej državi svojo najboljše misijo sploh – katere glavni cilj je v prvi vrsti zaščita civilnega prebivalstva.

Poroča se o upornikih FDLR (Democratic forces for the liberation of Rwanda) in mai mai milicah, ki so to nesrečno regijo na vzhodu države vzele za svoje zatočišče. Nasploh se o DR Kongu govori kot s strani boga in zgodovine pozabljenega gojišča divjaštva in barbarstva, kjer so najhujše nočne more vsakodnevi prizor. Seveda v odsotnosti vsake kontekstualizacije in segmentacije razlogov, ki so do nastale situacije oz. določenega dogodka pripeljali.

Direktna posledica izolacije dogodkov zunaj konteksta, v katerem so se zgodili, jih postavi kot samonikle in enkratne ekscese pripadnikov zdaj te, zdaj one paravojaške formacije in riše sliko DR Konga kot

peskovnika, v katerem je posamezniku s puško v roki dovoljeno vse. Kjer je barbarstvo in divjaštvo inherentno kulturi – še več, je njen konstitutiven element. Kongo in z njim vsa Afrika je postavljen kot antiteza Evropi, s tem pa je v isti sapi konsolidirana trdnost in urejenost starega kontinenta, kjer kaj podobnega kajpak ni mogoče niti v najbolj divjih sanjah. Trmasto ohranjanje te popolne podobe je nedvomno na prvem mestu dovolilo tudi Srebrenico.

Medtem ko so benigne novice iz evropskega parlamenta, večinoma opremljene s takšnimi in drugačnimi slavospevi še dodatni demokratizaciji že tako orgazmično zdemokratizirani družbi, je prisotnost vsakega najmanjšega pomisleka ob poročanju iz DR Konga in Afrike povsem odsotna. Dejstvo, da se je množično posilstvo celotne vasi zgodilo in nemoteno dogajalo v neposredni bližini baze ZN (pičlih osem kilometrov stran – približno toliko, kot sta si oddaljena Prešernov trg in Črnuče) ter da so na sedežu ZN za grozodejstvo izvedeli šele debel teden kasneje, mora v poročevalcu vzbuditi vsaj minimalen pomislek o efektivnosti največje mirovne misije te organizacije (19.815 vojakov in 1.390.000.000 dolarjev letnega proračuna). Kar se danes dogaja v provinci Severni Kivu, je posledica več faktorjev, ki družno v šahu držijo dejansko celotno državo. Prisotnost FDLR na vzhodu DR Konga je popotresni sunek državljanske vojne v Ruandi, ki je pogosto ponujena kot zgled drugim državam v povojni obnovi in restrukturaciji civilne družbe v povojnem obdobju. Ljudska sodišča, narodna sprava in obnavljanje infrastrukture. Skesani Hutuji in odpuščanja polni Tutsiji. Vse z zavidljivo in zgledno lahkotnostjo. Vse prelepo, da bi bilo res! Poglavitni problem je bil dobesedno pometen pod preprogo. Realnost je drastično drugačna. Ocene se gibljejo med petnajst in dvajset tisoč »neskesanih« Hutujev, ki so dobesedno zbežali pred mednarodnim in ljudskim sodiščem v gozdove sosednjega Konga, kjer se nahajajo še dandanes. Poleg prisotnosti FDLR so tu še prej omenjene mai mai milice, kar je splošno uveljavljen izraz za v veliki meri spontane paravojaške formacije, ki se v vsesplošnem pomanjkanju in brezperspektivnosti zatekajo k ropanju in plenjenju. Po padcu diktatorja in krvnika Mobuta Sesa Seka leta 1997 ni uspel noben poskus formacije trdne vlade, ki bi uspela nadzorovati ta ogromen teritorij. Meje, ki jih je pred dobrim stoletjem zarisal kolonialni gospodar, veljajo še danes. V imenu narodne enotnosti pa se poskuša za vsako ceno ohraniti ta fosilna tvorba, ki se preživlja s trikrat manjšim proračunom od Slovenije.

Hitro paralelo med kolonialističnim in današnjim medijskim diskurzom nam prikaže roman Josepha Conrada Srce teme, izdan leta 1902, ki je del literarnega kanona Zahod in opisuje pot v notranjost Konga – takratne belgijske kolonije. Zaključujem z odstavkom iz knjige ter jo v maniri sodobnih poročevalcev o dogodkih iz Afrike puščam nebrušenega. »Ta svet, ta zemlja sama se je zdela nezemeljska [...] in tudi tisti divjaki so bili – toda ne, niso bili nečloveški. Pravzaprav je bilo ravno tisto najhujše – domneva, da so nečloveški. Vendar smo se tega le postopoma zavedeli. Tiste postave so tulile, poskakovale, se vrtele in se grozljivo pačile; a kar je človeka najbolj presunilo, je bila misel na njihovo človečnost – prav tako, kot je naša – misel na našo daljno sorodnost s tistim divjim in strastnim rjovenjem in besnenjem.«

Uganda

Zahteva, pravica, upor, izsiljevanje

— Simona Sušec — ilustracija Đuliano Praznikić

Ko se je v nekem ugandskem časopisu pojavil članek novinarka, ki naj bi se infiltriral v gejevsko skupnost ugandske Kampale, so se na internetnih straneh zvrstila opozorila takajšnjim gejem in lezbijkam, naj bodo previdnejši pri tem, koga sprejmejo medse. Članek je bil bolj ali manj neumen, toda očitno napisan z dobrim namenom, gejem v podporo. Lahko bi ne bil: pred štirimi leti je nek drug ugandski časopis objavil seznam domnevnih homoseksualcev. V državi, ki vam za homoseksualno aktivnost dosodi dosmrtno ječo.

Četudi je, razen na medmrežju, v ugandskih medijih težko zagovarjati pravice istospolno usmerjenih, ne da bi se kasneje morali javno opravičiti, ne moremo reči, da Uganda načeloma zastopa homofobna stališča. Raje je ena od tistih, ki se zmeraj strinjajo s sogovornikom: tolerantna do zunanjih skrbnikov pravice, priključna razžaljenim čustvom naroda. Tako se je zgodilo, da je pred tremi leti na sodišču prvič zmagalo sklicevanje na človekove pravice, ko je bilo dosojeno, da je spolna usmerjenost ena od lastnosti, glede katerih smo pred zakonom vsi enaki. Medtem ko se je v zadnjih letih srce javnega mnenja zelo počasi, a vztrajno ogrevalo, pa je bila zakonodaja vedno bolj muhasta in je nazadnje privedla do predloga uvedbe smrtne kazni za določena homoseksualna dejanja, ki se je iztekel v mlačno ugotovitev, da ta poseg ne bo potreben. In tri leta zaporne kazni, če prestopka ne prijavi v štiriindvajsetih urah. Zakonodaja je torej v dveh letih zanihala od priznanja, da je zakon pred spolno usmerjenostjo slep, do seciranja homoseksualnih –praks in njihovega predalčkanja po vrhovnih kaznih. Čisto bojišče.

Vsa ta širina odprtih možnosti, kaj bodo, če te dobijo ali posumijo, s teboj naredili država, javnost ali sosed, je znak tega, da vprašanje nima nobene zveze s tem, ali naj neka družba sledi svoji tradiciji, ali naj napreduje, in to iz preprostega razloga – ker vprašanje nima nobene zveze s tradicijo.

S tradicijo imajo opraviti kvečjemu vprašanja o tem, kaj se zdi popolnoma nemogoče. Od kdaj je tradicija podlaga zakonskih prepovedi? In od kdaj jih za svojo ohranitev sploh potrebuje? Od takrat, ko je uspela neka optična prevara, po kateri se je zazdelo, da morajo biti zakoni takšni, da jih bodo ljudje imeli radi. Drugačna spolna usmerjenost postane drastično pomembna tam, kjer je bilo prilagajanje evropskim pravilom igre kar najmočnejše. Ugandska cerkev je denimo ena redkih, ki ni enoznačno proti. Zato je nadvse primerna. Posega v delikatne predele, zato je ni težko predstaviti kot nekaj gnusnega. Prav tako bo tudi med naklonjenimi zmeraj najti izgovor, da se na svetu dogajajo pomembnejše razlike. Hkrati bi morala zakonodaja tukaj hoditi pred odobravanjem javnosti. Ali ni sofisticirana zakonodaja, ki najprej buri domišljijo s

predvidevanjem in opisom vseh mogočih situacij, ki vključujejo homoseksualca in njegovo žrtev, nato pa še enkrat z natančnim odmerjanjem kazni, enako priliznjena kot skopa lista imen v časopisu, ki je tako zelo objektivna, da je vsak komentar odveč, navajajoča samo tisto, kar ljudi resnično zanima? Kdo je gej in kdo ni? Na drugi strani pa stoji iskanje opore v ustavi, na tistem torej, kar je od ugandske države najbolj državno, celo bolj do hujskaških zakonskih predlogov: še sreča, da imamo lobije in da je Evropa sita prosilcev za azil ... S stališča tistih, ki jih zadeva, potem ne gre za bojišče, temveč za loterijo.

Kako nekaj zahtevati od loterije, ki nekako po definiciji ne obljublja? Trd oreh. Kako se danes zahteva? In od koga? Ko se šari po zakonodaji ali piše novo zakonodajo za doslej niti slutene primere, navadno ni težko vnaprej ugotoviti, da vsi z našim delom ne bodo zadovoljni. Navadno celo na zelo preprost način ugotovimo, katere skupine bodo nezadovoljne. Njihova stališča bodo nenadoma postala zahteve. In kot zahtevajoči bodo postali skupina borcev. Kolikor bodo zahteve, ki jih bodo izoblikovali, jasne, se bo z njimi mogoče pogajati, prav tako bodo lahko pritegnili skupine s podobnimi zahtevami, s katerimi bo upor lahko pridobil vse večjo načelnost.

Pogajanja naj bodo dolga, napeta, polna smeha in solz, vse možnosti naj bodo preiščene in vsa mnenja upoštevana. Čas bo prinesel skupinam trdno identiteto, ki se je bodo navadile in na podlagi katere se bodo zahteve začele oblikovati kar same, nikoli več jim nič ne bo prav; naučile se bodo izmišljati si drobne zahteve po tekočem traku. Naučile se bodo poiskati prijatelje in sovražnike. In tako bo povsem pozabljeno, kako se je vse začelo:

postavljen je bil predlog zakona, ki ni nič drugega kot zahteva, da se z njim spustimo v barantanje: z nami bi se rad igral igrice med zmagovalcem in poražencem: me res zanima, kateri izmed njiju bo zmagal.

Težko si je zamisliti, kako bi upor istospolno usmerjenih v Ugandi zasnovali drugače kot na človekovih pravicah. Sploh v državah, ki jih tisti iz »pravice upoštevalcev« držav redno opazujejo in opozarjajo. Pa ne samo zato, da bi se oblikoval nek boj, ki bi potekal mimo tega, kar je zraslo na tujih tleh, ampak tudi zato, ker je postalo jasno, da so te pravice – ne toliko pristranske; glede tega jih je mogoče v neskončnost dopolnjevati in izčiščevati – nezadostne. To pomeni, da določajo le to, za kar naj bo zakon in zakonito delovanje slepo. Kako je potem mogoče, da zakon omenja besedo homoseksualnost po tem, ko je bilo ugotovljeno, da je ustava za homoseksualnost slepa oz. da vidi in nastopa le proti diskriminaciji homoseksualnosti?

Poleg tega so pravice nadvse pripravne za to, da se reče, da se zanje borimo. Pred kom? Ali instance, ki mi pravice podeljujejo, ne sovpadajo z instancami, s katerimi se borim? Ali ni pravica tisto, za kar je že bilo ugotovljeno, da mi pripada?

Ko se pred nas riše krasen svet, v katerem bodo vse zahteve izpolnjene in vse pravice zagotovljene, in ko se na sojenju, ki naj bi obveljalo

kot zgledno, odloči za to risbico, se jo tistim, ki so se pripravljali izpostaviti, da kot zemljevid in se jih napoti na dolgo pot. Toda prav nič ni v skladu s pričakovanji. Ali zgolj po srečnem naključju. No, tukaj ne bo imelo nobenega smisla zahtevati ničesar.

Edina možnost je upor.

Vsi ti ljubki zemljevidi so povzročili, da nihče več ne ugovarja, ko se upornika enači z reaktivnim. Toda z vsakomer ne gre graditi mostov. Skupine, ki se z ugovori proti prevlado jemajočim stališčem napajajo pri spolnih praksah in načinih življenja, ki so tradicionalno izključeni, so morda najlepši primer nesmiselnosti tega ugovora. Nimajo namreč zakonite zgodovine. Bile so ustvarjene zato, da nasprotujejo in nič ni narobe s tem. In morda lahko prav zato pokažejo, da institucije, ki naj bi danes varovale vse posameznike, skupine, stvari in ideje, ki jih ne gre kar tako presojsati po številu glasov, njihovih zahtev, tudi če bi hotele, niso sposobne izpolniti. Treba je postaviti nemogočo zahtevo, ki ni nikakršna potuha zato, da nič ne naredimo. Saj vendar poskrbimo, da se pokaže, kdo tukaj vlada; človekove pravice, ustava ... ? Prav tako se je še vedno do zdaj, ko je bila postavljena nemogoča zahteva, z njo postavilo še na smrt bolno sklepanje, po katerem je nemogoča. Govorimo o vladi, ki jemlje resno proteste, na katerih se zahteva smrt gejev. O vladi, ki jim prisluhne, s čimer nič manj, kot grozi. Če so torej odprte vse možnosti, vključno s smrtno kaznijo, potem naj bodo res odprte vse možnosti, vključno z istospolnimi porokami. (In prišlo je do izrecne prepovedi istospolnih porok. Toda pustimo to.)

Seveda ni najbolje, da se znotraj neke gejevske skupnosti porajajo ideje o tem, da naj se zapre vase. Pogosto je razkritje, da je vsakdanje življenje zloglasnih skupin nič kaj posebnega in precej podobno našemu, prepričljivejše od aktivizma. Pogosto počasni koraki za doseganje enakopravnosti pridejo dlje. Toda turbulentna Uganda dokazuje, da ni ta pot nič kaj zanesljiva. Ne z državo, ne z javnostjo ni mogoče skleniti pakta, po katerem bi v določenem času dosegel zelen izid. Treba je znova opozoriti, da se z državo, katere zakonodaja in njeno izvajanje ne odsevata njenih stališč, ne da pečati; da sploh ne gre za vprašanje, ali je biti gej OK, temveč, ali je biti homofob OK; da se diskriminirane skupnosti ne borijo zase in za svoje pravice, temveč za to, da bodo vsi ostali prišli k pameti. Šele takrat, ko stvari zastavimo takole, pridemo do vprašanja, kaj lahko povemo o družbi, ki se pusti dolgo snubiti in uvaja vse te zapletene preizkušnje in ceremoniale zato, da vam ne bo ravno stregla po življenju.

Kaj nam ima povedati primer Ugande? Pogosto se govori čez človekove pravice, češ da podpirajo kult razdrobljenosti na skupinice in njihovo nedotakljivost v svojih stajicah. Mislim, da drži prav nasprotno: taktike postavljanja zahtev so se homogenizirale in vse po vrsti upoštevajo jasno mejo, ki jim je bila načrtana. Medtem ko nasprotna stran nima meje. In se ob vsaki zahtevi, ki je postavljena, uspešno učvrsti. In zdi se, da se v Ugandi to slednje še ni zgodilo.

Ne gre samo za Ugando, primitivno afriško državo daleč, daleč proč, temveč zato, kaj vse je mogoče prodajati pod besedo »izsiljevanje«, kakšne tesnobne obrise lahko dobijo medijska razgaljanja, kdaj pričakovati javno podporo, kdaj podporo države in kdaj se raje ne igrati njihove igre. Izsiljujejo? Ko bi le lahko.

Inception (Izvor)

Kontrolirati nezavedno in antioda ljubezni

— Gal Kirn

Christopher Nolan se je po desetletnem delu dodobra ustalil v hollywoodskem žanru akcijskih filmov, ki jih krasijo časovne zanke in kompleksnejše pripovedne konstrukcije. Slavo sta mu prinesla filma Batman, režiserski prestiž pa si je pridobil že s svojim nizkopračunskim filmom Memento (2000), ki mu je pravzaprav odprl vrata v velike producent-ske hiše. Njegovi zadnji filmi so zgolj bleda ponovitev Memento, kot da bi režiser pozabil na filmske postopke, ki jih je že uporabljal z izjemno pretanjenostjo. A če Nolanova izraznost in inovativnost bledita, še ne pomeni, da je komercialno kaj manj uspešen. Ravno nasprotno. S svojim zadnjim filmom Izvor podira rekorde gledanosti, hkrati pa recepcijo filma spremlja enormna »sekundarna« socializacija. Ob izidu filma se je namreč usul plaz diskusij, zlasti po internetu, kjer po mnogih forumih in blogih razpravljajo o različnih vidikih zgodbe. Še Lynchev Mullholand Drive ni požel toliko pozornega branja. V pričujočem prispevku se ne mislim lotevati sinteze pomembnejših filmskih kritik, temveč se želim posvetiti dvema področjema Izvora, ki se jih diskutije v veliki meri niso dotaknile. Zaradi estetske fascinacije in kompleksnejše zgodbe po navadi površinski vidik – kaj nam ta film hoče povedati

oziroma kaj hočejo sanje – izostane oziroma ga je postavil malokdo. Skrajna reakcionarna narava sporočilnosti tako ostaja prezrta. V drugem delu pa me bo zanimal progresivnejši del zgodbe, ki postavlja pod vprašaj hollywoodski mit o ljubezni, ki po navadi rešuje posameznika, življenje, skupnost, kdaj pa celo vojne in svet.

Reakcionarnost estetizacije, tehnologija za vladajoči razred

Izvor je akcijski triler, v katerem najdemo tako hommage Jamesu Bondu (napad na zimski dvorec, 3. nivo sanj) kot nadaljevanje Matrice (borba v hotelu, 2. nivo sanj). Poleg upočasnenih posnetkov v avtu je verjetno prav scena v hotelu estetsko najbolj izdelana. Tem posnetkom uspe navrtati luknjo tako v »realni« svet kot tudi v sanje. Nolanu je uspel poseben estetski učinek, ki ne preizprašuje zgolj ločnice med realnostjo in sanjami ter sanjami v sanjah, temveč zamaje samo percepcijo vidnega polja, ki se stalno megli in izginja pred našimi očmi. A če Nolanu estetsko uspe dostop h kompleksnejšemu okvirjanju in razokvirjanju »izkustvenega«, nas nato v ključnih trenutkih vedno popelje za roko, kako naj bi sanje pravzaprav zares delovale, kje vendarle obstaja ločnica ... V filmu so prehodi med nivoji sanj kristalno jasni, sprehodimo se celo v nezavedni svet Lennyja, glavnega protagonista, čigar travmatsko razmerje z ženo zaznamuje celotno dogodivščino. Nezavedni svet Lennyja Nolan pavšalno prikaže z metaforo dvigala: v najnižjih nadstropjih so prisotni najbolj travmatski in estetizirani prizori.

Vseprisotnost estetizacije in kompleksnosti zgodbe marsikomu prepreči pogledati stvar na sami površini. Ekstraktorji potujejo v sanje, v nezavedno drugih, iz različnih politično-ekonomsko motiviranih vzgibov: kraje tajnosti, vplivanja na nezavedno ... Početje slednjih ni niti v enem trenutku postavljeno pod vprašaj. Ekstraktorji in protagonisti filma so ujeti v med-svet, v svet med sanjami in realnostjo, ki je vselej-že v krepkih megakorporacij in imperijev.

Tako pač je, celoten film je v popolnem skladu s pozicijo vladajočega razreda. Je direkten prevod razrednih razmerij in njihove fantazmatike: umazani posli in vojne se bodo z novo tehnologijo premaknili v 'čisti' in nevidni svet sanj in tako ne bodo dostopni kritikam javnosti.

Seveda je svet sanj predstavljen kot ekstremna akcijska ura, kjer bodo pomembne posameznike v njihovih sanjah ščitile privatne voj-

ske. Kljub »nedolžnosti« v realnem svetu ima pogosten vstop v sanjski svet za ekstraktorje lahko usodne posledice: padejo lahko v »limbo«, iz katerega se ne uspejo več rešiti, prav tako izgubijo tudi vsakršno možnost distinkcije med realnim in sanjskim svetom. A to je zgolj profesionalno tveganje, kot strokovnjak pač dela to, za kar te »naročnik« najame. Zgodba se zares začne, ko Lenny sprejme ponudbo brez garanta, ki je nekak skok v prazno, slepa vera. Japonskemu kapitalistu Saitu je obljubil pomoč v misiji razgradnje monopola megakorporacije. V zameno za uspešno misijo bi se Lennyju izpolnila želja – ne nezavedna, temveč zavedna – kar bi pomenil sentimentalni povratek domov, k svojim otrokom, v realnost, stran od sveta sanj in njegove zombi žene Mal. Ekstraktorji se temeljito lotijo svoje naloge in Lenny okoli sebe zbere najboljše strokovnjake, profije, ki so delovali na vseh mogočih misijah. Fischerja, sina, ki mu je umrl oče, morajo prepričati, da razdeli očetov imperij. Fischerju morajo tako nastaviti inceptijo – enostavno idejo, ki naj bi okužila njegovo nezavedno, da bi nato v realnem življenju deloval v skladu z njo. A scena, ko strokovnjaki pripravljajo strategijo prepričevanja Fisherjevega nezavednega, je izjemno neprepričljiva. Inceptija naj bi bila nova ideja, ki naj bi se prišla posameznika, strategije za preboj samo-obrambnih mehanizmov pa komplicirane. V zgodbi dejansko zvemo, da je bila ta ideja, mučno razmerje med očetom in sinom, že dolgo časa v samem Fischerju jr. Tako jo je bilo treba zgolj potrditi. Ekstraktorji so morali samo prikazati očeta, ki naj bi potrdil željo sina, to je, da mu ni treba iti po njegovi poti in prevzeti imperija. Dela naj po svoje: kar je sicer spet »zapoved« in ne nekakšna emancipacija. A za tako enostavno misijo kakopak ni bilo potrebno iznajti take komplicirane zgodbe, štirih nivojev sanj, v katerih akcija nikoli ne potihne in kjer so vsi subjekti izpostavljeni limbu.

Misijo nemogoče ekstraktorji uspešno zaključijo: monopola ni več in tako bo v svetu sedaj energetsko politiko usmerjalo več korporacij. Jaka muda! Sedaj lahko mirneje spimo, saj bo namesto monopola pobudo prevzel prosti trg?! Bi lahko rekli, da se je ideja Nolanu porodila še pred ekonomsko krizo? Sporočilo filma je sledeče: odločimo se vendarle za manjše zlo, pa čeprav moramo ob tem poseči po korporacijsko-terističnih ukrepih.

O tem, kako se tovrstna tehnologija socializira, v filmu ni ne trohice govora. Tako pač bo. Živimo v časih, ko biopolitična mašinerija ne nadzira zgolj telesa, temveč začneja kontrolirati še zadnji branik zasebnosti, možgane oziroma nezavedno: telo in dušo. Z novimi tehnološkimi pridobitvami naj bi obvladovali naše spomine, naše sanje, naše nezavedno. Politično-ekonomski zastavki se skrivajo na površini, v fantazmatskih okvirjih vojaških in industrijskih ekspertov, ki naj bi pridobivali skrivnosti sovražnikov, teroristov ali industrijske konkurence. Tovrstna tehnologija prav gotovo poraja sline tudi vsakemu, ki se bavi z oglaševanjem. Slednji bi morda celo pripomnil, da za nadzor nezavednega ne rabi dostopa do sanj, saj le-te lahko s kontinuiranim propagiranjem in tehnikami ustvarja samo oglaševanje. A morebiti se najde v tem tudi kaj pozitivnega: vendarle nam bo nova tehnologija omogočila tudi to, da bomo lahko ostali v sanjah. A kaj ko sanje niso vedno tako prijetna zadeva ...

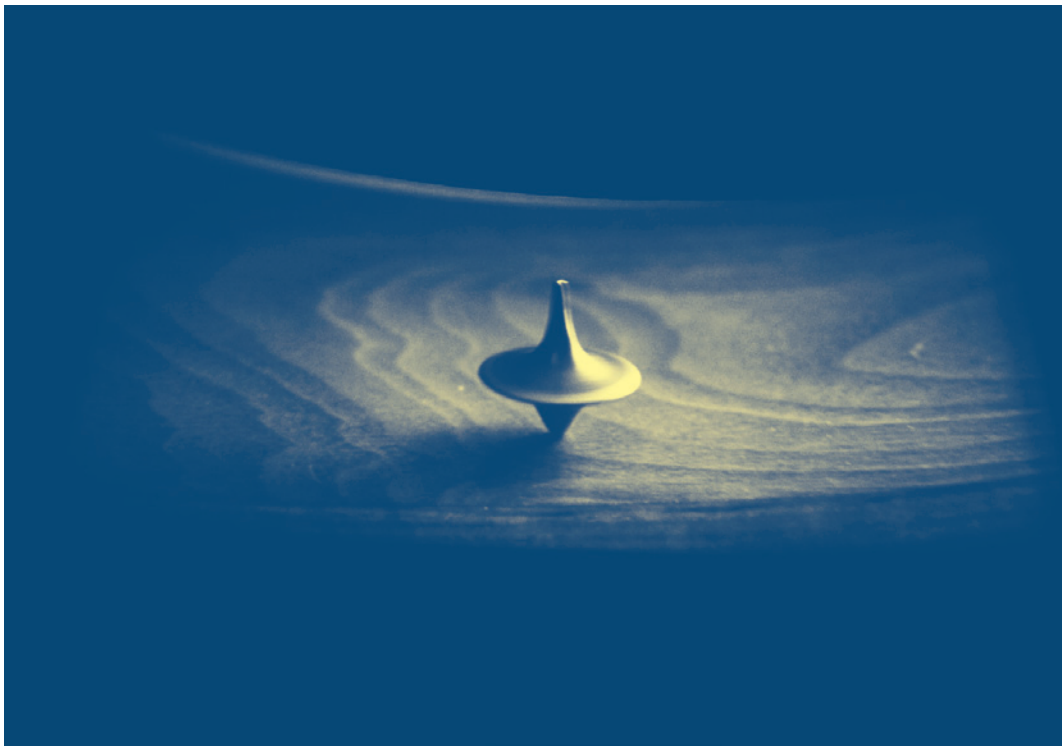
Sanjska ljubezen kot demistifikacija Hollywooda?

Na samem koncu filma se odpre vprašanje: ali se je Lenny zares vrnil v realnost ali pa je bil

celoten film zgolj en velik kompleksen sen? Ko Lenny steče v objem otrokom, se njegova vrtavka še vedno vrti. Če se vrtavka neha vrteti, je bila inceptija pravilna, Lenny je prišel v pravo realnost. To je tudi v skladu s prvotno idejo Nolana, ki nas skozi celoten film prepričuje, da je bil Lenny tisti, ki je vstavil inceptijo svoji ženi: naj se vendarle vrne z njim v realnost, k otrokom. Navkljub povratku v realnost pa je Mal izgubila občutek med realnostjo in sanjami, ter se – po spominu Lennyja – vrgla s stolpnice. Za ultimativno ljubezen bi se moral njeni smrti pridružiti še sam. Lenny pa se v ključnem prizoru z njeno smrtjo le sprijazni, razbremeni krivde in uspe stopiti v realnost, kjer bo skrbel za otroke. Če vrtavka nadaljuje s svojim vrtenjem, Lenny še vedno sanja. Kar takoj ponuja dve razlagi: prva bi bila, da je Lenny tako globoko v svojem nezavednem, v limbu, ki se igra z njim. Iz njega se ne bo nikoli več rešil; misije so plod njegove domišljije in večne fantazme po povratku v izgubljeni raj. Druga, morda plodnejša, a ne verjetnejša rešitev pa je sledeča: ali ni pravzaprav ravno Mal tista, ki je Lennyju nastavila inceptijo, ki je identična temu, naj se vrne k otrokom v realnost, zanjo pa bi to pomenila prostost, to je, da se ga odkriža. S tem se Mal postavi izbira: ali naj se sama res povrne nazaj v realnost in izigra Lennyja v sanjskem svetu ali pa ostane sama v sanjskem svetu, ki sta ga zgradila v desetletjih. Lenny jo je v teh desetletjih že tako zdolgočasil, da se je odločila, da se ga bo odkrižala. A ta ironični zaključek bi lahko brali tudi bolj psihoanalitsko: ali ni to neskladje fantazmatskega okvirja, te utopične sanje, ki postanejo mora, ravno dokaz za to, da je »spolno razmerje« nemogoče, da se subjekta nikoli ne moreta popolnoma prekriati v svojih fantazijah in tako zaceliti rane in nepremostljive distance med možko in žensko pozicijo? Ultimativni grški mit bi se utegnil na prvi pogled realizirati. Ob telesni združitvi naj bi tehnologija sedaj nudila še popolno prepoznanje nezavednega sveta drugega, ki naj bi omogočilo gradnjo skupne utopije.

A ta ljubezenska utopija je že od samega začetka spodleteli projekt. Ne le, da ljubezen ne bo pomagala rešiti misije, projekta, sveta, ampak bo svet kvečjemu uničila, hkrati pa pokazala na svojo lastno nezmožnost, na svojo lastno nedokončano in neskončno vršenje. Sloga in predanost slej ko prej naredita prostor nesporezumu in antagonizmu. Sledeč tej interpretaciji, film pokaže na sebično, totalitarno naravo same ljubezni ali kot na nekem mestu lucidno pripomne Žižek: Love is evil! Nolanu tako vsaj do neke mere uspe navrtati ljubezensko naracijo.

Ob gledanju filma vam prav gotovo ne bo dolgčas, a vendarle skrajna indiferenca pusti v gledalcu malce top priokus. Estetske bravuroze, komplicirana struktura sanj in časovni premiki nikakor ne ustrezajo »realni zgodbi«, ki je preveč enostavna in tako ne more priti vstrib s formalno zastavitvijo filma. Nolanov film pogori prav na tem osnovnem testu. Je dober akcijski film, ki pa ga je še kako nujno izpostaviti kritiki. Reakcionarna ideologija, ki tehnologijo, ekspertno znanje in eksperte postavlja v najemno razmerje megakorporacij, je tako direktna, da gre kar mimo nas. A saj to niti ni tako pomembno, bi pristavil kak filmski kritik: važno je, da bomo lahko vsaj še sanjali ...

Ljud na La Stradi

Avtor: Eva Kraševc

Ali že poznate skupino Ljud? Če ne, je nadaljnje branje obvezno. Ljud je skupina gledaliških zanesenjakov pod vodstvom režiserjev Vide Cerkvenik Bren in Jaše Jenulla, ki okoli svojega delovnega in bivalnega prostora zbirata ljude, s katerimi uresničujeta svojo vizijo skupinskega dela, komunikacije med seboj in mimoidočimi ljudmi ter sožitja umetniškega dela s vsakdanjim življenjem. Njihovo gledališče se v zadnjem času obrača k raziskovanju osnov igralskega izraza, ostrenju občutka za komunikacijo in antropološkem temeljem gledališča kot primarnega človeškega izraza. Temelji na interakciji z gledalci, ki na ta način postanejo del umetniškega dogodka.

Kljub številnim fascinantnim idejam in za naš prostor ter sodobne uprizoritvene prakse drugačnemu in vznemirljivemu pristopu pa se skupina KUD Ljud ne pojavlja veliko na slovenski gledališki sceni. Človek bi verjetno pomislil, da si tega ljudi brzkone sploh ne želijo, saj jim najverjetneje črna gledališka škatla niti ne ustreza preveč ali pa jih delo v državnih institucijah prej ko ne utesnjuje. To verjetno tudi delno drži, vendar je bistvo vseeno drugje. Gre namreč za drugačno problematiko, za t. i. produkcijske pogoje v tej naši mali državi, ki tovrstne kreativne skupine in posameznike enostavno drži na meji eksistencialnega minimuma ter jih s svojimi skromnimi prispevki zgolj vzdržuje pri življenju. Tako se tovrstni ljudi znajdejo tako rekoč na cesti, kjer pa je pravzaprav njihov pravi ustvarjalni dom. S svojimi akcijami, ki jih že vrsto let predstavljajo na številnih festivalih v tujini ter z veliko sreče in še več napora, živcev in vztrajnosti tudi kdaj pa kdaj v Sloveniji. To poletje so bili neverjetno aktivni: naredili so balkansko turnejo po festivalih v Bosni, Črni gori in na Hrvaškem, nato nastopili na Pflasterspektakel (Mavčnem spektaklu) v Linzu, šli na festival v mali vasici na Sardiniji Sogni a spazi aperti (Sanje v javnem prostoru), premierno predstavili Zbor tajnih agentov na letošnji La Stradi, obiskali festival na Švedskem in se nato predstavili na enem izmed treh najbolj znanih sejmov ulične umetnosti v francoskem Aurillacu. Sledijo še Izrael, Nemčija in Belorusija, kjer bodo otvorili gledališki festival Belaya vezha (Beli stolp) v Brestu. Kljub temu da so to poletje lahko nastopili na festivalu PUF v Kopru, pa slovenski prostor za njihovo kreativnost nekako ne najde pravega veselja.

Prav zato pa je neizmerno zanimiv fenomen La Strade. KUD Ljud je bil na ta festival uličnega in lutkovnega gledališča v Gradcu povabljen kot gost pred tremi leti, kjer so jih že v pripravah festivala toplo sprejeli in prisluhnil njihovim idejam. Nato so jim ponudili čas, prostor in sredstva, da svoje ideje izdelajo in

predstavijo na poletnem festivalu La Strada, ki poleg uveljavljenih umetnikov skrbi tudi za kreativni podmladek. Če že ne avstrijski, pa vsaj slovenski – saj si lahko od sosedov očitno obetajo še kaj več kot zgolj dostop do morja! Tako je direktor festivala Werner Schrempf s svojo produkcijsko-organizacijsko ekipo odkril mlade talente iz sosednje države ter jim omogočil ustvarjanje *Električnih invazij*. Ideja invazij je kar se da enostavna, vendar za realizacijo tudi izjemno zahtevna. Ljudi postanejo marsovci, ki so v celoti pobarvani roza in s svojim vesoljskim plovilom v obliki velike srebrne kocke pristanejo na javni površini nekega mesta, kjer se potem pomešajo med ljudmi. Performativnost je že v njihovem početju samem, predvsem pa se dogaja na mestu, kjer se vzpostavi komunikacija z mimoidočimi, ki spodbudi magijo ulične umetnosti. Iz podobnih izhodišč so ustvarili tudi projekt za zadnjo izdajo La Strade, na kateri so nastopili z Zborom tajnih agentov, torej profesionalnim avstrijskim zborom starejših moških, ki je skupaj z ljudi »performativno invadiral« javne prostore v Gradcu. Imeli so preko dvajset nepredvidljivih akcij v bankah, tramvajih in trgovinah ter so vzpostavljali situacije med vsakdanjo realnostjo in ustvarjeno gledališko situacijo. Cela pevsko-plesna karavana ljudov se je tihotapila po graških ulicah in ob ustreznih okoliščinah dolgočasen trenutek v deževnem dnevu pisano obarvala z zvonkimi avstrijskimi »šlagerji«, ki so jih gospodje peli izbranim mimoidočim gospem, s plesi sredi trgovine, z »napadom« na banko, po kateri so čez nekaj minut leteli konfeti, s humorjem in zadregami, ki jih imajo ljudje, ko jih preseneti nenavadna odprtost, ipd. Njihove akcije so požele navdušenje prebivalcev in obiskovalcev Gradca, ki se je za teden dni spremenil v mesto najrazličnejših uličnih in lutkovno-gledaliških predstav.

Kot zanimivost in za konec pa še to: ljudi so bili prav zdaj, na jesen 2010, z *Električnimi invazijami* povabljeni na festival ulične umetnosti v Južno Korejo, vendar pa tja ne bodo šli, saj si z lastnimi sredstvi ne morejo zagotoviti prevoza scenografije – vesoljske ladje.

Po brezplodnem pisanju pisem na vse možne slovenske državne institucije so se odločili, da bodo preklicali projekt. Ko so za to slišali na La Stradi, pa so jim takoj ponudili pomoč pri iskanju ustreznega prevoza. Ali ni to vsaj malo čudno?

Ob tem se je legitimno vprašati, kaj se resnično dogaja s slovensko kulturo, kulturno politiko ter propagando slovenske kulture in umetnosti, če to namesto nas počnejo avstrijski festivali.

Mogoče je pa čas, da pogledamo drugače: Gradec je kar lepo mesto z malo manj kot 300.000 prebivalci in tako po velikosti kot po prvem vtisu kar primerljivo z Ljubljano. Hja, mogoče je pa umetniško življenje tam kaj lažje?

tanka linija percepcije

Ekspresna izdelava in dostava ključev - Ključarstvo Gubec

